

ร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ (แก้ไข)

ชุดโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

เรื่อง

“โบราณคดีดอยเวียง ดอยวง แหล่งเรียนรู้ชุมชน :
การจัดการ การอนุรักษ์ และการสร้างเครือข่าย”

โดย

นางสาวอมลณีรัฐ ไผ่เครือ และคณะ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
(รายงานนี้ยังไม่สมบูรณ์ ไม่สามารถนำไปอ้างอิงได้)

ร่างรายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “โบราณคดีดอยเวียง ดอยวง แหล่งเรียนรู้ชุมชน :
การจัดการ การอนุรักษ์ และการสร้างเครือข่าย”

คณะผู้วิจัย

นางสาวอมลณัฐ ไผ่เครือ

พระครูวิมลศิลปกิจ

พระมหาสกล ฐานวุฑโฒ

พระมหาเสรีชน นริสโร

พระครูสิริจิรวัดน์

นายสำราญ แสนหลวง

นายไพบุลย์ สมใจ

นางจันทร์เพ็ญ ไผ่เครือ

นายสนธิชัย วิลัย

นางบังอร สามดีบ

นางลัดดา แสนสุรีย์

นางสาวภัทรานิษฐ์ จิตสุข

นางสมนา ปาใหญ่

นางบัวผัน ปันแก้ว

นางบัวคำ ยานะ

นางอรุณ สมใจ

นางบัวลอง อบอุ่น

นางสุพรรณ สิริการ

นางสายพิมพ์ เชื้อเมืองพาน

นางสาวนัชชา ทากุดเรือ

สนับสนุนโดย สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

(รายงานนี้ยังไม่สมบูรณ์ ไม่สามารถนำไปอ้างอิงได้)

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถนำกระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้น จุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พูดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่กวิจัยเป็นอย่างมาก ดังนั้น ด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงได้ปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนอออกมาใน รูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย

(Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัยสู่การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการ โดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องโบราณคดีดอยเวียง ดอยวง แหล่งเรียนรู้ชุมชน: การจัดการ การอนุรักษ์และการสร้างเครือข่าย เนื่องจากผู้วิจัย ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ให้ความกรุณาในการสนับสนุนงานวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี จึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทุกท่าน ที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัย ตลอดระยะเวลาของการศึกษา และคอยเป็นกำลังใจในการศึกษาวิจัยด้วยความเมตตาตลอดมา

คณะผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ ประชาชนชุมชน ที่กรุณาเสียสละเวลาให้การให้ข้อมูล และเป็นประโยชน์แก่ทีมวิจัย

คณะทีมวิจัยทุกท่าน ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานและร่วมช่วยเหลืองานวิจัยไปพร้อมกัน ถึงแม้ว่าจะเป็นงานชิ้นแรก แต่ทุกท่านก็ยังสละเวลาเข้าร่วมทำกิจกรรมทุกครั้ง

คณะกรรมการหมู่บ้าน ที่เอื้อเฟื้อสถานที่ คือ หอประชุมหมู่บ้าน สำหรับการทำวิจัยในครั้งนี้

ความสำเร็จและคุณค่าของงานวิจัยฉบับนี้ ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงดลบันดาลให้ทุกท่านที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ประสบแต่ความสุข ความเจริญทั้งทางโลกและทางธรรมยิ่งขึ้นไป

อมลณัฐ ฝไครือ และคณะ

สารบัญ

บทที่ 1	บทนำ	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
	คำถามการวิจัย.....	4
	ขอบเขตการวิจัย.....	4
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	5
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	5
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	5
	การสรุปและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	5
	การนำเสนอผลงานวิจัย.....	6
	ปฏิทินการดำเนินงาน.....	6
	ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
	นิยามศัพท์ปฏิบัติการ.....	7
	คณะผู้วิจัย.....	7
บทที่ 2	การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
	ข้อมูลทั่วไปของชุมชน.....	8
	ประวัติศาสตร์ชุมชน.....	10
	การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนต่อการทำวิจัยท้องถิ่น.....	21
	องค์ความรู้จากการวิจัยของนักวิชาการ นักวิจัย นอกชุมชน.....	22
บทที่ 3	กระบวนการวิจัย	26
บทที่ 4	วิเคราะห์ผลที่ได้รับ	55
	ส่วนที่ 1 ศึกษาความสัมพันธ์ของคนในชุมชนบ้านเหล่าพัฒนาที่มีต่อแหล่งโบราณคดี...56	
	ชุมชน ดอยเวียง ดอยวง	
	ส่วนที่ 2 ศึกษาพัฒนาการกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่ง	
	โบราณคดีชุมชน ดอยเวียง ดอยวง.....	59
	ส่วนที่ 3 เพื่อค้นหาแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการ	
	จัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียง ดอยวง.....	74
	ส่วนที่ 4 บทวิเคราะห์จากการทำงานวิจัย.....	81
บทที่ ๕	สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	86

บรรณานุกรม.....	93
ภาคผนวก ภาพกิจกรรมการทำวิจัย.....	95

บทที่ 1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย มีเนื้อที่ประมาณ 1,800 ไร่ มีอาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับหมู่บ้านหัวฝาย หมู่ที่ 8 ทิศใต้ติดกับหมู่บ้านศรีดอนเรือง หมู่ 19 ทิศตะวันออกติดกับหมู่บ้านโป่ง หมู่ที่ 10 และบ้านสันกลางหมู่ 13 ทิศตะวันตกติดกับหมู่บ้านห้วยมะแกง หมู่ที่ 20 ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย มีจำนวนประชากรทั้งหมด 250 คน 80 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวนเลี้ยงสัตว์ ค้าขาย รับจ้าง ภูมิประเทศพื้นที่ของชุมชนเป็นพื้นที่ราบและภูเขา¹

บริบทของชุมชนชนบทส่วนใหญ่ถึงแม้ว่าจะเข้าสู่ยุคการพัฒนากระแสหลัก พื้นฐานวิถีการดำรงชีวิตยังคงมีความผูกพันกับความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม โดยเฉพาะกับป่าไม้ ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังมีแนวคิดความเชื่อเกี่ยวกับภูตผี หรือไสยศาสตร์ ความลึกลับที่อยู่ในป่า เพราะมีความเชื่อว่าถ้าเจ็บไข้หรือเป็นอันตรายถึงชีวิตได้ ต้นไม้ใหญ่จึงยังคงเหลืออยู่ บางครั้งหากมีการเจ็บป่วยก็ยังไม่อยากไปหาหมอเพราะกลัวผีในป่า ด้วยความเชื่อความเชื่อดังกล่าว ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา อันมีพระสงฆ์คอยให้การอบรมสั่งสอน ซึ่งพระสงฆ์ก็มีความเกี่ยวข้องกับป่าไม้มานานตั้งแต่สมัยพุทธกาล ที่อาศัยสภาพธรรมชาติของป่าเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมตามหลักพระธรรมวินัย พระอริยสงฆ์ที่เป็นต้นแบบหลายรูปที่อาศัยอยู่ป่าธรรมชาติ เป็นที่ประพฤติวัตรปฏิบัติธรรม การที่มีพระสงฆ์นำเอาคำสอนของพุทธองค์มาอบรมสั่งสอน เกี่ยวกับการสร้างความตระหนักในเรื่องการดูแลรักษาธรรมชาติให้แก่พุทธบริษัท นับเป็นผลดีต่อชาวโลก มหาศาล ดังพุทธองค์สอนต่อสาวก ว่า “ดูกร ภิกษุทั้งหลาย จงทำสมาธิเกิดตามรากไม้ โคนไม้ที่ว่าง เปล่านี้” ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นว่า การบรรลุนิพพานยังต้องอาศัยการอยู่ในป่าเขา ซึ่งได้มองเห็นความสำคัญ และประโยชน์ของป่าไม้นับตั้งแต่สมัยพุทธกาล นอกจากนี้ยังมีการห้ามมิให้พราหมณ์ของเขี้ยว อันเป็นหลักการ สำคัญของพระพุทธศาสนาในการอนุรักษ์ป่าไม้ และพืชพรรณทุกชนิด² จะเห็นได้ชัดเจนว่าความสัมพันธ์ ระหว่างพระสงฆ์กับป่านั้นมีความเป็นมาตั้งแต่พุทธกาล พุทธศาสนาโดยพระสงฆ์จึงถือว่ามีสำคัญต่อการช่วยทำให้สภาพป่าไม้ให้คงอยู่ตลอดทั้งช่วยในการส่งเสริมให้ชุมชน ซึ่งพระสงฆ์ถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญ ในการร่วมพัฒนาและขับเคลื่อนชุมชนด้านการอนุรักษ์และการพัฒนา

นอกจากนี้ชุมชนยังเป็นชุมชนที่โดดเด่นด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม มีวิถีของชุมชนยังอยู่แบบยึดจารีต ประเพณีดั้งเดิม ยังมีระบบคิด แนวความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับภูตผีปีศาจ มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและหลักพุทธธรรมในการดำรงชีวิต และเป็นชุมชนที่มีกระบวนการจัดการทรัพยากร วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแต่เดิมเคยประสบปัญหาเกี่ยวกับปัญหาการบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำ ความขัดแย้งเรื่องที่ดินแหล่งโบราณคดีชุมชนระหว่างนายทุนกับชุมชน ขาดการดูแลรักษาแหล่งต้นน้ำอย่างถูกวิธี เพราะพื้นที่ของชุมชนส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำและแหล่งโบราณคดีที่สำคัญหลายยุคไม่ว่าจะเป็นแหล่งโบราณคดี

¹ <http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=571002>

² ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, พระพุทธศาสนาเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534, หน้า 17.

ดอยเวียง³ วิธีการดูแลรักษาของชุมชนก็ยังคงเป็นไปตามวิถีชุมชนแบบตามมีตามเกิด ยังไม่เป็นระบบที่ชัดเจน ต่อมาเมื่อชุมชนเริ่มมีวิวัฒนาการตามหลักการพัฒนาชุมชนหลังจากที่มีการค้นพบแหล่งโบราณคดีแห่งใหม่เมื่อปี พ.ศ.2553 เป็นแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์หรือยุคหินใหม่ คือ แหล่งโบราณคดีดอยวง⁴ ซึ่งดอยวงเกิดจากการขุดค้นพบ โดย คณะสำรวจของ ศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ ไพรชาญจิตร แห่งภาควิชาโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร และคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ภาควิชาพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคณะวิจัยท้องถิ่นของ ดร.พระมหาสุทิตย์ อาภากร จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของคนในชุมชนและองค์กรต่างๆ ขึ้นมาเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นด้วยจิตสำนึกความเป็นเจ้าของชุมชน เช่น กลุ่มอนุรักษ์ดอยเวียง ดอยวง เพื่อที่จะร่วมกันดูแลรักษาป่าบริเวณพื้นที่โบราณคดีซึ่งเป็นแหล่งป่าต้นน้ำ มีการร่วมมือกันอนุรักษ์พื้นที่แหล่งโบราณคดีเพื่อไม่ให้นายทุนได้รุกล้ำเข้ามาหาผลประโยชน์ในพื้นที่ มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อเรียกร้องสิทธิชุมชนของแหล่งโบราณคดีคืนมา มีการตั้งกลุ่มพิพิธภัณฑสถานชุมชนดอยเวียงดอยวง เพื่อเป็นตัวกลางในการประสาน เชื่อมโยงประสานระหว่างคนในชุมชนและภาคีเครือข่ายนอกชุมชน และร่วมมือกับชุมชนจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานสำหรับเก็บวัตถุโบราณที่ได้จากการสำรวจและเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้แก่คนรุ่นหลังได้ศึกษา ให้รู้ถึงคุณค่าของถิ่นฐานวัฒนธรรมเดิม อีกทั้งชุมชนยังได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาพิพิธภัณฑสถาน นอกจากนี้การขยายไปสู่ระดับเยาวชนในชุมชน เช่น กลุ่มยุวมัคคุเทศก์ มีหน้าที่เผยแพร่ ให้ความรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์ชุมชน ถือว่าเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีในการรักบ้านเกิดให้แก่เยาวชน นอกจากนี้ยังมีการสร้างประเพณี พิธีกรรมขึ้นมาจากการนำของพระสงฆ์ในชุมชนเพื่อที่จะให้ชุมชนได้เกิดการอนุรักษ์ประเพณีโบราณและยังเป็นการอนุรักษ์ทั้งแหล่งโบราณคดีชุมชนและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กัน ด้วย เช่น ประเพณีตักบาตรเดือนดับ (แรม 15 ค่ำ) บริเวณหลุมสุสานสามพันปีบนดอยวง ประเพณี บวงสรวงดอยเวียงดอยวง การบวชป่า เป็นต้น

การที่มีแหล่งโบราณคดีชุมชน มีพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น ก็เริ่มมีหน่วยงานท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐและเอกชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา ได้เข้ามาเรียนรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชนกันอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น นิสิตคณะรัฐศาสตร์ ภาควิชาสังคมวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะผู้เข้าร่วมอบรมหลักสูตรผู้บริหารงานวิชาการเพื่อสังคม จัดโดยสถาบันคลังสมองของชาติ สถาบันวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เทศบาลตำบลเกาะคา อ.เกาะคา จ.ลำปาง เป็นต้น เมื่อเริ่มมีการขยายเครือข่ายและเริ่มเป็นที่รู้จักแก่ภายนอกมากยิ่งขึ้นชุมชนเริ่มมีการตระหนักและขับเคลื่อนในด้านการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ จึงส่งผลให้ชุมชนได้รับผลตอบแทนในด้านดีตามมา ไม่ว่าจะเป็นผลที่เกิดแก่ชุมชนโดยตรง ได้แก่ ป่าได้รับการอนุรักษ์เพิ่มขึ้น แหล่งโบราณคดีให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งวิจัยชุมชนแห่งใหม่ในด้านนิเวศวัฒนธรรม ชุมชนเข้มแข็งมากขึ้น กลุ่มพิพิธภัณฑสถานดอยเวียงดอยวงและชุมชน ได้ร่วมนำเสนองานแด่สมเด็จพระเทพพระรัตนราชสุตาสยามบรมราชกุมารี ณ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ตำบลเจดีย์หลวง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย (วันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2555) และ ศูนย์

³ ดอยเวียง แหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์อยู่คู่กับชุมชนมานาน ลักษณะเป็นเมืองโบราณที่มีคูเมืองชั้นเดียว ล้อมรอบที่ราบบนยอดเนินไปตามรูปร่างของเนิน ตั้งอยู่บนเนินเขา 3 ลูก คูเมืองมีลักษณะ กว้างและลึก บริเวณดอยเวียงจะพบวัตถุโบราณวัตถุ เช่น เศษภาชนะดินเผา เป็นจำนวนมาก บริเวณที่ราบบนยอดเนิน และบริเวณที่ลาดชันเชิงเนิน ปัจจุบันมีการปรับพื้นที่เพื่อใช้ในการเกษตร เพาะปลูกพืช เช่น ลำไย ขนุน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง ยูคาลิปตัส เป็นต้น พื้นที่เชิงเนินโดยรอบเป็นนาข้าว

⁴ ดอยวง แหล่งโบราณคดีดอยวงตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติดอยเวียงผา เป็นแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ มีการขุดค้นพบเมื่อประมาณราวเดือนเมษายน ปี พ.ศ.2555 ลักษณะเป็นพื้นที่ที่มีหลุมสุสานหินดินที่สันนิษฐานว่าเป็นหลุมฝังศพของมนุษย์ยุคหินโบราณ อายุราวประมาณ 3,000 ปี คล้ายทุ่งไหหินประเทศลาว

มานุษยวิทยาสรีรวิทยา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ (24-27 พฤศจิกายน 2555) ตัวแทนชุมชนได้รับการคัดเลือกให้เป็นบุคคลดีเด่นด้านการอนุรักษ์มรดกไทยรับพระราชทานเข็มเกียรติคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวันอนุรักษ์มรดกไทยประจำปี 2556 ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เขตพระนคร กรุงเทพฯ (3 มกราคม 2557)

จากปรากฏการณ์ของชุมชนในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา การรวมกลุ่มของชุมชนและเชื่อมประสานงานกับองค์กรต่างๆ เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมในการเข้ามาช่วยจัดการกับพื้นที่ในแหล่งโบราณคดีชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ซึ่งมีการจัดการตนเองทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรม เป็นการจัดการแบบบูรณาการหรือผสมผสานไปพร้อมๆ กัน (Integrated) ซึ่งมีการเชื่อมโยงตั้งแต่การใช้ ประเพณี ความเชื่อ ความสำคัญของแหล่งโบราณคดีชุมชน เข้ามาเป็นเครื่องมือในการจัดการดูแลรักษาป่า รักษาแหล่งโบราณคดีชุมชน มีการพึ่งพิงอิงกัน ไม่ว่าจะเป็นคนในชุมชน หน่วยงานเอกชน องค์กรภาครัฐ นักวิชาการ พระสงฆ์ ที่เข้ามาช่วยให้กระบวนการจัดการให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

อย่างไรก็ตามแต่ถึงแม้ชุมชนจะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในช่วงเวลาหนึ่ง แต่การร่วมมือกันในรูปของนามธรรมนั้นอาจจะทำให้เกิดการพัฒนาและขับเคลื่อนได้อย่างไม่ต่อเนื่องและขับเคลื่อนได้ช้า อาจจะทำให้เกิดการไม่ยั่งยืน และมักจะมีปัญหาที่บ่อยครั้งในเรื่องของการดำเนินงาน ซึ่งที่ผ่านมาอาจจะมีการให้คุณค่าของชุมชนโดยคนนอกมากกว่าคนในชุมชน จึงควรจะมีวิธีการปรับรูปแบบกระบวนการให้เกิดการร่วมมือทั้งชุมชนและเครือข่ายภายนอกให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เพราะช่วงหลังมานี้ (หลังจาก พ.ศ.2557 เป็นต้นมา) เริ่มมีการขาดความร่วมมือของเครือข่ายและชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งระดับการร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การทำงานที่ยังไม่ค่อยเป็นระบบมีรูปธรรมที่ชัดเจน คณะกรรมการไม่ทราบบทบาทและหน้าที่ของตนเองอย่างแท้จริง ทำให้ขาดความมั่นใจในการทำงาน ทำให้การประชาสัมพันธ์กลุ่มยูมัคคุเทศก์ที่ช่วยในด้านการประชาสัมพันธ์ ก็เริ่มห่างหายจากการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ทำให้การเผยแพร่เริ่มหยุด อิมตัวลงชั่วคราว เกิดการละเลยในการที่จะขับเคลื่อนด้านวัฒนธรรมชุมชนต่อไป และบทบาทหน้าที่ของการอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรม และการเผยแพร่ การจัดการของชุมชนเริ่มตกไปเป็นภาระของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

ดังนั้นที่มวิจัยจึงได้มีแนวทางและปรับปรุงวิธีการทำงานให้เกิดกระบวนการรื้อฟื้นและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนอีกครั้ง เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการพัฒนา ทั้งชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน โดยไม่ให้ภาระหรือหน้าที่ตกไปอยู่แค่คนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่ง และเพื่อต้องการให้ชุมชนได้เกิดความรู้สึกในการเป็นเจ้าของร่วมกันทั้งในเรื่องแหล่งโบราณคดีของชุมชน ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน จึงต้องควรจะมีการปรับวิธีการทำงานของชุมชน มีการจัดระบบ จัดทำแผนดำเนินกิจกรรม ซึ่งอาจจะเป็นทางออกของชุมชน และแก้ไขปัญหาที่ชุมชนประสบอยู่โดยใช้หลักพุทธธรรมเข้ามาช่วยในการจัดการ ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนมีการพัฒนาที่ยั่งยืน และเข้มแข็งต่อไป

4. วัตถุประสงค์

4.1 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของคนในชุมชนบ้านเหล่าพัฒนาที่มีต่อแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียง
ดอยวง

4.2 เพื่อศึกษาพัฒนาการกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน
ดอยเวียงดอยวง

4.3 เพื่อค้นหาแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการแหล่ง
โบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวง

5. คำถามการวิจัย

คำถามหลัก

แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนาและเครือข่ายในการจัดการแหล่ง
โบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวง โดยบูรณาการหลักพุทธธรรมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรเป็นอย่างไร

คำถามรอง

5.1 ความสัมพันธ์ของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนากับแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียง ดอยวงเป็นอย่างไร

5.2 กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนควรจะเป็นอย่างไร

5.3 แนวทางการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาชุมชน ตามแนวพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับวิถีชุมชนควร
เป็นอย่างไร

5.4 การจัดการตนเองของชุมชนและการบริหารจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวงด้วย
การบูรณาการหลักธรรมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร

6. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ เพื่อให้เกิด ผลลัพธ์ องค์ความรู้ ของกระบวนการพัฒนาและการจัดการชุมชนท้องถิ่น

6.1 **ขอบเขตพื้นที่** พื้นที่ชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา หมู่ที่ 22 ต.ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย เป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

6.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

6.2.1 ลักษณะข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

6.2.2 ความสัมพันธ์ของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนากับแหล่งโบราณคดีชุมชนดอยเวียง ดอยวง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

6.2.3 พัฒนาการบริหารจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชนดอยเวียง ดอยวงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

6.2.4 กระบวนการจัดการตนเองของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

6.2.5 กระบวนการแนวทางการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาชุมชน ตามแนวพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับวิถีชุมชน

7. วิธีดำเนินการวิจัย

7.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) แหล่งข้อมูลที่ศึกษานั้นผู้วิจัยได้กำหนด ดังนี้ กลุ่มผู้นำชุมชน (พระสงฆ์ ปรารักษ์ชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน) กลุ่มภาคีเครือข่าย (ภาคีเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและเอกชน) กลุ่มประชาชนในพื้นที่ (ชาวบ้านในชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา)

7.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นจริง สามารถเห็นภาพ เข้าใจปรากฏการณ์ของชุมชนและเพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทีมผู้วิจัยจึงได้กำหนดเครื่องมือในการศึกษา ดังนี้

7.2.1 ค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ รูปภาพ แผนที่ เอกสาร Website เป็นต้น ซึ่งเป็นแหล่งอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นได้

7.2.2 ใช้เส้นเวลา (Time Line) เป็นภาพวาดโดยประมวลเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา ซึ่งทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนในการแสดงเรื่องราวของบุคคลหรือประวัติพื้นที่ และช่วยลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงกับทฤษฎีว่ามีความสอดคล้องหรือขัดแย้งกันอย่างไร โดยเขียนบรรยายเหตุการณ์ต่างๆ ลงในสมุดบันทึกเพื่อช่วยให้เห็นภาพของสถานการณ์อย่างละเอียดมากขึ้น

7.2.3 เครื่องมือช่วยบันทึก เช่น โทรศัพท์มือถือ เครื่องอัดเสียง ถูกนำมาใช้เพื่อบันทึกข้อมูลที่ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์ ช่วยอำนวยความสะดวกในการสัมภาษณ์

7.2.4 ใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) โดยนำข้อมูลเอกสารกับกลุ่มประชากรที่จะศึกษา ทำการศึกษาข้อมูลและข้อเท็จจริงมาวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ศึกษา

7.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการการลงพื้นที่ การสัมภาษณ์ และการปฏิบัติการร่วมกับชุมชน โดยวิเคราะห์ให้ได้ตามวัตถุประสงค์และตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งข้อมูลที่ได้มาจากการปฏิบัติการลงพื้นที่และจากการเก็บรวบรวมบันทึกจากกลุ่มเป้าหมายจากชุมชน โดยหัวข้อของการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นจะแบ่งหัวข้อทั้งหมด 3 หัวข้อคือ 1.) การวิเคราะห์ถึงสาเหตุปัญหาของชุมชนที่ประสบขึ้น 2.) การสังเคราะห์วิธีการแก้ไขปัญหา จากกิจกรรมที่ร่วมกันปฏิบัติทั้งที่มนักวิจัย พี่เลี้ยงนักวิจัย ชุมชน และเครือข่าย โดยการใช้หลักพุทธธรรม 3.) ผลจากการแก้ไขปัญหามาของชุมชน

7.4 การสรุปและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) การนำเสนอแบบช่วงเวลา (Time Line) และการมีส่วนร่วมในการจัดการเชิงบูรณาการ โดยบรรยายให้เห็นภาพตั้งแต่ความเป็นมาของชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชน และกระบวนการจัดการทรัพยากรฯ โดยชุมชนแบบบูรณาการ รวมไปถึงถึงเทคนิค วิธีการ การเข้ามามีส่วนร่วมของคน องค์กร ภาคีเครือข่ายต่างๆ ความสำคัญของการบูรณาการที่สามารถสร้างประโยชน์ เสริมสร้างศักยภาพให้แก่ชุมชน โดยนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลเชิงวิจัย

9.1 ได้องค์ความรู้ด้านพัฒนาการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งโบราณคดีดอยเวียงดอยวง และปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของคนในชุมชนบ้านเหล่าพัฒนาที่มีต่อแหล่งโบราณคดีดอยเวียงดอยวง

9.2 ได้องค์ความรู้ที่เป็นแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน

ผลเชิงพัฒนา

9.3 คนในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวง

9.4 ชุมชนได้รับการพัฒนา แก้ไขปัญหา โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

9.5 สร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนกับหน่วยงานองค์กรภาครัฐและเอกชนได้มากขึ้น

9.6 เกิดการจัดการของชุมชนเป็นระบบแบบแผนมากขึ้น

10. นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

โบราณคดีชุมชน หมายถึง ดอยเวียง ดอยวง พิพิธภัณฑสถานชุมชนดอยเวียง ดอยวง วัตถุโบราณ

กลุ่ม หมายถึง บุคคลกลุ่มหนึ่งที่มารวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน และดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันอย่างมีขั้นตอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น คือ กลุ่มที่ชาวบ้านรวมตัวขึ้นมาเพื่อรักษาป่าต้นน้ำ และแหล่งโบราณคดีชุมชน เช่น กลุ่มพิพิธภัณฑสถานชุมชนดอยเวียง ดอยวง กลุ่มยุวมัคคุเทศก์ กลุ่มอนุรักษ์ป่าดอยเวียง ดอยวง เป็นต้น

การจัดการ หมายถึง การทำให้กลุ่มบุคคลในองค์กรเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันขององค์กร การจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์กร การสรรบุคลากร การนำหรือการสั่งการ และการควบคุมองค์กรหรือความพยายามที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน เช่น การบริหารจัดการแหล่งโบราณคดี

การอนุรักษ์ หมายถึง รักษาและใช้ให้เป็นประโยชน์มากที่สุดและนานที่สุด เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรม

เครือข่าย หมายถึง ขบวนการทางสังคม อันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่าง โดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน

11. คณะผู้วิจัย

1. พระครูวิมลศีลปะกิจ	8. นางบัวผัน ปันแก้ว	15. นายสนธิชัย วิลัย
2. พระมหาสกล ฐานวุฑฺโฒ	9. นางบัวคำ ยานะ	16. นางบังอร สามดีบ
3. พระมหาเสรีชน นริสโร	10. นางอรุณ สมใจ	17. นางลัดดา แสนสุริย์
4. พระครูสิริจิรวัดน์	11. นางบัวทอง อบอูน	18. นางสาวภัทรานิชษฐ์ จิตสุข
5. นายสำราญ แสนหลวง	12. นางสุพรรณ สิริการ	19. นางสมนา ปาใหญ่
6. นายไพบุลย์ สมใจ	13. นางสาวพิมพ์ เชื้อเมืองพาน	20. นางสาวนัชชา ทากุดเรือ
7. นางจันทร์เพ็ญ ไผ่เครือ	14. นางสาวอมลณัฐ ไผ่เครือ	

บทที่ 2

บริบทชุมชนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการวิจัย โบราณคดีดอยเวียง ดอยวง แหล่งเรียนรู้ชุมชน : การจัดการ การอนุรักษ์ และการสร้างเครือข่าย โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาความสัมพันธ์ของคนในชุมชนบ้านเหล่าพัฒนาที่มีต่อแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวง ศึกษาพัฒนาการกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวง และค้นหาแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวง โดยคณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากกระบวนการวิจัยที่เกิดจากการปฏิบัติกิจกรรม ทำให้ได้ข้อมูลและสรุปตั้งประเด็นต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของชุมชน
2. ประวัติศาสตร์ชุมชน
3. การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนต่อการทำวิจัยท้องถิ่น
4. องค์ความรู้จากการวิจัยของนักวิชาการ นักวิจัย นอกชุมชน
5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

1. สภาพทั่วไป

1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ชุมชนบ้านเหล่าพัฒนามีพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด 3,000 ไร่ ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงรายไปทางทิศตะวันตก (ประมาณ 9 กิโลเมตร)

โดยมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่างๆ ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ จรดกับ หมู่บ้านหัวฝาย หมู่ที่ 8 ตำบลป่าแดด

ทิศใต้ และทิศตะวันออก จรดกับ หมู่บ้านโป่ง หมู่ 10 ตำบลป่าแดด

ทิศตะวันตก จรดกับ หมู่บ้านห้วยมะแกง หมู่ที่ 20 ตำบลป่าแดด

2. ภูมิประเทศของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา และบางส่วนเป็นที่ราบ มีป่าไม้ค่อนข้างสมบูรณ์ และมีแม่น้ำแม่ตาช้างไหลผ่าน ซึ่งเป็นแม่น้ำที่สำคัญของตำบล

3. จำนวนประชากร

ชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา มีจำนวนครัวเรือน 79 ครัวเรือน และจำนวนประชากร ทั้งหมด 235 คน แยกเป็นชาย 114 คน หญิง 120 คน

4. สภาพเศรษฐกิจ

4.1 การประกอบอาชีพ

- อาชีพเกษตรกรรม (ทำไร่ ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์) 62 ครัวเรือน

- อาชีพค้าขาย 30 ครัวเรือน
- อาชีพรับราชการ 6 ครัวเรือน
- อาชีพรับจ้าง 3 ครัวเรือน
- อื่นๆ 7 ครัวเรือน

4.2. กลุ่มกิจกรรมและกลุ่มอาชีพ

- กลุ่มพัฒนาสตรี
- กลุ่มผู้สูงอายุ
- กลุ่มเยาวชน
- กลุ่ม อ.ป.พ.ร
- กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ
- กลุ่มยุงฉาง
- กลุ่มทำขนมไทย
- กลุ่มอนุรักษ์ตอยเวียง ดอยวง

5. สภาพทางสังคม

ข้อมูลด้านศาสนา ประชากรส่วนส่วนนับถือศาสนาพุทธ

6. การคมนาคม/ สาธารณูปโภค

6.1 การเดินทางเข้าหมู่บ้าน

จากที่ว่าการอำเภอแม่สรวย เลี้ยวขวาสามแยก อำเภอฝาง ตรงมาถึงป้อมยามตำรวจตำบลป่าแดด เลี้ยวซ้ายผ่านบ้านหัวฝาย ตรงมาเจอสี่แยกศูนย์ประสานงานตำบลป่าแดด เลี้ยวซ้ายข้ามสะพานแม่น้ำแม่ตาซ่าง จะเข้าสู่ชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา หมู่ที่ 22

สาธารณูปโภค

มีไฟฟ้าใช้ครบทุกครัวเรือน

โทรศัพท์สาธารณะ 2 แห่ง

ประปาหมู่บ้าน 1 แห่ง

ที่อ่านหนังสือหมู่บ้าน 1 แห่ง

ศาลาประชาคม 1 แห่ง

7. จุดเด่นของพื้นที่

ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรป่าไม้ ป่อน้ำร้อนธรรมชาติ หรือโป่ง ทรัพยากรน้ำ แม่น้ำ สายสำคัญ คือ แม่น้ำแม่ตาซ่าง

ทรัพยากรวัฒนธรรม แหล่งโบราณคดีตอยเวียง แหล่งโบราณคดีดอยวง

8. ข้อมูลการเมืองการปกครอง

ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย

คณะผู้บริหาร

1. นายสำราญสำราญ แสนหลวง ผู้ใหญ่บ้าน
2. นายสาคร แสนสุริย์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
3. นายสมชาย หัทยา ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
4. นายเกษม กองบุญเรือง สมาชิก อ.บ.ต. ป่าแดด
5. นายโสภณ แสนชัย สมาชิก อ.บ.ต. ป่าแดด

2. ประวัติศาสตร์ชุมชน

ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา

ชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา เป็นชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานมานานกว่า 158 ปี แต่เดิมเป็นส่วนหนึ่งของบ้านโป่ง หมู่ที่ 10 อพยพมาจากเมืองป่า หรืออำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ และเมืองละกอน หรือจังหวัดลำปาง ย้ายถิ่นฐานมาตั้งรกรากที่บ้านเหล่าทั้งหมด 7 ครอบครัว ดังนี้ 1) ครอบครัวหนานยะ นัยนา 2.) ครอบครัวอู๋หม่อง อินตะชัยวงศ์ 3.) ครอบครัวพ่ออู๋อินตา กานันท์ 4.) ครอบครัวอู๋เตรียม กานันท์ 5.) ครอบครัวอู๋ใจ หัทยา 6.) อู๋ตุ่น ถนอมมิตร 7.) อู๋บัวตอง ไม่ทราบนามสกุล

การปกครองในสมัยนั้น เริ่มแรกมีผู้ปกครองชื่อพระยาใจ เป็นหัวหน้าหมู่บ้านซึ่งยังไม่ทราบแน่ชัดว่าสมัยนั้นเรียกว่าตำแหน่งอะไร เพราะสมัยนั้นยังไม่มีตำแหน่ง กำนันผู้ใหญ่บ้าน และอำเภอยังเรียกว่า แขวง ผู้คนที่อพยพมานั้นประกอบอาชีพทำนา และทำไร่ ผู้คนทั้งหมดเป็นเชื้อสายไทยใหญ่ (ไตเงี้ยว) ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่สำหรับทำไร่ทำนาส่วนใหญ่ และเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2453 ได้มีการอพยพ

พระยาใจปกครองอยู่ประมาณ 50 ปี ต่อมาทางราชการก็ได้แต่งตั้งนายน้อยนามวงศ์ แกลงนิตย์ ขึ้นเป็นกำนัน ประมาณปี พ.ศ.2455 และได้ยศประทวนเมื่อปี พ.ศ.2462 เป็น “ขุนโป่งป้องธรรมา” ขุน โป่งป้องธรรมา ปกครองหมู่บ้านอยู่ได้ประมาณ 15 ปี ก็ลาออกเพราะชราภาพแล้วทางราชการจึงแต่งตั้ง นายคำปัน ศรีคำเลิศ ขึ้นเป็นกำนันตำบลป่าแดด ประมาณปี 2479 ประมาณปี พ.ศ.2482 นายคำปันได้ลาออก จากตำแหน่ง และต่อมาได้แต่งตั้งนายแก้ว ศรีคำเลิศ ซึ่งเป็นบุตร กำนันคำปัน ขึ้นเป็น ผู้ใหญ่บ้านปกครองหมู่บ้าน จนถึงยุคต่อ ๆ มา คือ นายเต็ง พิณสาร พ.ศ. 2523 นายเรียบ อภัยพนันท์ พ.ศ. 2524 นายศรีนวล อินตะชัยวงศ์ พ.ศ.2526 นายผล อินตะชัยวงศ์ พ.ศ. 2547 นายพงษ์ศักดิ์ อินตะวงศ์ พ.ศ.2554

บ้านเหล่าอยู่ในเขตการปกครองของบ้านโป่งรวมทั้งหมด 146 ปี จนเมื่อปี พ.ศ.2544 ได้แยกการปกครองออกจากบ้านโป่ง เนื่องจากบ้านโป่งเป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่การปกครองที่ค่อนข้างกว้างขวางจึงยากแก่การบริหารจัดการ จึงได้มีการแยกหมู่บ้าน โดยมีนายศรี ชัดดี ได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้านในช่วงนั้น จากนั้นเมื่อนายศรีหมดวาระการเป็นผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2548 นายจันทร์ อินตะไชยวงศ์ จึงได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน จนถึง พ.ศ. 2548 และต่อมานายสำราญ แสนหลวงได้เป็นผู้ใหญ่บ้าน ตั้งแต่ พ.ศ.2549 จนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันบ้านเหล่าพัฒนา มี นายสำราญ แสนหลวงเป็นผู้ใหญ่บ้าน พร้อมคณะทำงาน ประกอบด้วยมี ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน ได้แก่ 1. นายสมชาย หัทธยา 2. นายสาคร แสนสุรีย์ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 ท่าน ได้แก่ 1. นายโสภณ แสนชัย 2. นายเกษม กองบุญเรือง มีจำนวนประชากรทั้งหมด 250 คน และ 80 ครัวเรือน

ตาราง ที่ 2.1 แสดงการปกครองของบ้านเหล่าพัฒนา

บ้านโป่ง	ปี พ.ศ.		บ้านเหล่าพัฒนา	ปี พ.ศ.
พระยาใจ	2398	แยก หมู่บ้าน ปี พ.ศ.2544	นายศรี ชัดดี	2544
น้อยนามวงศ์ แกลงนิตย์	2455		นายจันทร์ อินตะไชยวงศ์	2548
นายคำป็น ศรีคำเลิศ	2479		นายสำราญ แสนหลวง	2549-ปัจจุบัน
นายแก้ว ศรีคำเลิศ	2482			
นายเต็ง พิณสาร	2523			
นายเรียบ อภัยพนันท์	2524			
นายศรีนวล อินตะชัยวงศ์	2526			
นายผล อินตะชัยวงศ์	2547			
นายพงษ์ศักดิ์ อินตะวงศ์	2554			

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

วิถีการดำรงชีวิตคล้ายกับชนบททั่วไป คือ อยู่แบบเรียบง่าย มีการพึ่งพาอาศัยอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และสิ่งเหนือธรรมชาติ มีความสัมพันธ์เอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน การดำเนินชีวิตในอดีตและปัจจุบันก็มีความแตกต่างกันมากพอสมควร ในอดีตครัวเรือนจะมีการปลูกพืชสวนครัวไว้กินเอง เช่น พริก มะเขือ ผ่าย มีการทำไร่หีไว้ปลูกผัก เช่น ตำลึง แตงกวา มีการเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อใช้แรงงาน และเป็นพาหนะ เช่น วัว ควาย แสดงถึงการพึ่งตนเองได้ และมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำรงชีวิต

แสดงให้เห็นว่าเป็นการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย มีความพอเพียง ซึ่งไม่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีเหมือนสมัยปัจจุบันก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยเฉพาะการพึ่งพิงธรรมชาติและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหา เช่น ถูหนวาก็รู้จักทอผ้าเอง ย้อมผ้าเอง แสดงถึงความอดทนและความขยันของคนสมัยก่อน และมักจะเป็นวิถีติดปากของคนในรุ่นเก๋ารุ่นแก่ที่ว่า “บ่อได้ยะ ก็บ่อได้กิน” หมายความว่า ถ้าไม่ลงมือปฏิบัติก็ไม่ได้รับผลที่ต้องการ ต่างจากสมัยนี้ ไม่ต้องลงแรงลงมือทำ ก็ได้รับผลตามต้องการ

ในปัจจุบันถึงแม้ว่าจะมีเทคโนโลยีเข้ามาตามยุคตามสมัย บ้านเรือนก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่ก็ยังมีบางครัวเรือนที่ถึงแม้วิถีการดำรงชีวิตที่เปลี่ยน แต่ก็ยังมีบางอย่างที่คงสภาพไว้ในบ้าน เช่น บางครัวเรือนถึงแม้จะมีการสร้างกำแพงรั้วบ้านแทนรั้วบ้านแบบไม้สลาก แต่ก็มีการปลูกผักสวนครัวไว้กินเอง เป็นต้น การสร้างบ้านเรือนก็เปลี่ยนไป ส่วนใหญ่ก็จะปลูกบ้านไม้ทรงสมัยใหม่ บ้านปูน ซึ่งต่างจากอดีตที่ การสร้างบ้านเรือนมักจะช่วยกันสร้าง โดยญาติ พี่น้อง

วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น

ชุมชนมีความเชื่อและประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ชุมชนมีการรักษาประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม เพราะมีการนับถือภูต ผี การจัดงานประเพณีตลอดทั้งปีโดยมีการจัดตามประเพณีไทย เช่น สงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา และตามประเพณี พื้นบ้านทางภาคเหนือ ซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญและมีอิทธิพลเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งหลัก ๆ มีดังนี้

1. **ประเพณีदानข้าวใหม่** จัดช่วงเดือนมกราคม (เดือน 4 เป็ง) เป็นประเพณีที่สำคัญ ที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยมีความเชื่อว่า เมื่อมีการเริ่มต้นปีใหม่ถ้าได้เก็บเกี่ยวข้าวก็ต้อง ให้เทวดา บรรพบุรุษได้กินข้าวก่อน คนถึงจะได้กินมีการนำข้าวใหม่ที่ได้จากการเก็บเกี่ยวไปถวายทาน ทำบุญไปหาบรรพบุรุษ เทวดา บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วที่วัด

2. **ประเพณีบวงสรวงดอยเวียง** จะจัดขึ้นในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี เนื่องจากชาวบ้านมีความเชื่อ
ว่า ดอยเวียงเป็นของหมู่บ้านคูเมือง ถ้าไม่มีการบวงสรวงก็จะทำให้เกิดภัยอันตรายแก่หมู่บ้าน

3. **ประเพณีสังฆาร่อง** ตรงกับวันที่ 13 เมษายน ทุกปี ในวันที่ชาวบ้านจะทำการปิดกวาดบ้านเรือน

ซักผ้าหลับที่นอนให้สะอาด พัฒนาถางหญ้า ทำความสะอาดภายในหมู่บ้าน เพราะเชื่อว่าเป็นการปิดเคราะห์ภัยอันตรายไปกับสังฆาร คนเราจะได้หมดเคราะห์หมดโศก อยู่อย่างสุขสบาย

4. **ประเพณีวันเนา** ตรงกับวันที่ 14 เมษายน ทุกปี วันแต่งดาข้าวปลาอาหาร จัดทำตุ่ง 12 นักษัตร เพื่อนำไปปักเจดีย์ทราย จัดทำสายศีลหรือด้ายสี่สายเพื่อนำไปบูชาพระพุทธรูปเจ้าที่วัดในวันที่ 15 เมษายน ช่วงเช้าห่อขนมข้าวต้ม ห่อหนึ่งโก่ต่างๆ ช่วงเย็นวันที่ 14 เมษายน ชาวบ้านจะพากันไปขนทรายเข้าวัด เพราะมีความเชื่อว่าขนทรายขอขมาล้างบาปที่เคยทำไว้

5. **ประเพณีวันพญาวัน** ตรงกับวันที่ 15 เมษายน ถือเป็นวันเถลิงศก เปลี่ยนศักราชเริ่มต้นปีใหม่ วันนี้มีการทำบุญทางศาสนาแต่เช้าตรู่ และอุทิศกุศลไปถึงญาติผู้ล่วงลับ เรียกว่า "ทานขันข้าว" บางแห่งว่า "ทานกั๊วะข้าว" และจะมีความเชื่อว่าห้ามเด็ดดอกไม้ เด็ดผักทุกอย่าง หลังจากนั้นนำตุ่งปักลงบนกองเจดีย์ทราย และคนเฒ่าคนแก่ก็อยู่ร่วมพิธีเวียนทานเจดีย์ทราย ถวายช่อตุ่งปีใหม่ และฟังเทศนาธรรมอาณิสสปีใหม่ ช่วงบ่ายเป็นช่วงไปดำหัว เพื่อขอขมาคนเฒ่าคนแก่ พ่อแม่ ครูอาจารย์ ไปสรงน้ำพระพุทธรูป เจดีย์

6. **ประเพณีวันปากปี** ตรงกับวันที่ 16 เมษายน ในวันที่ ครีธาที่ไม่ไปที่วัดก็ จะไปเตรียมสถานที่เพื่อทำบุญใจบ้าน คือบริเวณ ที่ตั้งของ เสาใจบ้านหรือสะดือบ้านบ้างเรียก แผลงบ้าน หรือส่งเคราะห์บ้าน บริเวณหอเสื่อบ้าน (อารักษ์หมู่บ้าน) ที่วัดตอนเช้าจะมีการทำพิธีบูชาเข้าลดเคราะห์ บูชาเข้ายกเคราะห์ บูชาเคราะห์ปีใหม่ บูชาสระพระเคราะห์ เป็นต้น เชื่อว่าผู้ที่บูชาตั้งว่าในวันปากปี จะได้รับความคุ้มครองไปตลอดปี และชาวบ้านบางคนจะพากันไปดำหัววัด คือไปทำพิธีคารวะเจ้าอาวาสวัดที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ด้วย

7. **สรงน้ำพระเจ้า 4 พี่น้อง** เพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของบ้านโป่ง

8. **ประเพณีदानก้วยสลาก** หลังจากฤดูทำนาว่างเว้นจากการทำนา จะมีการพบปะพี่น้องญาติ เพื่อสังสรรค์ในหมู่ญาติพี่น้อง ซึ่ง 1 ปีจะสามารถพบปะกันหนึ่งครั้ง เพราะตามประเพณีสมัยก่อน ที่มักจะมีการทำงานและไม่ค่อยได้พบปะกัน จึงใช้ประเพณีนี้เป็นการเชื่อมโยงเพื่อไม่ให้ญาติพี่น้องได้ห่างเหินกัน มีการทำบุญโดยนำเข้าของเครื่องใช้ใส่ช่ลอม ซึ่งข้าวของจะเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน เพื่อนำถวายทานให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับที่วัด

ตารางสรุปกิจกรรมการจัดวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา

เดือน	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์ของการจัด	วิธีการดำเนินการ
มกราคม	ตานข้าวใหม่ (เดือน 4 เป็ง)	เพื่อทำบุญไปหาบรรพบุรุษ เทวดา บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วที่วัด เพราะมีความเชื่อว่าการกินข้าวใหม่เป็นประเพณีที่ศักดิ์สิทธิ์ เพื่ออุทิศไปหาบรรพบุรุษ ที่ทำข้าวให้เรากิน นึกถึงพระแม่โพสพ เทวบุตร เทวดา ซึ่งการปฏิบัติ เพื่อเป็นการให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ดี การทำไร่นานาอุดมสมบูรณ์ ซึ่งมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตหลายร้อยปี	มีการทำบุญในตอนเช้า โดยการนำข้าวเปลือก ข้าวสาร จากในนาของตนเอง ซึ่งต้องเป็นข้าวที่เกี่ยวมาใหม่ๆ จากนาเท่านั้น เพราะมีความเชื่อว่าเป็นข้าวของปีแรก และนิมิตรหมายอันดี ที่จะทำให้การทำนาได้ผลผลิตดีตลอดปี โดยการทำบุญตานข้าวใหม่ นั้น จะมีดอกไม้รูปเทียน อาหาร ไปทำบุญที่วัด เพื่อ อุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ล่วงลับ โดยแล้วแต่ว่าจะอุทิศไปหาผู้ใด เช่น เจ้ากรรมนายเวร ญาติ พี่น้อง เพื่อน สนิทมิตร สหายที่ล่วงลับ นอกจากนี้ การถวายข้าวเปลือกนั้น มีความเชื่อว่า สมัยก่อนคนไม่ค่อยมีเงิน จึงนำข้าวเปลือกไปถวาย เพราะเป็นการบริจาคแก่วัดทางอ้อม โดยก่อนจะถึงวันตานข้าวใหม่ 1 วันนั้น กลางวันจะมีกิจกรรมของแต่ละบ้าน คือมี การห่อขนมเทียน ซึ่งจะมีการนั่งเผือกนึ่งมัน เพราะหน้าหนาว เผือกและมันมักจะมีมากมาย ส่วนกลางคืนจะมีการทำข้าวหลาม เผาข้าว

			หลาม โดยใช้ข้าวใหม่มาทำ โดย ใส่ถั่ว งา และในวันรุ่งขึ้น ก็นำถวายพระไปด้วย
กุมภาพันธ์			
มีนาคม			
เมษายน	บวงสรวงดอยเวียง ดอยวง	เพื่อทำบุญหาบรรพบุรุษ ญาติพี่น้อง ที่ปกป้องรักษาชุมชน ซึ่งชาวบ้านคิดว่าเป็นของคู่บ้าน คู่เมืองถ้าไม่มีการบวงสรวงจะทำให้เกิดภัยอันตรายแก่หมู่บ้านได้ การบวงสรวงนั้น จะมีการจัดขึ้นในช่วง 12 เมษายนของทุกปี โดยมีการทำพิธีบริเวณ “เปลวป้องฟ้า” มี มรรคนายกเป็นผู้นำการบวงสรวง	<p>การบวงสรวงเป็นพิธีการของศาสนาพุทธ ที่ท่านโบราณคณาจารย์ได้กระทำ เพื่อเป็นการยอมรับนับถือท่านผู้มีพระคุณยิ่งใหญ่ในชีวิต มีพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ พระปัจเจกพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ พระอรหันต์ พระสงฆ์สาวก เทพให้เทวา คุณบิดามารดา อาจารย์ทุกๆ พระองค์ ทุกๆชาติ รวมทั้งพระภูมิเจ้าที่ ท่านท้าวจตุรมหาราชทั้ง 4 ท่านพระยายมราช เคารพท่านผู้เป็นใหญ่ในทั้ง ๓ โลก</p> <p>ทั้งนี้ชาวบ้านจะจัดทำพิธีขึ้นในวันที่ 12 เมษายนของทุกปีและให้ความสำคัญกับการบวงสรวงว่าเป็นการอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เจ้าที่และผีसानางไม้มารับเอาของถวายที่ทางชาวบ้านได้ทำการบูชา ซึ่งจะประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. บายศรี (ทำเป็นชั้นๆ ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งชั้น) 2. ไก่ 2 ตัว (วางไว้ทิศเหนือของโต๊ะ)

			<p>3. หมู 3 หัว (วางทิศ ตะวันออก ทิศตะวันตก ทิศใต้)</p> <p>4. ขนมต้มแดง และ ขนมต้มขาว</p> <p>5. ข้าวปากหม้อ ไข่ ลูกยอด (ไข่ใส่ยอดบายศรี)</p> <p>6. กล้วยน้ำว่าสุก 1 หวี</p> <p>7. มะพร้าวอ่อน</p> <p>8. ถั้วราขมาส (ถั้วเขียว คั่ว)</p> <p>9. ปลา 1 ตัว เพื่อพระ ภูมิเจ้าที่</p>
	ประเพณีสังขารล่อง	<p>ตรงกับวันที่ 13 เมษายน ทุกปี ในวันนี้ชาวบ้านจะทำการปิด กวาดบ้านเรือน ซักผ้าหลับที่นอนให้สะอาด พัฒนาถางหญ้า ทำความสะอาดภายในหมู่บ้าน เพราะเชื่อว่าเป็นการปิดเคราะห์ภัยอันตรายไปกับสังขาร คนเราจะได้หมดเคราะห์หมดโศก อยู่อย่างสุขสบาย</p>	<p>หลังจากเที่ยงคืนของวันที่ 12 จะมีการยิงปืน ซึ่งการยิงปืน จะมีการสะเดาะเคราะห์ สังขาร ในความหมายของคนในชุมชน คือ อายุ ผ่านไปหนึ่งปี ซึ่งการยิงปืนนั้นเพื่อสะเดาะเคราะห์และสิ่งเลวร้ายออกจากบ้านไป</p> <p>มีการทำความสะอาดบ้านเพื่อไล่สิ่งไม่ดีออกไปต้อนรับสิ่งใหม่ๆ นำผ้าห่มมอม มุ้งมาทำความสะอาดและตากแดด เพื่อเตรียมรับวันปีใหม่</p>
	ประเพณีวันเนา	<p>ตรงกับวันที่ 14 เมษายน ทุกปี วันแต่งดาข้าวปลาอาหาร จัดทำตุ่ง 12 นักษัตร เพื่อนำไปปักเจดีย์ทราย จัดทำสายศีลหรือด้ายสี่สายเพื่อนำไปบูชาพระพุทธเจ้าที่วัดในวันที่ 15 เมษายน ช่วงเช้าห่อขนมข้าวต้ม ห่อหนึ่งไก่อ่างๆ ช่วงเย็นวันที่ 14 เมษายน</p>	<p>ทุกบ้านหลังคาเรือนจะมีการห่อขนมเพื่อเตรียมทำบุญที่วัด</p> <p>ช่วงเย็นจะมีการขนทรายเข้าวัด เพราะ ปีนึงมีการเหยียบย่ำสัตว์เล็กน้อย ดังนั้นจึงมีการนำทรายไปทำบุญเพื่อล้างบาป ลบล้างการทำผิดโดยไม่เจตนา</p>

		ชาวบ้านจะพากันไปชนทรายเข้าวัด เพราะมีความเชื่อว่าชนทรายขอขมาล้างบาปที่เคยทำไว้	มีการก่อเจดีย์ทราย พระสวดว่าธรรมปีใหม่ ทำบุญตอนเช้า และ ทำบุญรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ จากนั้นหลังทานข้าวเที่ยง จะมีการขอพร รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ที่เรานับถือ เช่นญาติพี่น้อง
	ประเพณีวันพญาวัน	ตรงกับวันที่ 15 เมษายน ถือเป็นวันเถลิงศก เปลี่ยนศักราช เริ่มต้นปีใหม่	วันนี้มีการทำบุญทางศาสนาแต่เช้าตรู่ และอุทิศกุศลไปถึงญาติผู้ล่วงลับ เรียกว่า "ทานขันข้าว" บางแห่งว่า "ทานก๊วยข้าว" และจะมีความเชื่อว่าห้ามเด็ดดอกไม้ เด็ดผักทุกอย่าง หลังจากนั้นนำตุ๊กตากลบนกองเจดีย์ทราย และคนเฒ่าคนแก่ก็อยู่ร่วมพิธีเวียนทานเจดีย์ทราย ถวายช่อตุ๊กตูปี่ใหม่ และฟังเทศนาธรรมอานิสงส์ปีใหม่ ช่วงบ่ายเป็นช่วงไปดำหัว เพื่อขอขมาคนเฒ่าคนแก่ พ่อแม่ ครูอาจารย์ ไปสร้งน้ำพระพุทธรูป เจดีย์
	ประเพณีวันปากปี	ตรงกับวันที่ 16 เมษายน เป็นการสะเดาะเคราะห์ของครอบครัวและหมู่บ้าน	ประเพณีปากปีจะมีการจัดกิจกรรม 2 ช่วง คือ ช่วงเช้า และช่วงบ่าย 1. ช่วงเช้า จะเป็นการทำบุญสะเดาะเคราะห์สำหรับครอบครัว - มีการเตรียม ก๋วย (ชะลอม) หรือตระกร้า โดยมี ใบขนุน ใบโศก ใบตอง เต้า รองไว้ เพราะพืชสามชนิดนี้เป็นชื่อมงคล มีการนำ ของสมาชิกในครัวเรือนใส่ในตะกร้าหรือชะลอม

			<p>แล้วทำกระทง ในกระทง จะมีกระเทียม หอม ข้าว 3 ปั้น มี เทียนปักตรงกลาง กรวย แล้ววางบนเสื่อผ้าที่ เตรียมไว้ในชะลอม หรือ ตะกร้า</p> <p>-มีการ เตรียม สีสาย (ด้าย ขาว สาย สี น ัจ) จะ ประกอบด้วยเส้นด้าย 3 เส้น หรือ 9 เส้น และ นำมาตัดตามจำนวน สมาชิกของบ้าน โดยนำสี สายมาคลุกน้ำมันงา ซึ่งมีความเชื่อว่าน้ำมันงาเป็น ัญญาพืชที่บริสุทธิ์ จากนั้นนำไปทำพิธีที่วัด การทำพิธีนั้น ทางวัดจะมีการ ชิงลวด หน้าวิหาร ชาวบ้านจะนำสีสายไปพาด ไว้ที่ราวเพื่อให้ พระจะสวด เพื่อส่งสะเคราะห์ เมื่อทำ พิธีเสร็จแล้วก็จะนำไฟ ไป จุดสีสาย ให้ไหม้จนวอด หมด เพราะมีความเชื่อว่า เคราะห์จะหมดไปและมี การต้อนรับแต่สิ่งใหม่ๆ ที่ ดีๆ เกิดขึ้นกับครอบครัว จากนั้นก็มีการพรมน้ำมันต์ จากพระ เป็นการเสร็จพิธี ในช่วงเช้า</p> <p>2. ช่วงสาย</p> <p>ศรัทธาที่ไม่ไปที่วัดก็ จะไป เตรียมสถานที่ เพื่อทำบุญ ใจบ้าน คือบริเวณ ที่ตั้ง ของ เสาใจบ้านหรือสะดือ บ้านบ้างเรียก แปลงบ้าน หรือ ส่งเคราะห์บ้าน</p>
--	--	--	---

			<p>บริเวณ หอ เสื่อ บ้าน (อาร์กซ์หมู่บ้าน) ที่วัดตอนเช้าจะมีการทำพิธีบูชาเขาลดเคราะห์ บูชาเข้ายกเคราะห์ บูชาเคราะห์ปีใหม่ บูชาสระพระเคราะห์ เป็นต้น เชื่อว่าผู้ที่บูชาดังว่าในวันปากปี จะได้รับความคุ้มครองไปตลอดปี และชาวบ้านบางคนจะพากันไปดำหัววัด คือไปทำพิธีคารวะเจ้าอาวาสวัดที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ด้วย (หมู่บ้านจะมีการสานตะแอมไม้ หรือ เสื่อ จะนำของกินไปรวมกันที่กลางบ้าน มีน้ำขมื่น ส้มปล่อย แล้วยก ไปไว้ที่วัด จากนั้นพระก็จะส่งเคราะห์ ให้เสร็จก่อนเที่ยง) วันนั้นจะนิยมกินแกง ขนุน และไม่ให้จ่ายเงินวันปากปี เพราะคิดว่า เงินจะหมดในวันนี้</p>
<p>พฤษภาคม</p>	<p>สร่งน้ำพระเจ้า 4 ฟัน้อง (เดือน 8 เบ็ง 9 เบ็ง)</p>	<p>เพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของบ้านโป่ง มีการสร่งน้ำพระตอนเช้า มีการใส่บาตร ฟังพระเทศ</p>	<p>ตามความเชื่อ พระเจ้าที่พี่น้องนั้น มาจากเชียงแสน ชื่อ พระสิงห์ 1 พระสิงห์ 2 พระเจ้าทองทิพย์ และพระทรงเครื่องทองคำ อายุประมาณ 500 ปี สมัยพระ</p>

			<p>เจ้าไชยเชษฐา ซึ่งเจ้าอวาสวัดบ้านโป่ง ได้เปลี่ยน เพื่อเรียกกางว่า พระเจ้า 4 พี่น้อง เพื่อให้ คนในหมู่บ้านได้รักใคร่กลม เกลียว</p> <p>การสงฆ์พระเจ้า 4 พี่ น้องนั้น ต้องการให้ทำไร่ ทำนาอุดมสมบูรณ์ ตลอดปี</p>
มิถุนายน			
กรกฎาคม			
สิงหาคม			
กันยายน			
ตุลาคม	ทำบุญสลากภัตร	<p>หลังจากฤดูทำนาว่างเว้นจาก การทำนา จะมีการพบปะพี่ น้องญาติ เพื่อสังสรรค์ในหมู่ ญาติพี่น้อง ซึ่ง 1 ปีจะสามารถ พบปะกันหนึ่งครั้ง เพราะตาม ประเพณีสมัยก่อน ที่มักจะมี การทำงานและไม่ค่อยได้ พบปะกัน จึงใช้ประเพณีนี้เป็น การเชื่อมโยงเพื่อไม่ให้ญาติพี่ น้องได้ห่างเหินกัน มีการ ทำบุญโดยนำเข้าของเครื่องใช้ ใส่ชลอม ซึ่งข้าวของจะเป็น เครื่องใช้ในครัวเรือน เพื่อนำ ถวายทานให้แก่บรรพบุรุษที่ ล่วงลับที่วัด</p>	<p>การดำเนินการจะมี 2 วัน คือ วันห่อ และวันตาน (ถวายทาน)</p> <p>โดยก่อนถึงวัน สลาก เรียกว่า วันห่อ แต่ละ ครัวเรือนจะมีการห่อขนม (ขนมเทียน) การชวนญาติ พี่น้อง เพื่อนต่างหมู่บ้านที่ สนิทกัน มาทำกิจกรรม ร่วมกัน เช่น มีการล้มห้ว ควาย ล้มหมู เพื่อทำเป็น อาหารรับประทานร่วมกัน โดยส่วนใหญ่ มักจะ ทำอาหารพื้นบ้าน เช่น ลาบ แกงอ่อม ซึ่งจะมี วิธีการทำที่ค่อนข้าง ละเอียดหลายขั้นตอน เป็น การสร้างการมีส่วนร่วม ทางอ้อม เพราะช่วยกันลง แรงร่วมกันลงมือลาบ เตรียมเครื่องเคียง เพื่อ ช่วยกันประกอบอาหาร มีการทำต้นครัวตาน เพื่อ</p>

			ถวายวัด การจัดงานทำบุญสลาก ภัตตรนั้น ทางวัดจะเป็นผู้ กำหนดให้แต่ละหมู่บ้านจัด งาน เรียงตามลำดับ โดย วันที่กำหนด คือช่วงเดือน ตุลาคมถึงพฤศจิกายน
พฤศจิกายน			
ธันวาคม			

ความเชื่อ

ตั้งอยู่บนฐานของสังคมการเกษตรที่นับถือพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์และความเชื่อสิ่งเหนือธรรมชาติ มีการนับถือผีประจำหมู่บ้านและได้พากันสร้างหอผี ตรงท้ายหมู่บ้าน ตรงบริเวณพิพิธภัณฑสถาน นอกจากนี้ยังมีการนับถือ เจ้าหลวงคำแดง พ่อปู่ดำ ผีป๋าย่า ผีป่าผีเขา ผีเจ้าที่ ซึ่งชาวบ้านคิดว่า เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ ปกป้องรักษาคุ้มครองหมู่บ้าน และเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ สามารถนำพาชีวิตให้ประสบผลสำเร็จได้

ชาติพันธุ์ ภาษา

ชาวบ้านเหล่าพัฒนาสื่อสารกันด้วยภาษาท้องถิ่น คือ ภาษาเงี้ยว หรือ ภาษาไทยใหญ่ ซึ่งชุมชนบอกเล่าต่อกันและมีความเชื่อว่า คนในชุมชนอพยพมาจากเมืองสิบสองปันนา ประเทศจีน จึงมีเชื้อสายไทยใหญ่ การสนทนาจะคล้ายๆ ภาษาล้านนาหรือภาษาเหนือ แต่จะเพี้ยนเป็นบางคำ เช่น คำที่ออกเสียงด้วยจะ เอี้ย ก็จะเป็น เอ สระเอื้อ ก็จะเป็น ออ ออกเสียงเป็น เออ เป็นต้น แต่คนในชุมชนนั้นถ้าหากว่ามีการสื่อสารกับคนภายนอกก็จะสื่อสารด้วยภาษาเหนือ เพื่อที่จะทำให้ผู้สื่อสารเข้าใจง่าย และไม่เป็นอุปสรรคต่อการสื่อสาร ในปัจจุบัน เด็กวัยรุ่นส่วนใหญ่ที่ได้รับการศึกษาหรือออกไปทำงานข้างนอก ก็จะไม่ค่อยพูดภาษาเงี้ยวเพราะถูกกลืนวัฒนธรรมจากภายนอก ส่วนคนรุ่นเก่าตั้งแต่วัยกลางคนขึ้นไปก็ยังใช้ภาษา เงี้ยว ในการสื่อสาร เพราะบางคนคิดว่าเป็นภาษาที่ติดตัวมาแต่กำเนิด จึงไม่อยากจะเปลี่ยนแปลงตนเอง และมีคามสุขในการสนทนา

ดังนั้นชุมชนบ้านเหล่าพัฒนานั้นเป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีการดำรงชีวิตที่ร่วมกับธรรมชาติสิ่งเหนือธรรมชาติ มีความเป็นอยู่วิถีชีวิตแบบเครือญาติ เรียบง่าย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเอื้ออาทรแก่กัน มีประเพณีและกิจกรรมและความเชื่อเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อการดำรงชีวิตตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน

3. การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนต่อการทำวิจัยท้องถิ่น

จุดแข็ง

ชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา หมู่ที่ 22 เป็นหมู่บ้านที่มีจำนวนครัวเรือน 79 ครัวเรือน ซึ่งถือเป็นชุมชนขนาดเล็ก ทำให้ชุมชนมีการร่วมกลุ่มกันง่าย และอบอุ่นประกอบกับชาวบ้านส่วนใหญ่ยังใช้ชีวิตีชีวิตแบบดั้งเดิม ชุมชนดำรงชีวิตพื้นฐานด้วยความพอเพียง ชุมชนอยู่กันตั้งฉันทึ้นองและเป็นชุมชนเครือญาติ ถึงแม้จะมีการขัดแย้งในที่ประชุมแต่ถ้าให้มีการพัฒนา สุดท้ายชาวบ้านก็มีส่วนร่วมกันตลอด เป็นชุมชนที่มีความรัก วัฒนธรรมเดิม มีแหล่งทุนทางชุมชน เช่น แหล่งโบราณคดีชุมชน แหล่งธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม

จุดอ่อน

ชาวบ้านขาดความรู้ทางด้านวิชาการ การวางแผนงาน และเทคโนโลยี และมีปัญหาด้านการสื่อสาร ความเข้าใจภายในชุมชน กลุ่มชาวบ้านที่สนใจเรื่องการพัฒนาชุมชน และการวิจัยชุมชน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยกลางคน ถึงวัยผู้สูงอายุ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานและการขับเคลื่อนโครงการ และเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนรุ่นหลัง เช่น การศึกษา และวัฒนธรรม ทำให้การพัฒนาชุมชนไปอย่างลำบาก เนื่องจากคนกลุ่มนี้เริ่มมีความคิดที่ทันสมัย และไม่คอยให้ความสำคัญกับชุมชนเท่าที่ควร จึงทำให้เป็นภาพชุมชนบท แต่ความเป็นอยู่คนรุ่นใหม่ก็ตามกระแสนิยม

โอกาส

ปัจจุบันชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา เริ่มมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาอย่างไม่ขาดสาย โดยเฉพาะนักศึกษาที่มาขอความรู้ และศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน การสร้างสรรค์พิพิธภัณฑ์ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมชาวบ้าน และถ้ามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ชุมชนจะเป็นชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอีกทางหนึ่ง เพราะยังมีบางครัวเรือนที่สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านสามารถนำมาจัดจำหน่าย และเป็นฝากของที่ระลึกได้

อุปสรรค

ชุมชนมีพื้นที่อยู่ไกล ทำให้การคมนาคมสัญจรจากภายนอกลำบาก และชาวบ้านยังไม่เข้าใจในความ เป็นชุมชน และสมบัติของชุมชนอย่างแท้จริง จึงทำให้ยากต่อการพัฒนาและความเข้าใจ กฎระเบียบของชุมชนยังไม่ชัดเจน ผู้นำยังไม่ค่อยมีความเด็ดขาดในการตัดสินใจทำงานแต่ละครั้ง ชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องทำมาหากินเพื่อเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว และเน้นในเรื่องเศรษฐกิจเป็นหลัก การจะนัดรวมกันมาทำกิจกรรมของชุมชนแต่ละครั้ง ต้องหาเวลาที่เหมาะสม อีกทั้งคนวัยรุ่นที่มีความรู้ มีการศึกษาที่สูง ยังเพิกเฉยต่อเรื่องเหล่านี้ การขาดทุนทรัพย์ในการพัฒนา ทำให้การดำเนินการพัฒนาโครงการ หรือกิจกรรมต่างๆ เป็นไปอย่างล่าช้า

ข้อเสนอแนะ

ควรปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เห็นถึงความสำคัญของแหล่งโบราณคดีชุมชนให้มากกว่านี้

และเน้นการสร้างกลุ่มจิตอาสาที่เข้มแข็ง เพื่อที่จะช่วยขับเคลื่อนชุมชนในอนาคต และเกิดความยั่งยืนต่อไป มากกว่าการมองเพียงแค่นำเรื่องแหล่งโบราณคดีในมิติของรายได้และเศรษฐกิจเท่านั้น

4. องค์ความรู้จากการวิจัยของนักวิชาการ นักวิจัย นอกชุมชน

1. ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (4 มีนาคม 2557)

http://www.sac.or.th/databases/museumdatabase/review_inside_ByMember_Detail.php?id=1500&CID=70419

ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ได้บอกเล่าเรื่องราวของแหล่งโบราณคดีดอยเวียง ดอยวง ในการแนะนำพื้นที่ประวัติศาสตร์ความเป็นมา และสิ่งที่น่าสนใจของพื้นที่นี้ แต่ในขณะเดียวกัน จากการสัมภาษณ์และการสำรวจได้ มองถึงมิติสิทธิชุมชนระหว่างชาวบ้านกับนายทุน ที่ชาวบ้านประสบปัญหาการใช้พื้นที่บริเวณดอยเวียง พื้นที่บริเวณดอยเวียงถูกกว้านซื้อและครอบครองโดยเอกชน ทำให้ชุมชนไม่สามารถประกอบพิธีกรรมบนดอยอย่างที่เคยทำได้ ชาวบ้านจึงแก้ปัญหาโดยจัดพิธีบวงสรวงเล็กๆ บริเวณทางขึ้นดอยเวียงแทนเพราะเกรงว่าถ้าไม่ทำพิธีบวงสรวงจะเกิดเภทภัยแก่หมู่บ้าน และได้ร่วมกันสร้างพระพุทธรูปพระเจ้าทันใจประดิษฐานไว้บริเวณหลุมขุดค้นบนดอยวง เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ในบทความที่ปรากฏในฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์นั้น ได้แสดงถึงมิติการจัดการ การแก้ไขปัญหาของชาวบ้าน กับการจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน โดยใช้ประเพณีเป็นเครื่องมือช่วยในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างนายทุน กับชุมชน

2. ภาคนิพนธ์ระดับ ปริญญาตรี นายจักพันธุ์ เพ็งประไพ ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2553 เรื่อง การศึกษาปัจจัยสภาพภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งผลต่อการตั้งถิ่นฐาน บริเวณแหล่งโบราณคดีดอยเวียง ดอยวง ต.ป่าแดด อ. แม่สรวย จ. เชียงราย วัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อศึกษาสภาพปัจจัยสภาพภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติที่มีผลต่อการตั้งถิ่นฐานของชุมชนโบราณในแหล่งโบราณคดีดอยเวียง ดอยวงและพื้นที่ใกล้เคียง จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยสภาพภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ส่งผลต่อการตั้งถิ่นฐานบริเวณพื้นที่ศึกษาและความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งโบราณคดีกับปัจจัยสภาพภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้น โดยจากการสำรวจพื้นที่บริเวณแหล่งโบราณคดีดอยเวียง ดอยวงและบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง พบร่องรอยแหล่งโบราณคดีทั้งหมด 8 แหล่ง ได้แก่ แหล่งโบราณคดีดอยเวียง แหล่งโบราณคดีดอยวง แหล่งโบราณคดีหลังหมู่บ้านห้วยมะแกง แหล่งโบราณคดีดอยแม่หม้าย แหล่งโบราณคดีเนินปู่ดำ โบราณสถานหมายเลข 1 โบราณสถานหมายเลข 2 และโบราณสถานหมายเลข 3 จากหลักฐานโบราณคดีที่สำรวจพบบริเวณแหล่งแต่ละแห่งพบหลักฐานการใช้พื้นที่ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ล้านนา

3. ภาคนิพนธ์ระดับ ปริญญาตรี นายณฤพ กังแฮ ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2553 ศึกษาเรื่อง การศึกษาหลักฐานทางโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่พบจากการสำรวจแหล่งโบราณคดีดอยเวียง ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อ 1. ศึกษาหลักฐานทางโบราณคดีที่พบจากการสำรวจที่แหล่งโบราณคดีดอยเวียง และ 2. เพื่อกำหนดอายุสมัยของแหล่งโบราณคดี ผลการศึกษา พบว่าการวิเคราะห์โบราณวัตถุประเภทขวานหินขัด เศษภาชนะดินเผา กำไลและลูกปัดหินคาร์เนเลียนที่พบบริเวณแหล่ง โบราณคดีดอยเวียง โดยศึกษาเปรียบเทียบ

กับแหล่งโบราณคดีประตู่ผาเพื่อหาค่าอายุสัมพัทธ์ พบว่าแหล่งโบราณคดีแห่งนี้น่าจะมีอายุประมาณ 3,000 ปี และเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของคนในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ยุคเกษตรกรรมที่มีความหลากหลายของรูปแบบเครื่องมือเครื่องใช้ เนื่องจากพบเครื่องมือหินขัดทั้งสิ้น 8 รูปแบบด้วยกัน คือ ขวานหินขัดมีป่า ขวานหินรูปขัดสามเหลี่ยม ขวานหินขัดรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขวานหินขัดรูปสี่เหลี่ยมคางหมู โกลนเครื่องมือหิน มีดหิน หินบด งบ น้ำอ้อย และหินลับ โดยหินส่วนใหญ่ทำมาจากหินโคลนและหินทรายแป้ง

4. โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ภายใต้การสนับสนุนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เรื่อง การศึกษาการพัฒนาชนบทในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรอบแนวคิดและวิธีการ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ ระยะเวลา พฤศจิกายน 2553-สิงหาคม 2554 โดย ดร.จักรกริช สังขมณี โดยเป้าหมายของโครงการ เพื่อ 1. ทบทวนแนวคิดทฤษฎีและหลักสูตรการเรียนการสอนระดับสูงในเรื่องการศึกษาชนบทและการพัฒนา โดยลงศึกษาในพื้นที่ ณ อ.แม่สรวย จ.เชียงราย 2. เพื่อสร้างเอกสารประกอบการสอนและเทคนิคการสอนใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับประเด็นการพัฒนาชนบท ตลอดจนการเชื่อมโยงแนวคิดใหม่ๆ ในการพัฒนาสังคม 3. การจัดทำสื่อวีดิทัศน์เชิงสารคดีเกี่ยวกับการสอนภาคสนาม โดยการศึกษาชุมชนในครั้งนี้ได้มีการแบ่งประเด็นในการศึกษาหลายประเด็นและหลายพื้นที่ในอำเภอแม่สรวย แต่ในส่วนของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนาได้ศึกษาถึงประเด็นการดำรงอยู่ของชุมชน กับการเชื่อมโยงพลวัตจากภายนอก โดยศึกษาในประเด็นแหล่งโบราณคดีชุมชนกับการขัดแย้ง โดยผลการศึกษาได้สรุป ถึงโบราณคดีกับชุมชนหลายประเด็น ได้แก่

1. การจัดการของชาวบ้าน มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อพัฒนาแหล่งโบราณคดี
2. นัยยะทางสังคมวิทยาจากประเด็นวิจัยโบราณคดีชุมชน แบ่งประเด็นได้ดังนี้

2.1 .ประเด็นด้านเศรษฐกิจ จากการสำรวจชาวบ้านพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ อยากรักษาแหล่งโบราณคดีให้เป็นแหล่ง เศรษฐกิจ อยากรให้เป็นที่ยุติมากขึ้น และมีรายได้เพิ่มมากขึ้นหากแหล่งโบราณคดีนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

2.2 ประเด็นด้านการเมือง มีการแบ่งประเด็นย่อยๆ ได้แก่ นายทุนกับชาวบ้าน รัฐกับชาวบ้าน ผู้นำในชุมชน และผู้นำในท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยตั้งประเด็นคำถามว่า แท้จริงแล้วผู้นำในหมู่บ้านมีใจรักโบราณคดีอย่างแท้จริงหรือไม่

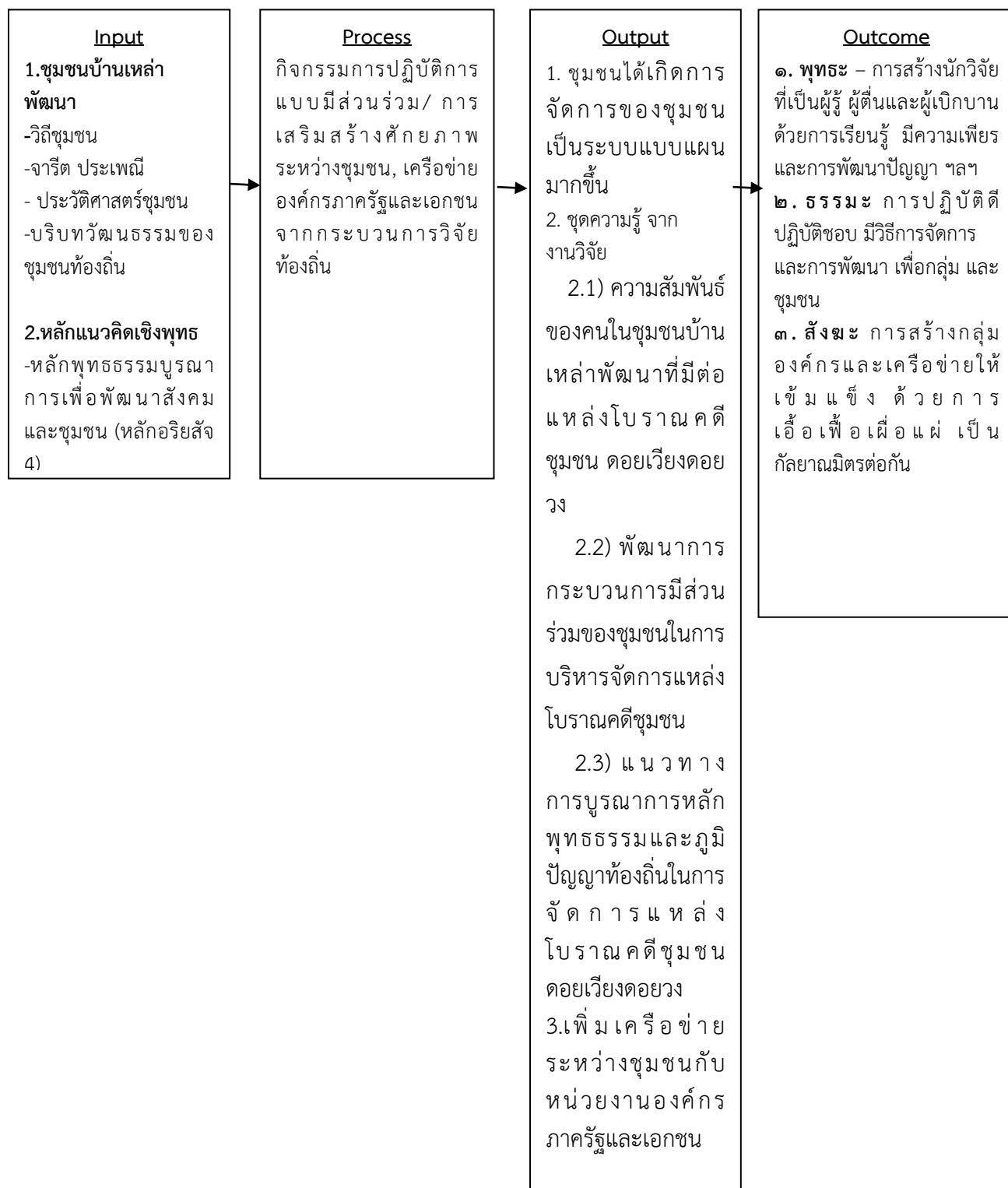
2.3 ประเด็นเรื่องความเชื่อ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า หากไม่มีเรื่องของความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ชาวบ้านจะสนใจโบราณคดีมากขึ้นหรือไม่

2.4 ประเด็นเรื่องความภาคภูมิใจ การค้นพบโบราณคดีนั้น เป็นเรื่องที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในการอนุรักษ์ แต่เนื่องจากสัมภาษณ์จริงๆ มีแค่คนที่ดูแลไม่เพียงแค่งักกลุ่ม ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งข้อสังเกตว่า แท้จริงแล้วชาวบ้านภูมิใจและเห็นคุณค่าในโบราณคดีมากขึ้นหรือไม่

4. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) จัดพิมพ์หนังสือ “ภูมิรัฐวิถีฤดู ” เทศกาลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นครั้งที่ 3” เป็นการสรุปรวมเรื่องราวพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นในประเทศไทย ที่ร่วมนำเสนอนิทรรศกาลในงาน ภูมิรัฐ วิถีฤดู ครั้งที่ 3 โดยมีการเล่าถึงวิถีแก้ปัญหาของชุมชนท้องถิ่นผ่านพิพิธภัณฑ์ และพิพิธภัณฑ์ ดอยเวียง ดอยวงได้นำเสนอเรื่องของการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับนายทุน โดยใช้ แหล่งโบราณคดี ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

จากงานวิจัยและชุดความรู้จากภายนอกชุมชน ทำให้ทราบถึงมุมมอง มิตินึกคิดของผู้ที่ต้องการศึกษาในหลายๆ ด้าน ทั้งเรื่องประวัติชุมชน ที่มาแหล่งโบราณคดี การจัดการของชุมชน ซึ่งให้ประโยชน์แก่ชุมชน ผู้วิจัย และผู้ที่สนใจเป็นอย่างมาก และสามารถนำข้อมูลมาเป็นแนวทาง และใช้วิเคราะห์ในการวิจัย

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

โครงการวิจัย โบราณคดีดอยเวียง ดอยวง แหล่งเรียนรู้ชุมชน : การจัดการ การอนุรักษ์ และการสร้างเครือข่าย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) โดยมีการศึกษาในพื้นที่ชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา ต.ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย ผ่านการศึกษาจากข้อมูล วิถีชุมชน, จารีตประเพณี, ประวัติศาสตร์ชุมชนและ บริบทวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ทำการวิเคราะห์จากหลักแนวคิดเชิงพุทธ ที่เป็นหลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาบูรณาการเพื่อพัฒนาสังคม และชุมชน คือ หลักอริยสัจ 4 ผ่านกระบวนการทำกิจกรรม ระหว่างทีมวิจัย ชุมชน และเครือข่ายองค์กรภาครัฐและเอกชน โดยการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการเสริมสร้างศักยภาพ จากกระบวนการวิจัยท้องถิ่น เพื่อให้ได้ผลผลิตจากกระบวนการ คือ 1. ชุมชนได้เกิดการจัดการของชุมชนเป็นระบบแบบแผนมากขึ้น 2. ได้ชุดความรู้จากงานวิจัย ได้แก่ ข้อมูลความสัมพันธ์ของคนในชุมชนบ้านเหล่าพัฒนาที่มีต่อแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวง/ ข้อมูลพัฒนาการกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน และแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวง 3.เพิ่มเครือข่ายระหว่างชุมชนกับหน่วยงานองค์กรภาครัฐและเอกชน และส่งผลให้ได้ผลลัพธ์ หรือผลประโยชน์ที่ได้จากผลิตตามาคือ คือ 1. พุทธะ – การสร้างนักวิจัยที่เป็นผู้รู้ ผู้ตื่นและผู้เบิกบาน ด้วยการเรียนรู้ มีความเพียร และการพัฒนาปัญญา ฯลฯ 2. ธรรมะ การปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ มีวิธีการจัดการ และการพัฒนา เพื่อกลุ่ม และชุมชน 3. สังฆะ การสร้างกลุ่ม องค์กรและเครือข่ายให้เข้มแข็ง ด้วยการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ซึ่งหากคนในชุมชนมีการปฏิบัติและพัฒนาตามนี้จะนำไปสู่ มีความเข้มแข็ง การพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาโครงการวิจัยชุดนี้ เป็นการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research : CBR) มุ่งเน้น การศึกษาความสัมพันธ์ พัฒนาการกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและ ค้นหาแนวทางการบูรณาการ หลักพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวง โดยมีการประยุกต์ใช้ เครื่องมือศึกษาชุมชน และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) เพื่อสร้างกระบวนการให้แก่ชุมชนและเปิดโอกาสให้กับชุมชนและกลุ่มนักวิชาการภายนอกได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน โดยใช้ ซึ่งใช้ระยะเวลาทั้งหมด 12 เดือน โดยมีรายละเอียดขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

3.1. ขอบเขตการวิจัย

3.1.1. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) แหล่งข้อมูลที่ศึกษานั้นผู้วิจัยได้กำหนด ดังนี้ กลุ่มผู้นำชุมชน (พระสงฆ์ ปรมาจารย์ชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน) กลุ่มภาคีเครือข่าย (ภาคีเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและเอกชน) กลุ่มประชาชนในพื้นที่ (ชาวบ้านในชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา)

3.1.2. ขอบเขตพื้นที่ การวิจัยในครั้งนี้ ได้เลือกพื้นที่ชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา หมู่ที่ 22 ต.ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย เป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ

3.1.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1.) ลักษณะข้อมูลพื้นฐานของชุมชน
- 2.) ความสัมพันธ์ของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนากับแหล่งโบราณคดีชุมชนดอยเวียง ดอยวง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- 3.) พัฒนาการบริหารจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชนดอยเวียง ดอยวงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- 4.) กระบวนการจัดการตนเองของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- 5.) กระบวนการแนวทางการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาชุมชน ตามแนวพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับวิถีชุมชน

3.1.4 ขอบเขตระยะเวลา

1 เมษายน พ.ศ.2559-31 มีนาคม พ.ศ.2560 รวมระยะเวลา 12 เดือน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นจริง สามารถเห็นภาพ เข้าใจปรากฏการณ์ของชุมชนและเพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทีมผู้วิจัยจึงได้กำหนดเครื่องมือในการศึกษา ดังนี้

3.1 ประเด็นในการประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือประเด็นในการจัดเวที เพื่อประชุมชี้แจงข้อมูลโครงการวิจัยให้แก่ชุมชน

3.2 แบบบันทึกการสัมภาษณ์ ใช้เพื่อเก็บข้อมูล และใช้เส้นเวลา (Time Line) เป็นภาพวาดโดยประมวลเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา ซึ่งทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนในการแสดงเรื่องราวของบุคคลหรือ

ประวัติพื้นที่ และช่วยลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงกับทฤษฎีว่ามีความสอดคล้องหรือขัดแย้งกันอย่างไร โดยเขียนบรรยายเหตุการณ์ต่างๆ ลงในสมุดบันทึกเพื่อช่วยให้เห็นภาพของสถานการณ์อย่างละเอียดมากขึ้น

3.3 ประเด็นการสัมภาษณ์ ใช้ในขั้นตอนการสัมภาษณ์ในประเด็นข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน และประวัติศาสตร์ดอยเวียง ดอยวง

3.4 การสืบค้นข้อมูลจากหนังสือ รูปภาพ แผนที่ เอกสาร อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่งเป็นแหล่งอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นได้

3.5 การบันทึกภาพกิจกรรม เช่น โทรศัพท์มือถือ เครื่องอัดเสียง ถูกลนำมาใช้เพื่อบันทึกข้อมูลให้ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์ ช่วยอำนวยความสะดวกในการสัมภาษณ์

3.3 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 ขั้นตอนการเตรียมทีมวิจัย

- 1.) ประชุมระหว่าง สกว ท้องถิ่น และ ชุมชน เพื่อทำความเข้าใจของโครงการ และเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยซึ่งนำมาจากความต้องการของชุมชน แล้วนำมาซึ่งการเขียนโครงการ (2 ครั้ง)
- 2.) ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการวิจัยผ่านหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน
- 3.) ประชุมและคัดเลือกทีมวิจัย และเพื่อทำความเข้าใจของโครงการ โดยมีการแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน
- 4.) อบรมการใช้เครื่องมือวิจัย และวิธีการเก็บข้อมูล

3.3.2 ขั้นตอนการศึกษาข้อมูล

มีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล จากผู้สูงอายุในชุมชน ปราชญ์ชุมชน โดยเลือกใช้เครื่องมือวิจัยชุมชน 7 ชิ้น จากการเรียนรู้จากพี่เลี้ยง สกว ท้องถิ่น และสัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์กลุ่ม และการสังเกต

3.3.3 ขั้นตอนการกำหนดแนวทาง

- 1.) จัดประชุมวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานในระยะที่ 2
- 2.) จัดประชุมเพื่อจัดทำรายงานความก้าวหน้า

3.3.4 ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

- 1.) ประชุมเตรียมการ
- 2.) จัดประชุมการปฏิบัติงานตามแผนระยะที่ 2

3.3.5 ขั้นตอนการสรุปผล

- 1.) ประชุมวิเคราะห์ข้อมูลตั้งแต่ระยะที่ 1 และ ระยะที่ 2
- 2.) จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

3.4 กระบวนการในการดำเนินการวิจัย

ทีมวิจัย ได้ดำเนินการวิจัยตามกรอบและแนวทางการวิจัยตามกิจกรรม ดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1: การสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน

วันที่: 8 มิถุนายน 2559 เวลา 9:00 น. ถึง 16:00 น.

สถานที่ หอประชุมหมู่บ้าน บ้านเหล่าพัฒนา หมู่ 22 ต. ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

1. เพื่อชี้แจงรายละเอียดและทำความเข้าใจระหว่างทีมวิจัยกับชาวบ้านในชุมชน
2. เพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความตื่นตัวและมีความสนใจต่อการศึกษาชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. หัวหน้าโครงการประสานงานกับผู้ใหญ่บ้าน โดยชี้แจงรายละเอียดโครงการให้แก่ผู้ใหญ่บ้าน รับทราบ และเพื่อแจ้งในชุมชนเพื่อเข้าร่วมประชุม โดยการให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านประกาศเสียงตามสายในการนัดประชุม

2. จัดเตรียมหัวข้อประชุม เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการ และสร้างความชัดเจนให้แก่ชุมชน
3. จัดเตรียมสถานที่
4. จัดเตรียมเอกสาร
5. จัดประชุม

วิธีการดำเนินกิจกรรม

ทีมวิจัยโครงการจัดเวทีประชุมสร้างความเข้าใจกับชาวบ้าน ซึ่งประกอบด้วย นักวิจัยจาก มจร และชาวบ้าน ร่วมรับฟังการชี้แจงโครงการให้เข้าใจ

โดยเวทีในการจัดประชุมครั้งนี้เพื่อต้องการให้ชาวบ้านเข้าใจหลักการทำงานโครงการ โดยมีการให้คำแนะนำรายละเอียด การชี้แจงรายละเอียดโครงการ เพื่อให้ชาวบ้านเกิดความสนใจ และเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ระหว่างทีมวิจัย จาก มจร และทีมวิจัยชุมชน กับชาวบ้าน โดยให้เห็นความแตกต่างระหว่างโครงการที่ชาวบ้านได้รับงบประมาณจาก องค์กรหน่วยงานภาครัฐ เพราะโครงการที่ชาวบ้านเคยได้รับ ส่วนใหญ่เป็นโครงการที่ชาวบ้านเป็นฝ่ายรับ แต่โครงการวิจัยชุมชน เป็นโครงการที่ชาวบ้านต้องมีส่วนร่วม โดยกิจกรรมในครั้งนี้ เน้นการสนทนาพูดคุยระหว่างชาวบ้านกับทีมวิจัย แบบเป็นกันเอง มีการนั่งล้อมวงคุยกัน เพื่อสร้างบรรยากาศให้เกิดความคุ้นเคย ไม่ให้เกิดความแตกต่างระหว่างชาวบ้านและนักวิจัย

- หลังจากชี้แจงให้ชาวบ้านเข้าใจ ได้มีการเสนอแนะจากชาวบ้าน คือ ให้เพิ่มสมาชิกในทีมวิจัย เพราะเนื่องจากกังวลว่า หากในระหว่างทำงานวิจัยชาวบ้านที่เป็นนักวิจัยเกิดติดภารกิจ จึงไม่สามารถทำงานวิจัยได้ จะได้มีการช่วยเหลือการเก็บข้อมูล ถึงจำเป็นต้องเพิ่มจำนวนนักวิจัยในชุมชนมากขึ้น ประกอบกับหากมีนักวิจัยเพิ่มมากขึ้นก็จะสะดวกกับการเก็บข้อมูลในชุมชน
- การสร้างบรรยากาศความคุ้นเคยระหว่างทีมวิจัยกับชาวบ้าน โดยการให้ชาวบ้านมีการกล่าวแนะนำตัวแก่ผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อให้บรรยากาศมีความเป็นกันเอง เพื่อกระตุ้นให้ชาวบ้านกล้าแสดงออก และ

การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการทำงานวิจัย ไม่มองงานวิจัยเป็นสิ่งที่ไกลตัวและทำได้ยาก

ผลการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีจำนวน 50 รูป/คน จากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ พบว่าชาวบ้านมีความตระหนักและสนใจต่อการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากขึ้น แต่ยังพบปัญหาเกี่ยวกับความเข้าใจของชาวบ้านที่ยังมองภาพการทำงานและการเก็บข้อมูลวิจัยไม่ชัดเจนว่าจะดำเนินการไปในทิศทางใด และสามารถทำได้หรือไม่ เนื่องจากยังไม่มี ความมั่นใจในความสามารถและกับการทำวิจัย เพราะมีทัศนคติเกี่ยวกับงานวิจัยว่าเป็นงานทางวิชาการและเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก โดยสรุปได้ดังนี้

1. ชาวบ้านมีความตระหนักและสนใจต่อการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากขึ้น
2. ความเข้าใจของชาวบ้านที่ยังมองภาพการทำงานและการเก็บข้อมูลวิจัยไม่ออกว่าจะดำเนินการไปในทิศทางใด และสามารถทำได้หรือไม่ เนื่องจากยังไม่มี ความมั่นใจในความสามารถและการทำวิจัย เพราะมีทัศนคติเกี่ยวกับงานวิจัยว่าเป็นงานทางวิชาการและเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ยังมีข้อสงสัยว่า ทำไมต้องทำงานร่วมกับพระสงฆ์ และ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กิจกรรมที่ 2 การอบรมการใช้เครื่องมือการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ

วันที่: 24 มิถุนายน 2559 เวลา 9 : 00 น. ถึง 16 : 00 น.

สถานที่: หอประชุมหมู่บ้าน บ้านเหล่าพัฒนา หมู่ 22 ต. ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

1. เพื่อเสริมความรู้ในด้านการวิจัยเพื่อท้องถิ่นแก่ชาวบ้าน
2. ให้ทราบหลักการวิธีการดำเนินการวิจัย และการใช้เครื่องมือในการศึกษาชุมชน
3. เพื่อให้ชาวบ้านฝึกคิด วิเคราะห์ การตั้งคำถามวิจัย
4. เพื่อให้ชาวบ้านทราบถึงการบริหารจัดการงบประมาณในโครงการ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ประสานงานระหว่างชุมชน และพี่เลี้ยง สกว
2. จัดเตรียมหัวข้อประชุม เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการ และสร้างความชัดเจนให้แก่ชุมชน
3. จัดเตรียมสถานที่
4. จัดเตรียมเอกสาร
5. จัดประชุม

วิธีการดำเนินกิจกรรม

หลังจากที่ได้จัดเวทีการสร้าง ความเข้าใจกับชุมชนแล้ว ได้มีการจัดกิจกรรมการอบรมการใช้เครื่องมือการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ โดยมี การให้ความรู้จาก สกว เพื่อท้องถิ่น ในกิจกรรมนั้นมีการแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงเช้า ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการบริหารงบประมาณโครงการ จากสกว เพื่อท้องถิ่น ซึ่งมีการอธิบาย

และนำเสนอตัวอย่างจาก Power point และให้ทำแบบฝึกหัด เพื่อเป็นการทดสอบความเข้าใจเรื่องการบริหารจัดการโครงการกับทีมวิจัย

จากนั้นช่วงบ่าย ได้มีการให้ความรู้เรื่องการเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือวิจัยชุมชน โดยมีการทำกิจกรรมแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ให้ลองตั้งโจทย์ คำถาม เพื่อที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูล โดยมีการแบ่งเป็น 2 หัวข้อคือ 1. ประวัติศาสตร์ชุมชน 2. ลักษณะระบอบวัฒนธรรมประเพณีในชุมชน ซึ่งพี่เลี้ยงจะแนะนำให้ทางทีมวิจัยเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ให้เป็นผู้สัมภาษณ์แทน

การปฏิบัติกิจกรรม

ช่วงเช้า ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น

๑. ได้มีการแนะนำตัวระหว่าง เจ้าหน้าที่ สกว ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น และทีมวิจัยท้องถิ่นของโครงการ และชี้แจงรายละเอียดที่มาที่ไปของโครงการให้กับสมาชิกวิจัยท้องถิ่นให้เข้าใจอีกครั้ง

๒. มีการแนะนำและให้ความรู้รายเรื่องการบริหารการเงินของโครงการ ซึ่ง มีการอธิบายระเบียบการใช้จ่ายเงินบริหารโครงการ การจัดทำเอกสารการทำการเงิน การเบิกจ่ายเงิน และการส่งรายงานความก้าวหน้าจนถึงการรายงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการ ระหว่างนั้น ได้ทำกิจกรรมร่วมกันคือ ให้ทางสมาชิกทีมวิจัยได้ลองทำแบบฝึกหัดการเงิน เพื่อสร้างความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

ช่วงบ่าย ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น

ได้มีการอบรมการแตกประเด็นคำถามวิจัย เพื่อฝึกทักษะให้นักวิจัยท้องถิ่นได้ร่วมคิดถึง และเพื่อเป็นแนวทางในการค้นหาปัญหาของชุมชน นำไปสู่การแก้ไขปัญหา ดังต่อไปนี้

๑. ได้มีการแบ่งกลุ่มนักวิจัยออกเป็น ๒ กลุ่มเพื่อเรียนรู้ถึงการแตกกรอบประเด็นในการเก็บข้อมูล ซึ่งทาง สกว ฝ่ายท้องถิ่น ได้มีการแนะนำถึงวิธีการสร้างประเด็นคำถาม โดยมีการสร้างกิจกรรมให้ทางทีมวิจัยได้ร่วมคิด เพื่อนำไปสู่การตั้งคำถาม เพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ของโครงการให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนี้

๑.๑ กิจกรรมให้ดูบัตรคำ เพื่อยกตัวอย่างให้นักวิจัยได้มองเห็นภาพในการเก็บข้อมูลได้ง่ายยิ่งขึ้น

๑.๒ กิจกรรมฝึกค้นหาปัญหาของชุมชน และนำไปสู่การตั้งคำถาม ในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ตอบ

วัตถุประสงค์ของโครงการ ได้มีการฝึกให้นักวิจัยได้ค้นหาปัญหาของชุมชน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ว่าสาเหตุของปัญหาที่เป็นแบบนี้ เกิดมาจากสาเหตุอะไร มีการแบ่งนักวิจัยออกเป็น ๒ กลุ่ม ฝึกการตั้งประเด็นคำถาม และให้ทำกิจกรรมทดลองสัมภาษณ์จากนั้น แต่ละกลุ่มนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

๒. สรุป โครงการและปิดประชุม

มีการสรุปกิจกรรมรายละเอียดของการอบรมในครั้งนี้ ได้อะไรบ้าง ปัญหาและอุปสรรค ของการทำกิจกรรมในครั้งนี้ ซึ่งในกระบวนการอบรมทั้งหมด นักวิจัยได้เริ่มมีความเข้าใจและพร้อมที่จะเริ่มกระบวนการวิจัย แต่ได้พบปัญหาและอุปสรรคของการประชุมในวันนี้ คือ ในการประชมนักวิจัยยังมีความกังวลในภาระและหน้าที่ คือ มีการแยกหน้าที่ยังไม่ชัดเจน เพราะในขณะที่มีการประชมนักวิจัยบางท่านก็ยังกังวลกับเรื่องการจัดสถานที่และอาหาร การดับที่การประชุม เนื่องด้วยอาจจะเป็นครั้งแรกของการประชุมที่เป็นแนวทางวิชาการจึงทำให้ขาดความพร้อม ดังนั้นทีมวิจัยและ สกว ฝ่ายท้องถิ่น จึงได้ปรึกษากันและเสนอแนะว่า ควรจะแบ่งงานให้ชัดเจนเพราะในขณะที่ประชุมแต่ละครั้งจะได้ไม่พบเจอปัญหาและอุปสรรค จึงได้แบ่งหน้าที่กันอีกครั้ง โดยมีการแบ่งหน้าที่หลักดังต่อไปนี้

๑. หัวหน้าชุดทีมชุมชน ได้แก่ พระครูสิริจิรวัดณ์ นายไพบุลย์ สมใจ นางบังอร สามดี
๒. ฝ่ายประสานงาน ได้แก่ นายสมพร ออบอุ่น นางอัมพร ทิพวรรณ
๓. ฝ่ายการเงิน ได้แก่ นางสาวภัทรานิษฐ์ จิตสุข นางสาวนัชชา ทากุดเรือ
๔. ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ได้แก่ นายเกษม กองบุญเรือง นางจันทร์เพ็ญ ฝៃเครือ
๕. เลขานุการ ได้แก่ นางลัดดา แสนสุรีย์
๖. ฝ่ายปฏิคม ได้แก่ นางบัวทอง ออบอุ่น นางสมนา ปาใหญ่ นางสาวพิมพ์ เชื้อเมืองพาน นางอรุณ สมใจ
๗. ที่ปรึกษาภายในพื้นที่ นายก อบต ป่าแดด, ครู
๘. ฝ่ายวิชาการ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

ในการแบ่งหน้าที่ให้ชัดเจน ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการเข้าร่วมกระบวนการเฉพาะแค่สมาชิกในทีม เพียงแค่ทำให้เป็นหน้าที่หลัก ส่วนการเข้าร่วมกระบวนการ ชาวบ้านสามารถเข้าร่วมกระบวนการได้ตลอด โครงการ

ผลการดำเนินงาน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีจำนวน 20 รูป/คน และในการดำเนินงานครั้งนี้ พบว่า

๑. ชาวบ้านยังสับสนกับหน้าที่ของตนเองในการประชุม เพราะในขณะที่อบรม ชาวบ้านที่เป็นนักวิจัย ยังต้องมาเตรียมอาหาร สถานที่ ทำให้บรรยากาศในการอบรมวุ่นวาย และไม่ต่อเนื่อง
๒. ชาวบ้านยังไม่ค่อยเข้าใจในกระบวนการวิจัย ในขณะที่เข้ากลุ่ม ยังไม่สามารถทำความเข้าใจกับการสร้างเครื่องมือวิจัย และยังมี ความกังวลที่จะทำโครงการต่อไป
๓. ชาวบ้านยังไม่เข้าใจภาษาทางวิชาการ

กิจกรรมที่ 3: การเก็บข้อมูลชุมชน ครั้งที่ 1 โดยทีมวิจัย

วันที่: 27 มิถุนายน 2559 เวลา 19 : 00 น.

สถานที่: สวนลำไยลุงเทียน สุธะ บ้านเหล่าพัฒนา หมู่ 22 ต.ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

1. เพื่อให้ได้ข้อมูลสภาพปัญหา ภูมิหลัง ประวัติศาสตร์ชุมชน
2. ใช้สร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ให้มีโอกาสได้พบปะกันมากขึ้น ได้พูดคุย แลกเปลี่ยนกันมากขึ้น และฝึกในการคิด ตั้งคำถามเพื่อได้มาซึ่งข้อมูลของชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ทีมวิจัยนัดพบปะกันอย่างไม่เป็นทางการ โดยใช้การประสานงานกันผ่านการบอกต่อ ที่หอประชุมประจำหมู่บ้าน
2. ประชุมเตรียมความพร้อมข้อมูลทั้งหาผู้ให้สัมภาษณ์และเตรียมคำถามในการสัมภาษณ์
3. ทีมวิจัยสัมภาษณ์กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ ผู้ให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน
4. สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ประชุมทีม เพื่อแยกประเด็นการเก็บข้อมูลชุมชน และตั้งคำถามเพื่อสัมภาษณ์ให้ได้ตามวัตถุประสงค์ หากกลุ่มคนที่ให้ความรู้ เช่น เรื่องประวัติศาสตร์ ควรจะสัมภาษณ์ คนแก่ที่อายุ 70 ปีขึ้นไป โดยทีมเน้นสัมภาษณ์ นายเทียน สุยะ

ผลการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีจำนวน 20 รูป/คน ได้ข้อมูลที่มีการซ้ำซ้อนของข้อมูล เนื่องจากขาดการแบ่งหน้าที่ในการสัมภาษณ์ให้ชัดเจน และ ขณะที่มีการสัมภาษณ์ มีการแย่งกันสัมภาษณ์ และผู้ที่สัมภาษณ์กลายเป็นคนให้สัมภาษณ์ ทำให้ผู้ที่มีหน้าที่เป็นเลขา บันทึกข้อมูลไม่ทัน จึงทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบถ้วน ตามประเด็น และสร้างความยุ่งยากแก่การสรุปข้อมูล

กิจกรรมที่ 4: กิจกรรม เติมความรู้เรื่องการสร้างเครื่องมือวิจัยจาก พี่เลี้ยง สกว ท้องถิ่น

วันที่: 14 กรกฎาคม 2559 เวลา 9:00 น. ถึง 16:00 น.

สถานที่: หอประชุมหมู่บ้าน บ้านเหล่าพัฒนา หมู่ 22 ต. ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

1. เพื่อให้นักวิจัยชุมชน ได้เรียนรู้วิธีการเก็บข้อมูลโครงการ ผ่านการใช้เครื่องมือชุมชน คือ ผังเครือญาติ แผนที่เดินดิน และเส้นแบ่งเวลา

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ประสานงานระหว่างชุมชน และพี่เลี้ยง สกว
2. จัดเตรียมหัวข้อประชุม เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการ และสร้างความชัดเจนให้แก่ชุมชน
3. จัดเตรียมสถานที่
4. จัดเตรียมเอกสาร
5. จัดประชุม

วิธีการดำเนินกิจกรรม

พี่เลี้ยง สกว ฝ่ายท้องถิ่น ให้ความรู้และเทคนิคเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือวิจัยชุมชน 7 ชั้นและให้ทีมนักวิจัยแบ่งกลุ่ม โดยให้ปฏิบัติกิจกรรมทำในการเก็บข้อมูลชุมชนจากผังเครือญาติ แผนที่เดินดิน และเส้นแบ่งเวลา

ผลการดำเนินงาน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีจำนวน 15 รูป/คน

1. สมาชิกทีมวิจัย เริ่มมีความกระตือรือร้นและมีความสนใจที่จะเรียนรู้การใช้เครื่องมือวิจัยเพิ่มเติม
2. เริ่มทราบวิธีการเก็บข้อมูล
3. มีบางท่านเริ่มสนใจ เกิดความสนใจ และเริ่มมีการซักถามกระบวนการ เช่น นางบังอร สามดี๊บบ นางสาวภัทรานิส จิตรสุข นางสาวพิชญา ไผ่เครือ เป็นต้น
4. หลังจากที่มีการทำกิจกรรมเข้ากลุ่ม เพื่อให้ฝึกการเขียนผังเครือญาติ แผนที่เดินดิน และ เส้นแบ่งเวลา ได้มีการฝึกให้นำเสนอผลงาน ก็สามารถนำเสนอได้ในระดับหนึ่ง

5. หลังจากทื่อบรมเสร็จ ได้มีการรายงานแก่หัวหน้าโครงการว่าจะมีการนัดกันเพื่อ สรุปรข้อมูล และเก็บข้อมูลจากเครื่องมือวิจัย อีกครั้ง

6. เริ่มเข้าสู่ฤดูการเกี่ยวเกี่ยวล้าโย ทำให้มีผู้เข้าร่วมจำนวนไม่ครบ และทำให้มีการเก็บข้อมูลล่าช้า อีกทั้งในชุมชนมักจะมีกิจกรรมจรที่เกิดขึ้น เช่น งานศพ งานขึ้นบ้านใหม่ ทำให้ทีมวิจัยต้องชะงักการเก็บข้อมูล

7. ยังไม่มีการสรุปประเด็น จากการสัมภาษณ์ ให้แก่กระบวนการ ยังมีความไม่มั่นใจในตัวเองที่จะตอบคำถาม และยังขาดการคิด วิเคราะห์ แต่ถ้าให้ลงมือปฏิบัติ จะสนใจมากกว่าการคิด วิเคราะห์และการตอบคำถาม

กิจกรรมที่ 5: กิจกรรมการสร้างเครื่องมือวิจัย

วันที่: 19 สิงหาคม 2559 เวลา 9:00 น. ถึง 16:00 น.

สถานที่: หอประชุมหมู่บ้าน บ้านเหล่าพัฒนา หมู่ 22 ต. ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

1. เพื่อออกเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลด้านประวัติศาสตร์

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. หัวหน้าโครงการประสานงานนัดทีมวิจัยในการประชุมโดยผ่านการบอกต่อ
2. จัดเตรียมหัวข้อประชุม เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการ และสร้างความชัดเจนให้แก่ทีมวิจัย
3. จัดเตรียมสถานที่
4. จัดเตรียมเอกสาร อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม
5. จัดประชุม

วิธีการดำเนินกิจกรรม

- ร่วมกลุ่มทบทวนความรู้ที่ได้จากการเก็บข้อมูลที่ผ่านมา ว่าได้ครบตรงประเด็นหรือไม่ และพบอุปสรรคปัญหาอย่างไรบ้าง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเสนอแนะจากทีมวิจัย

VDO วิจัยท้องถิ่น ให้ชาวบ้านได้ศึกษา เพื่อเป็นแนวทาง และสร้างแรงจูงใจ ให้แก่ทีมวิจัย

- มีการวางแผนการเก็บข้อมูล โดยใช้เครื่องมือ เส้นแบ่งเวลา เพื่อระดมความคิดและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีชุมชน

ผลการดำเนินงาน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีจำนวน 15 คน และจากการปฏิบัติกิจกรรม ได้ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือ ประเด็นถามการวิจัย เพื่อจะนำไปเก็บข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ (วัตถุประสงค์)
2. ได้ทราบ และร่วมทบทวนถึงปัญหาของการวิจัยที่ผ่านมา ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์

2. ข้อจำกัดของทีมวิจัย ซึ่งมีเฉพาะวัยกลางคน จึงเป็นอุปสรรคของการขับเคลื่อนงาน ดังนั้น

จึงมีการตกลงกันว่า จะเพิ่ม สมาชิกวิจัยที่มีความหลากหลายช่วงวัยมากยิ่งขึ้น เพราะจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกวัย และสามารถขับเคลื่อนงานวิจัยได้ง่ายยิ่งขึ้น นำไปสู่แนวทางการจัดการใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านมากขึ้น

กิจกรรมที่ 6: กิจกรรมเก็บข้อมูลวิจัย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 2 3

วันที่: 11 กันยายน 2559 เวลา 9:00 น. ถึง 16:00 น.

สถานที่: หอประชุมหมู่บ้าน บ้านเหล่าพัฒนา หมู่ 22 ต. ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

1. เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์
(ประวัติศาสตร์ชุมชน เส้นแบ่งเวลา / ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ผ่านข้อมูล ผังเครือญาติ / พื้นฐานทรัพยากรชุมชน แผนที่เดินดิน/ ภูมิปัญญาท้องถิ่น)

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. หัวหน้าโครงการประสานงานนัดทีมวิจัยในการประชุมโดยผ่านการบอกต่อ
2. จัดเตรียมหัวข้อประชุม เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการ และสร้างความชัดเจนให้แก่ทีมวิจัย
3. จัดเตรียมสถานที่
4. จัดเตรียมเอกสาร อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม
5. จัดประชุม

วิธีการดำเนินกิจกรรม

แบ่งกลุ่ม ทำกิจกรรม ตามเครื่องมือการวิจัย คือ กลุ่มผังเครือญาติ กลุ่มแผนที่เดินดิน กลุ่มเส้นแบ่งเวลา โดยมีผู้สูงอายุเป็นผู้ให้สัมภาษณ์

ผลการดำเนินงาน

- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีจำนวน 30 คน สรุปผลการดำเนินงานได้ดังต่อไปนี้
1. เริ่มมีความคิดและการแก้ไขปัญหา เริ่มมองเห็นกระบวนการดำเนินการของกลุ่ม ที่แต่เดิมมีแต่วัยกลางคน ทำให้เป็นอุปสรรคในการจัดบันทึก การฟัง
 2. เริ่มมีการคิดประเด็นคำถามเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีดอยเวียง ดอยวง
 3. การทำงานเริ่มเป็นระบบมากกว่าเดิม
 4. ชาวบ้านนอกเหนือจากทีมวิจัยเริ่มอยากมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม มีกาช่วยกันเขียนผังเครือญาติ ของแต่ละครอบครัว
 5. เสนอแนะว่า การรวมกลุ่มแบบนี้เป็นสิ่งที่ดี และการทำผังเครือญาติทำให้ทราบถึงต้นตระกูลของตนเอง ว่ามาจากไหน และจะนำมาทำเพื่อติดบอร์ดไว้ในหอประชุม เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา
 6. ยังไม่ค่อยฟังตอนอธิบาย จะรีบปฏิบัติมากกว่า คิดและวิเคราะห์
 7. ขณะที่มีการอธิบาย ยังมีการพูดแทรก และแย้งกันพูด
 8. วิเคราะห์ได้ในประเด็นที่ไม่ซับซ้อน เช่น ผังเครือญาติ แต่เครื่องมือที่มีรายละเอียดมาก ยังไม่อยากจะปฏิบัติ จะต้องทำและสรุปที่ละเอียด

กิจกรรมที่ 7: กิจกรรมเก็บข้อมูลวิจัย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 2 3 (เพิ่มเติม)

วันที่: 25 กันยายน 2559 เวลา 9:00 น. ถึง 16:00 น.

สถานที่: หอประชุมหมู่บ้าน บ้านเหล่าพัฒนา หมู่ 22 ต. ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

1. เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ประวัติ พัฒนาการ ดอยเวียง ดอยวง ผ่านเครื่องมือวิจัยชุมชน คือ เส้นแบ่งเวลา

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. หัวหน้าโครงการประสานงานนัดทีมวิจัยในการประชุมโดยผ่านการบอกต่อ
2. จัดเตรียมหัวข้อประชุม เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการ และสร้างความชัดเจนให้แก่ทีมวิจัย
3. จัดเตรียมสถานที่
4. จัดเตรียมเอกสาร อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม
5. จัดประชุม

วิธีการดำเนินกิจกรรม

ระดมกลุ่มช่วยกันหาข้อมูลโดยผ่านเครื่องมือการวิจัย คือ เส้นแบ่งเวลา โดยมีผู้สูงอายุเป็นผู้ให้สัมภาษณ์

ผลการดำเนินงาน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีจำนวน 20 คน ผลการดำเนินงานสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การทำงานเริ่มเป็นระบบมากกว่าเดิม
2. มีปัญหาการเรียงเรียงข้อมูล เพราะข้อมูลไม่ได้มีการจดบันทึก ต้องมีการนึกคิด
3. ยังไม่ค่อยฟังตอนอธิบาย จะรีบปฏิบัติมากกว่า คิดและวิเคราะห์
4. การทำกิจกรรมยังไม่เต็มที่ และพะวงกับการเลี้ยงผี จากการที่ได้ขायลำไย

กิจกรรมที่ 8: กิจกรรม เวทีวิเคราะห์ข้อมูล จากการเก็บข้อมูลระยะที่ 1 /วิเคราะห์แนวทางในการแก้ไข ปัญหาชุมชน และออกแบบเพื่อปฏิบัติการทดลองปฏิบัติการของชุมชน

วันที่: 16-17 ตุลาคม 2559 เวลา 9:00 น. ถึง 16:00 น.

สถานที่: หอประชุมหมู่บ้าน บ้านเหล่าพัฒนา หมู่ 22 ต. ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

1. เพื่อวิเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหาชุมชน นำไปสู่การออกแบบเพื่อปฏิบัติการทดลองปฏิบัติการของชุมชนระยะที่ 2

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. หัวหน้าโครงการประสานงานนัดทีมวิจัยในการประชุมโดยผ่านการบอกต่อ
2. จัดเตรียมหัวข้อประชุม เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการ และสร้างความชัดเจนให้แก่ทีมวิจัย
3. จัดเตรียมสถานที่
4. จัดเตรียมเอกสาร อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม
5. จัดประชุม

วิธีการดำเนินกิจกรรม

ระดมกลุ่มช่วยกันหาข้อมูลโดยผ่านเครื่องมือการวิจัย คือ เส้นแบ่งเวลา โดยมีผู้สูงอายุเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ และวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาที่ผ่านมาเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ โดยมีการระดมความคิดเห็นกันระหว่างทีมวิจัย และพี่เลี้ยง สกว ฝ่ายท้องถิ่น และเครือข่ายภายนอก คือ ตัวแทนจากพิพิธภัณฑ์เล่นได้ บ้านป่าแดด หมู่ 3 ต.ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

ผลการดำเนินงาน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีจำนวน 20 คน จากการระดมความคิดเห็นเพื่อหาสาเหตุของปัญหาในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์และเพื่อหาแนวทางในการจัดการในการดำเนินการระยะที่ 2 นั้น โดยได้ประเด็นหลักและสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. คน

ขาดคนติดตาม/ขาดผู้ดูแล/ ไม่มีผู้นำเที่ยว/ มีคฤหบดีท้องถิ่น/ไม่มีคนทำงานจริง/ไม่มีจิตสาธารณะ/ จิตบริการ/ปัญหาปากท้องของชาวบ้าน

2. ขาดความรู้

ยังไม่มีข้อมูลของดีในชุมชน

ยังไม่มีข้อมูลความรู้เรื่องชาติพันธุ์

ขาดการอบรมมีคฤหบดีท้องถิ่น (เด็กรุ่นใหม่ไม่อยู่ในชุมชน/ ขาดเด็กและเยาวชนในการขับเคลื่อนงาน)

ไม่มีแผนการบริหาร (ระยะสั้น/ กลาง/ ยาว)

ขาดข้อมูลด้านประวัติศาสตร์โดยเวียง ดอยวง (ข้อมูลพื้นฐาน/ เชิงลึก)

ขาดข้อมูลรายละเอียดแหล่งโบราณคดี โบราณวัตถุ ในพิพิธภัณฑ์

ขาดความรู้การบริหารจัดการคน สถานที่ กฎระเบียบ

ขาดความรู้เรื่องบทบาท ความรับผิดชอบ

3. แหล่งรายได้

ไม่มีการเก็บค่าบำรุงพิพิธภัณฑ์/ ไม่มีรายได้จากการท่องเที่ยว/ การกระจายรายได้ของดีของชุมชน/ค่าอาหารค่าน้ำเที่ยวให้แก่ชุมชน

4. งบประมาณ

ขาดงบประมาณในการดูแลพิพิธภัณฑ์

5. การประชาสัมพันธ์

ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ทั้งใน Social และการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบอื่นๆ

ข้อค้นพบในการปฏิบัติงาน

1. การทำงานเริ่มเป็นระบบมากกว่าเดิม
2. มีปัญหาการเรียงเรียงข้อมูล เพราะข้อมูลไม่ได้มีการจัดบันทึก ต้องมีการนึกคิด
3. ยังไม่ค่อยฟังตอนอธิบาย จะรีบปฏิบัติมากกว่า คิดและวิเคราะห์
4. การทำกิจกรรมยังไม่เต็มที่ และพะวงกับการเลี้ยงผี จากการทำได้ขยาลำไย
5. แนวทางการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ โดยมีการร่วมคิดหาแนวทางในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ มีการแบ่งหน้าที่ในการร่วมกันปฏิบัติงาน และสรุปการวางแผนกิจกรรม ดังต่อไปนี้

ฝ่าย/หน้าที่	ผู้รับผิดชอบ
ฝ่ายบริหารจัดการ	
1.เจ้าหน้าที่เปิด-ปิดพิพิธภัณฑ์	นางจันทร์เพ็ญ ไผ่เครือ นายไพบูลย์ สมใจ น.ส.ภัทรานิษฐ์ จิตสุข
2.เจ้าหน้าที่บรรยายและให้ข้อมูล	นายไพบูลย์ สมใจ นายสนธิชัย วิสัย นางอรุณ สมใจ
ฝ่าย/หน้าที่	ผู้รับผิดชอบ
3.เจ้าหน้าที่บริการ	นางบังอร สามดีบ นางสายพิมพ์ เชื้อเมืองพาน นางบัวคำ ยานะ นางสมนา ปาใหญ่ นางสุพรรณ สิริการ
4.เจ้าหน้าที่ดูแลสถานที่	รตต วีรยุทธ ไผ่เครือ นางมี อินถอด นางบัวลอง อบอุ้น นางบัวผัน ปันแก้ว

5.เจ้าหน้าที่ประสานงาน (นักท่องเที่ยวน)	นายไพบุลย์ สมใจ นางจันทร์เพ็ญ ไผ่เครือ
6.เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี	นางบังอร สามดีบ น.ส.ภัทรานิษฐ์ จิตสุข นางลัดดา แสนสุรีย์ นางสาวนัชชา ทากุดเรือ
7. ฝ่ายปรึกษาโครงการ	พระครูวิมลศิลป์กิจ พระมหาสกล ฐานวุฑโฒ พระมหาเสรีชน นริศสโร พระครูสิริจิรวัดน์ นายสำราญ แสนหลวง
8.เจ้าหน้าที่รับผิดชอบโครงการ	น.ส.อมลัญญ์ ไผ่เครือ

1. รายละเอียดการบริหารจัดการ

1. นักท่องเที่ยวที่จะมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์และแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนจะต้องแจ้งล่วงหน้าให้กับทางเจ้าหน้าที่ล่วงหน้าก่อน 3 วัน เพื่อที่เจ้าหน้าที่เตรียมตัวต้อนรับและบริการ
2. เจ้าหน้าที่จะต้องร่วมกันวางแผนการต้อนรับและเตรียมพร้อมของสถานที่ที่นักท่องเที่ยวต้องการเยี่ยมชม
3. พิพิธภัณฑ์ให้บริการจะเปิดทำการทุกวันตั้งแต่เวลา 09.00 -16.00 น. (แจ้งล่วงหน้า)
4. เมื่อมาถึงพิพิธภัณฑ์จะมีการต้อนรับและบริการน้ำดื่มสมุนไพรเพื่อสุขภาพให้กับนักท่องเที่ยว
5. เชิญนักท่องเที่ยวฟังการบรรยายเกี่ยวกับประวัติเรื่องเล่าและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับดอยเวียงดอยวงตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
6. เยี่ยมชมและศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ดอยเวียงดอยวง
7. ชมการสาธิตและวิธีทำการตอกน้ำมันงาแบบสมัยดั้งเดิมของชนเผ่าเงี้ยวพร้อมฟังการบรรยายประวัติของน้ำมันงา
8. ชมบ่อน้ำพุร้อนสามสีและกิจกรรมต้มไข่นก ไช้ไก่
9. นั่งรถอีแต่นชมดินแดนสามพันปีดอยเวียงดอยวง
10. ชมสินค้าโอท็อปและสินค้าที่ระลึกจากงานฝีมือชาวบ้านในชุมชน

กิจกรรมที่ 9: กิจกรรม ปฏิบัติการเขียนรายงานความก้าวหน้า โดย พี่เลี้ยง สกว

วันที่: 30 พฤศจิกายน 2559 เวลา 9:00 น. ถึง 12:00 น.

สถานที่: หอประชุมหมู่บ้าน บ้านเหล่าพัฒนา หมู่ 22 ต. ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

1. เพื่อวิเคราะห์ และทราบแนวทางการเขียนรายงานความก้าวหน้า 3 บท นำไปสู่การเตรียมพร้อม เพื่อปฏิบัติการของชุมชนในระยะที่ 2

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. หัวหน้าโครงการประสานงานนัดทีมวิจัยในการประชุมโดยผ่านการบอกต่อ
2. จัดเตรียมหัวข้อประชุม เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการ และสร้างความชัดเจนให้แก่ทีมวิจัย
3. จัดเตรียมสถานที่
4. จัดเตรียมเอกสาร อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม
5. จัดประชุม

วิธีการดำเนินกิจกรรม

ระดมกลุ่มช่วยกัน คิดและวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลในระยะแรก เพื่อนำมาเขียนรายงานความก้าวหน้า 3 บท โดยมีการแนะนำจากพี่เลี้ยง

ผลการดำเนินงาน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีจำนวน 15 คน ได้ความรู้และทราบแนวทางการเขียนรายงานความก้าวหน้า 3 บทของโครงการวิจัยตามรูปแบบ CBR

กิจกรรมที่ 10: กิจกรรมการศึกษาดูงานชุมชนไต้ลื้อเมืองหลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

วันที่: 2 พฤษภาคม 2560 เวลา 9:00 น. ถึง 16:00 น.

สถานที่: ชุมชนไต้ลื้อเมืองหลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

1. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการของชุมชนไต้ลื้อ บ้านเมืองหลวง และนำแนวทางมาปรับพัฒนาให้แก่ชุมชนด้านการบริหารการจัดการพิพิธภัณฑสถานด้วยเวียง ดอยวง

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ประสานงานกับฝ่ายประสานงานชุมชนบ้านเมืองหลวง
2. จัดประชุมก่อนการศึกษาดูงาน ทั้งเรื่องการเดินทางนัดหมายเวลา การศึกษาประเด็นที่สำคัญและตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา การเงิน
3. จัดเตรียมเอกสารในการสอบถามข้อมูล

วิธีการดำเนินกิจกรรม

- ทีมวิจัยศึกษาดูงาน และปฏิบัติกิจกรรมตามโปรแกรมที่ชุมชนไต้ลื้อเมืองหลวงเหนือได้จัดทำไว้
1. ไหว้พระ ณ วัดศรีมุงเมือง เพื่อสักการะพระเจ้า 5 พระองค์ พร้อมชมสถาปัตยกรรม เจดีย์ม่าน วิหารลื้อ
 2. ฐานการเรียนรู้ “ตุ๊กตาไม้”
 3. กิจกรรมแอ่วเฮือนเขื่อนผญา ชมวิถีชีวิตไต้ลื้อ การทอผ้า อัดฝ้าย ปั่นฝ้าย และทำกิจกรรมจากภูมิปัญญาปูลายถ่วงยาม ณ ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทยไต้ลื้อบ้านใบบุญ
 4. สรุปลักษณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่างทีมท่องเที่ยวชุมชนบ้านเมืองหลวงเหนือ และชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา โครงการวิจัยด้วยเวียง ดอยวงฯ

ผลการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม 21 รูป/คน นักวิจัยมีความสนใจและมีความกระตือรือร้นและมีความสนใจในการศึกษาดูงาน และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชนไต้ลื้อได้ กล่าวแสดงความคิดเห็น และส่วนหนึ่งได้จดบันทึก มีการสัมภาษณ์ระบบการทำงานของชุมชนบ้านไต้ลื้อ เพื่อที่จะนำแนวทางมาปรับประยุกต์ใช้บริหารจัดการกับชุมชนของตนเอง

กิจกรรมที่ 11: กิจกรรมการถอดบทเรียนจากการศึกษาดูงานชุมชนไตลื้อเมืองหลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด

จ.เชียงใหม่

วันที่: 12 มิถุนายน 2560

สถานที่: หอประชุมหมู่บ้าน บ้านเหล่าพัฒนา หมู่ 22 ต. ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

1. เพื่อสรุปบทเรียนที่ได้จากการศึกษาดูงานจากชุมชนไตลื้อเมืองหลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ และเพื่อนำแนวทางมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการกับชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. จัดประชุมเพื่อระดมความคิด และถอดบทเรียนจากการศึกษาดูงาน
2. แบ่งกลุ่ม 4 กลุ่ม สรุปประเด็นแต่ละกลุ่ม เพื่อได้ข้อมูลจากการศึกษาดูงาน
3. นำเสนอประเด็นที่ได้แต่ละกลุ่ม และนำมาสรุปเป็นภาพรวม

ผลการดำเนินงาน

มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีจำนวน 21 รูป/คน ได้แนวทางการปฏิบัติงานการศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในต่างพื้นที่ ซึ่งปัจจัยหลักต้องศึกษาถึงบริบทที่เหมือนหรือต่างกันของแต่ละพื้นที่ และสามารถนำมาปรับประยุกต์ หรือเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ของชุมชนของเราอีกครั้ง ซึ่งทางที่วิจัยได้สรุป และคัดเลือกองค์ความรู้แต่ละด้านจากการศึกษาบ้านเมืองหลวงในบางประการตามที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ทั้งหมด 4 ด้าน เพื่อมาใช้ในการบริหารการจัดการพิพิธภัณฑสถาน และเพื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ดังต่อไปนี้

1. **คน** นำแนวทางด้านการคัดเลือกและการสร้างมัคคุเทศก์ต่อๆ รุ่น การอบรมและการให้ความรู้แก่ มัคคุเทศก์ ที่ต้องใช้เรื่องราวประวัติศาสตร์ชุมชน และจุดเด่นของชุมชน มาเชื่อมโยง ในการบรรยาย ด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายแก่ผู้ฟัง

2. **ภาระงาน** นำแนวทางด้านการจัดการภาระงาน มาประยุกต์ใช้ เพราะเนื่องจากที่ผ่านมาการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานไม่สามารถขับเคลื่อนไปได้เนื่องจาก ชุมชนยังไม่มีการสร้างกฎ กติกา ภาระหน้าที่ที่ชัดเจนแก่ ทีมงานดูแลพิพิธภัณฑสถาน ทำให้ภาระหน้าที่ตกเป็นแค่คนกลุ่มเดียว ดังนั้นจึงต้องมีการจัดระบบ สร้างภาระงานที่ชัดเจน ตามกฎกติกาของกลุ่ม

3. **รูปแบบการบริหารจัดการ** ดำเนินการบริหารจัดการแบบใหม่ที่ต่างจากรูปแบบเดิม โดยปรับตั้งแต่ว่า รูปแบบการนำเสนอพิพิธภัณฑสถาน และแหล่งโบราณคดี การบรรยาย การนำชม และการประชาสัมพันธ์โดยใช้เทคนิคต่างๆ เพื่อความน่าสนใจกว่าเดิม

4. **การบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจ** การสร้างรายได้ นำส่วนแบ่ง และเป็นขวัญและกำลังใจให้แก่ มัคคุเทศก์ สร้างกลุ่มในชุมชน และกระจายรายได้ให้แก่ชุมชน

5. **ไอเดียเชิงวัฒนธรรม** การบริหารจัดการด้านท่องเที่ยว สร้างรูปแบบใหม่แก่การท่องเที่ยว พิพิธภัณฑสถาน มีการนำชมจุดเด่นของชุมชน และของดีในชุมชนมานำเสนอ นอกจากเพียงแค่การศึกษาในพิพิธภัณฑสถาน และแหล่งโบราณคดีชุมชน

กิจกรรมที่ 12: กิจกรรมการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์

วันที่: 20 สิงหาคม 2560 เวลา 9:00 น. ถึง 16:00 น.

สถานที่: หอประชุมหมู่บ้าน บ้านเหล่าพัฒนา หมู่ 22 ต. ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

1. เพื่อทราบแนวทางในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์และนำมาปรับปรุงในรูปแบบใหม่ที่ดียิ่งกว่าเดิม และมีการจัดระบบมากกว่าเดิม

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. หัวหน้าโครงการประสานงานนัดทีมวิจัยในการประชุมโดยผ่านการบอกต่อ
2. ติดต่อประสานงานกับวิทยากรที่จะมาบรรยาย
3. จัดเตรียมหัวข้อประชุม เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการ และสร้างความชัดเจนให้แก่ทีมวิจัย
3. จัดเตรียมสถานที่
4. จัดเตรียมเอกสาร อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม
5. จัดประชุม

ผลการดำเนินงาน

จัดระบบโครงสร้างการบริหารแบบใหม่ 3 รูปแบบ ดังนี้ ฝ่ายสถานที่ ฝ่ายสื่อสารองค์กร ฝ่ายปฎิคม

กิจกรรมที่ 13: กิจกรรมการอบรมการบริหารจัดการด้านการเงิน

วันที่: 20 สิงหาคม 2560 เวลา 9:00 น. ถึง 16:00 น.

สถานที่: หอประชุมหมู่บ้าน บ้านเหล่าพัฒนา หมู่ 22 ต. ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

1. เพื่อทราบแนวทางในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ด้านการเงินและนำมาปรับปรุงในรูปแบบใหม่ที่ดียิ่งกว่าเดิม และมีการจัดระบบมากกว่าเดิม

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. หัวหน้าโครงการประสานงานนัดทีมวิจัยในการประชุมโดยผ่านการบอกต่อ
2. ติดต่อประสานงานกับวิทยากรที่จะมาบรรยาย
3. จัดเตรียมหัวข้อประชุม เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการ และสร้างความชัดเจนให้แก่ทีมวิจัย
4. จัดเตรียมสถานที่
5. จัดเตรียมเอกสาร อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม
6. จัดประชุม

ผลการดำเนินงาน

ได้แนวทางในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ด้านการเงินและนำมาปรับปรุงในรูปแบบใหม่ที่ดียิ่งกว่าเดิม และมีการจัดระบบมากกว่าเดิม

กิจกรรมที่ 14: กิจกรรมการอบรมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

วันที่: 20 สิงหาคม 2560 เวลา 9:00 น. ถึง 16:00 น.

สถานที่: หอประชุมหมู่บ้าน บ้านเหล่าพัฒนา หมู่ 22 ต. ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

1. เพื่อทราบแนวทางในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ด้านสื่อ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ในรูปแบบแผ่นพับ โดยนำแบบเดิมมาเทียบและออกแบบใหม่ โดยวิทยากรได้นำสื่อให้ดูเป็นแบบอย่าง และนำมาปรับปรุงในรูปแบบใหม่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม และมีการจัดระบบมากกว่าเดิม

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. หัวหน้าโครงการประสานงานนัดทีมวิจัยในการประชุมโดยผ่านการบอกต่อ
2. ติดต่อประสานงานกับวิทยากรที่จะมาบรรยาย
3. จัดเตรียมหัวข้อประชุม เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการ และสร้างความชัดเจนให้แก่ทีม

วิจัย

4. จัดเตรียมสถานที่
5. จัดเตรียมเอกสาร อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม
6. จัดประชุม

ผลการดำเนินงาน

ได้ทราบแนวทางในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ด้านสื่อ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ในรูปแบบแผ่นพับ โดยนำแบบเดิมมาเทียบและออกแบบใหม่ โดยวิทยากรได้นำสื่อให้ดูเป็นแบบอย่าง และนำมาปรับปรุงในรูปแบบใหม่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม และมีการจัดระบบมากกว่าเดิม

กิจกรรมที่ 15: กิจกรรมการอบรมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

วันที่: 22 สิงหาคม 2560 เวลา 9:00 น. ถึง 16:00 น.

สถานที่: หอประชุมหมู่บ้าน บ้านเหล่าพัฒนา หมู่ 22 ต. ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

1. เพื่อจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์ดอยเวียง ดอยวง และนำแนวทางจากการอบรมมาประยุกต์ใช้

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. หัวหน้าโครงการประสานงานนัดทีมวิจัยในการประชุมโดยผ่านการบอกต่อ
2. จัดเตรียมหัวข้อประชุม เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการ และสร้างความชัดเจนให้แก่ทีม

วิจัย

3. จัดเตรียมสถานที่
4. จัดเตรียมเอกสาร อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม
5. จัดประชุม

ผลการดำเนินงาน

ได้ผ่านพบประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑสถานในรูปแบบใหม่ ที่มาจากการระดมความคิดของทีมวิจัย ตลอดจนสามารถนำไปโปรโมต ประชาสัมพันธ์ในระดับต้นได้

ตารางสรุปกิจกรรม (ที่ได้ดำเนินงานตามแผนกิจกรรมงานวิจัย)

ครั้งที่	วันที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลที่ได้รับ
1	8 มิถุนายน 2559	กิจกรรม การสร้าง ความเข้าใจร่วมกับ ชุมชน	1. เพื่อชี้แจง รายละเอียดและทำ ความเข้าใจระหว่าง ทีมวิจัยกับชาวบ้านใน ชุมชน 2. เพื่อส่งเสริมให้ ชาวบ้านมีความตื่นตัว และมีความสนใจต่อ การศึกษาชุมชน	จากการจัดกิจกรรม ในครั้งนี้ พบว่า ชาวบ้านมีความ ตระหนักและสนใจต่อ การทำงานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นมากขึ้น แต่ยังมี ปัญหาเกี่ยวกับ ความเข้าใจของ ชาวบ้านที่ยังมองภาพ การทำงานและการ เก็บข้อมูลวิจัยไม่ ชัดเจนว่าจะ ดำเนินการไปใน ทิศทางใด และ สามารถทำได้หรือไม่ เนื่องจากยังไม่มี ความมั่นใจใน ความสามารถและกับ การทำวิจัย เพราะมี ทัศนคติเกี่ยวกับ งานวิจัยว่าเป็นงาน ทางวิชาการและเป็น สิ่งที่ทำได้ยาก

ครั้งที่	วันที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลที่ได้รับ
2	24 มิถุนายน 2559	กิจกรรม การอบรม การใช้เครื่องมือการ เก็บข้อมูลเชิง ปฏิบัติการ	1. เพื่อเสริมความรู้ใน ด้านการวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นแก่ชาวบ้าน 2. ให้ทราบหลักการ วิธีการดำเนินการวิจัย และการใช้เครื่องมือ ในการศึกษาชุมชน 3. เพื่อให้ชาวบ้านฝึก คิด วิเคราะห์ การตั้ง คำถามวิจัย 4. เพื่อให้ชาวบ้าน ทราบถึงการบริหาร จัดการงบประมาณใน โครงการ	๑. ชาวบ้านยังสับสน กับหน้าที่ของตนเอง ในการประชุม เพราะ ในขณะที่ยังต้องมาเตรียม อาหาร สถานที่ ทำให้ บรรยากาศในการ อบรมวุ่นวาย และไม่ ต่อเนื่อง ๒. ชาวบ้านยังไม่ค่อย เข้าใจใน กระบวนการวิจัย ในขณะที่ยังไม่สามารถ ทำความเข้าใจกับการสร้าง เครื่องมือวิจัย และยัง มีความกังวลที่จะทำ โครงการต่อไป ๓. ชาวบ้านยังไม่ เข้าใจภาษาทาง วิชาการ
3	27 มิถุนายน 2559	กิจกรรม การเก็บ ข้อมูลชุมชน ครั้งที่ 1 โดยทีมวิจัย	1. เพื่อให้ได้ข้อมูล สภาพปัญหา ภูมิหลัง ประวัติศาสตร์ชุมชน 2. ใช้สร้างความสัมพันธ์ ของคนในชุมชน ให้มี โอกาสได้พบปะกันมาก ขึ้น ได้พูดคุย แสวงหา มากขึ้น และฝึกในการ คิด ตั้งคำถาม	ได้ ข้อมูล ที่ มี การ เข้าใจของข้อมูล เนื่องจากขาดการแบ่ง หน้าที่ในการ สัมภาษณ์ให้ชัดเจน และ ขณะที่มี การ สัมภาษณ์ มีการแย่ง กันสัมภาษณ์ และผู้ที่ สัมภาษณ์ กลายเป็น คนให้สัมภาษณ์ ทำให้ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นเลขา บันทึกข้อมูลไม่ทัน จึง ทำให้ได้ข้อมูลไม่ ครบถ้วน

ครั้งที่	วันที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลที่ได้รับ
				ประเด็น และสร้าง ความยุ่งยากแก่การ สรุปรายข้อมูล
4.	14 กรกฎาคม 2559	กิจกรรม เติมความรู้ เรื่องการสร้าง เครื่องมือวิจัย เติมความรู้เรื่องการ สร้างเครื่องมือวิจัย จาก พี่เลี้ยง สกว ท้องถิ่น	1. เพื่อให้ นักวิจัย ชุมชน ได้เรียนรู้ วิธีการเก็บข้อมูล โครงการ ผ่านการใช้ เครื่องมือชุมชน คือ ผังเครือญาติ แผนที่ เดินดิน และเส้นแบ่ง เวลา	1. สมาชิกทีมวิจัย เริ่มมีความ กระตือรือร้นและมี ความสนใจที่จะ เรียนรู้การใช้ เครื่องมือวิจัยเพิ่มเติม 2. เริ่มทราบวิธีการ เก็บข้อมูล 3. มีบางท่านเริ่ม สนใจ เกิดความสนใจ และเริ่มมีการซักถาม กระบวนการ เช่น นาง บังอร สามดีบ นางสาวภัทรานิฐ จิตร สุข นางสาวพิชญา ฝไศ เครือ เป็นต้น 4. หลังจากที่มีการทำ กิจกรรมเข้ากลุ่ม เพื่อให้ฝึกการเขียนผัง เครือญาติ แผนที่เดิน ดิน และ เส้นแบ่ง เวลา ได้มีการฝึกให้ นำเสนอผลงาน ก็ สามารถนำเสนอได้ใน ระดับหนึ่ง 5. หลังจากทีอบรม เสร็จ ได้มีการรายงาน แก่หัวหน้าโครงการว่า จะมีการนัดกันเพื่อ สรุปรายข้อมูล และเก็บ ข้อมูลจากเครื่องมือ วิจัย อีกครั้ง

ครั้งที่	วันที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลที่ได้รับ
				<p>6. เริ่มเข้าสู่ฤดูกาลเกี่ยวเกี่ยวลำไย ทำให้มีผู้เข้าร่วมจำนวนไม่ครบ และทำให้มีการเก็บข้อมูลล่าช้า อีกทั้งในชุมชนมักจะมีกิจกรรมจรที่เกิดขึ้น เช่น งานศพ งานขึ้นบ้านใหม่ ทำให้ทีมวิจัยต้องชะงักการเก็บข้อมูล</p> <p>7. ยังไม่มีการสรุปประเด็น จากการสัมภาษณ์ ให้แก่กระบวนการ ยังมี ความไม่มั่นใจในตัวเองที่จะตอบคำถาม และยังขาดการคิด วิเคราะห์ แต่ ถ้าให้ลงมือปฏิบัติ จะสนใจมากกว่าการคิด วิเคราะห์ และการตอบคำถาม</p>

ครั้งที่	วันที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลที่ได้รับ
5.	19 สิงหาคม 2559	กิจกรรม การสร้าง เครื่องมือวิจัย	1. เพื่อออกเครื่องมือ สำหรับเก็บข้อมูลด้าน ประวัติศาสตร์	1.เครื่องมือ ประเด็นถามการวิจัย เพื่อจะนำไปเก็บ ข้อมูลด้าน ประวัติศาสตร์ (วัตถุประสงค์) 2. ได้ทราบ และ ร่วมทบทวนถึงปัญหา ของการวิจัยที่ผ่านมา ดังนี้ 2.1.) การเก็บข้อมูล การสัมภาษณ์ 2.2.) ข้อจำกัดของทีม วิจัย ซึ่งมีเฉพาะวัย กลางคน จึงเป็น อุปสรรคของการ ขับเคลื่อนงาน ดังนั้น จึงมีการตกลงกันว่า จะเพิ่ม สมาชิกวิจัยที่ มีความหลากหลาย ช่วงวัยมากยิ่งขึ้น เพราะจะทำให้เกิด การมีส่วนร่วมของทุก วัย และสามารถ ขับเคลื่อนงานวิจัยได้ ง่ายยิ่งขึ้น นำไปสู่ แนวทางการจัดการ ใหม่ เพื่อให้สอดคล้อง กับ วิถี ชี วิ ต ของ ชาวบ้านมากขึ้น

ครั้งที่	วันที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลที่ได้รับ
6	11 กันยายน 2559	กิจกรรมเก็บข้อมูล วิจัย ตาม วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 2 3	1. เพื่อให้ได้ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ (ประวัติศาสตร์ชุมชน เส้นแบ่งเวลา / ความสัมพันธ์ของคน ในชุมชน ผ่านข้อมูล ผังเครือญาติ / ทุน ฐานทรัพยากรชุมชน แผนที่เดินดิน/ ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น)	1.เริ่มมีความคิดและ การแก้ไขปัญหา เริ่ม มองเห็นกระบวนการ ดำเนินการของกลุ่ม ที่แต่เดิมมีแต่วัย กลางคน ทำให้เป็น อุปสรรคในการจด บันทึก การฟัง 2.เริ่มมีการคิด ประเด็นคำถาม เกี่ยวกับแหล่ง โบราณคดีดอยเวียง ดอยวง 3. การทำงานเริ่มเป็น ระบบมากกว่าเดิม 4.ชาวบ้าน นอกเหนือจากทีมวิจัย เริ่มอยากมีส่วนร่วม ในการทำกิจกรรม มี กาช่วยกันเขียนผัง เครือญาติ ของแต่ละ ครอบครัว 5.เสนอแนะว่า การ รวมกลุ่มแบบนี้เป็นสิ่ง ที่ดี และการทำผัง เครือญาติทำให้ทราบ ถึงต้นตระกูลของ ตนเอง ว่ามาจากไหน และจะนำมาทำเพื่อ ติดบอร์ดไว้ใน หอประชุม เพื่อให้คน รุ่นหลังได้ศึกษา 6.ยังไม่ค่อยฟังตอน อธิบาย จะรีบปฏิบัติ มากกว่า คิดและ วิเคราะห์

ครั้งที่	วันที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลที่ได้รับ
				<p>7.ขณะที่มีการอธิบาย ยังมีการพูดแทรก และแย้งกันพูด</p> <p>8.วิเคราะห์ได้ใน ประเด็นที่ไม่ซับซ้อน เช่นผังเครือญาติ แต่ เครื่องมือที่มี รายละเอียดมาก ยัง ไม่อยากจะทำ จะต้อง ทำและสรุปที่ละอย่าง</p>
7.	25 กันยายน 2559	กิจกรรมเก็บข้อมูล วิจัย ตาม วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 2 3 (เพิ่มเติม)	<p>1. เพื่อให้ได้ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ข้อที่</p> <p>2 ประวัติ พัฒนาการ ดอยเวียง ดอยวง ผ่านเครื่องมือวิจัย ชุมชน คือ เส้นแบ่ง เวลา</p>	<p>1.การทำงานเริ่มเป็น ระบบมากกว่าเดิม</p> <p>2.มีปัญหาการเรียบ เรียงข้อมูล เพราะ ข้อมูลไม่ได้มีการจด บันทึก ต้องมีการนึก คิด</p> <p>3.ยังไม่ค่อยฟังตอน อธิบาย จะรีบปฏิบัติ มากกว่า คิดและ วิเคราะห์</p> <p>4.การทำกิจกรรมยังไม่ เต็มที่ และพะวง กับการเลี้ยงผี จาก การที่ได้ขยาลำไย</p>

ครั้งที่	วันที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลที่ได้รับ
8	วันที่ 16-17 ตุลาคม 2559	กิจกรรม เวที วิเคราะห์ข้อมูล จาก การเก็บข้อมูลระยะที่ 1 /วิเคราะห์แนวทาง ในการแก้ไขปัญหา ชุมชน และออกแบบ เพื่อปฏิบัติการ ทดลองปฏิบัติการ ของชุมชน	1. เพื่อวิเคราะห์ แนวทางในการแก้ไข ปัญหาชุมชน นำไปสู่ การออกแบบเพื่อ ปฏิบัติการทดลอง ปฏิบัติการของชุมชน ในระยะที่ 2	1.การทำงานเริ่มเป็น ระบบมากกว่าเดิม 2.มีปัญหาการเรียบ เรียงข้อมูล เพราะ ข้อมูลไม่ได้มีการจด บันทึก ต้องมีการนึก คิด 3.ยังไม่ค่อยฟังตอน อธิบาย จะรีบปฏิบัติ มากกว่า คิดและ วิเคราะห์ 4.การทำกิจกรรมยัง ไม่เต็มที่ และพะวง กับการเลี้ยงผี จาก การที่ได้ขายลำไย แนวทางการบริหาร จัดการพิพิธภัณฑ โดยมีการร่วมคิดหา แนวทางในการ บริหารจัดการ พิพิธภัณฑ มีการแบ่ง หน้าที่ และสรุปการ วางแผนกิจกรรม
9	30 พฤศจิกายน 2559	กิจกรรม ปฏิบัติการ เขียนรายงาน ความก้าวหน้า โดย พี่เลี้ยง สกว	1. เพื่อวิเคราะห์ และ ทราบแนวทางการ เขียนรายงาน ความก้าวหน้า 3 บท นำไปสู่การ เตรียมพร้อม เพื่อปฏิบัติการของ ชุมชนระยะที่ 2	ผู้เข้าร่วม ได้ความรู้ และทราบแนว ทางการเขียนรายงาน ความก้าวหน้า 3 บท ของโครงการวิจัยตาม รูปแบบ CBR

ครั้งที่	วันที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลที่ได้รับ
10	2 พฤษภาคม 2560	กิจกรรมการศึกษาดูงานชุมชนไต้ลื้อเมืองหลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่	1. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการของชุมชนไต้ลื้อ บ้านเมืองหลวง และนำแนวทางมาปรับพัฒนาให้แก่ชุมชนด้านการบริหารการจัดการพิพิธภัณฑสถานเวียง คอยวง	นักวิจัยมีความสนใจและมี ความกระตือรือร้นและมีความสนใจในการศึกษาดูงาน และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชนไต้ลื้อได้ กล่าวแสดงความ คิดเห็น และส่วนหนึ่งได้จัดบันทึก มีการสัมภาษณ์ระบบการทำงาน ของชุมชนบ้านไต้ลื้อ เพื่อที่จะนำแนวทางมาปรับประยุกต์ใช้บริหารจัดการกับชุมชนของตนเอง
11	12 มิถุนายน 2560	กิจกรรมการถอดบทเรียนจากการศึกษาดูงานชุมชนไต้ลื้อเมืองหลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่	1. เพื่อสรุปบทเรียนที่ได้จากการศึกษาดูงานจากชุมชนไต้ลื้อเมืองหลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ และเพื่อนำแนวทางมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการกับชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา	ได้องค์ความรู้แต่ละด้านจากการศึกษาบ้านเมืองหลวงในบางประการตามที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ทั้งหมด 4 ด้าน เพื่อมาใช้ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถาน และเพื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ดังต่อไปนี้ 1. คน 2. ภาระงาน 3. รูปแบบการบริหารจัดการ 4. การบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจ 5. ไอเดียเชิงวัฒนธรรมการบริหารจัดการด้านท่องเที่ยว

ครั้งที่	วันที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลที่ได้รับ
12	20 สิงหาคม 2560	กิจกรรมการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์	1. เพื่อทราบแนวทางในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์และนำมาปรับปรุงในรูปแบบใหม่ที่ดีขึ้นกว่าเดิมและมีการจัดระบบมากกว่าเดิม	จัดระบบโครงสร้างการบริหารแบบใหม่ 3 รูปแบบ ดังนี้ ฝ่ายสถานที่ ฝ่ายสื่อสารองค์กร ฝ่ายปฏิคม
13	20 สิงหาคม 2560	กิจกรรมการอบรมการบริหารจัดการด้านการเงิน	1. เพื่อทราบแนวทางในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ด้านการเงินและนำมาปรับปรุงในรูปแบบใหม่ที่ดีขึ้นกว่าเดิมและมีการจัดระบบมากกว่าเดิม	ได้แนวทางในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ด้านการเงินและนำมาปรับปรุงในรูปแบบใหม่ที่ดีขึ้นกว่าเดิมและมีการจัดระบบมากกว่าเดิม
14	20 สิงหาคม 2560	กิจกรรมการอบรมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์	1. เพื่อทราบแนวทางในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ด้านสื่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบแผ่นพับ โดยนำแบบเดิมมาเทียบและออกแบบใหม่โดยวิทยากรได้นำสื่อให้ดูเป็นแบบอย่างและนำมาปรับปรุงในรูปแบบใหม่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม และมีการจัดระบบมากกว่าเดิม	ได้แนวทางการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ในรูปแบบแผ่นพับ โดยนำแบบเดิมมาเทียบและออกแบบใหม่โดยวิทยากรได้นำสื่อให้ดูเป็นแบบอย่างและนำมาปรับปรุงในรูปแบบใหม่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม และมีการจัดระบบมากกว่าเดิม

ครั้งที่	วันที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลที่ได้รับ
15	22 สิงหาคม 2560	กิจกรรมการ ออกแบบแผ่นพับ สำหรับ ประชาสัมพันธ์ พิพิธภัณฑ์	1. เพื่อจัดทำแผ่นพับ ประชาสัมพันธ์ พิพิธภัณฑ์ดอยเวียง ดอยวง	ได้แผ่นพับ ประชาสัมพันธ์ พิพิธภัณฑ์ในรูปแบบ ใหม่

บทที่ 4 ผลการวิจัย

โครงการวิจัย โบราณคดีดอยเวียง ดอยวง แหล่งเรียนรู้ชุมชน : การจัดการ การอนุรักษ์ และการสร้างเครือข่าย เป็นโครงการวิจัยที่จัดขึ้นเพื่อให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในท้องถิ่น โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ข้อมูลและผลการศึกษา จากกระบวนการวิจัยที่เกิดจากการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยการใช้เครื่องมือวิจัยได้แก่ 1) เครื่องมือวิจัยชุมชน 7 ชิ้น ประกอบด้วย (1.) แผนที่ชุมชน (รอบในและรอบนอก) (2.) ปฏิทินประเพณี วัฒนธรรม (3.) ปฏิทินการเกษตร (4.) ผังเครือญาติ (5.) โอ่งชีวิต (6.) แบบเก็บข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ (7.) การวิเคราะห์ผู้เกี่ยวข้อง และ 2) แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง เพื่อได้ข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน พัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนเกี่ยวกับการจัดการแหล่งโบราณคดี โดยสรุปประเด็นออกเป็น 3 ส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1

1. ศึกษาความสัมพันธ์ของคนในชุมชนบ้านเหล่าพัฒนาที่มีต่อแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวง
 - 1.1. ที่มาของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา
 - 1.2. ลักษณะความสัมพันธ์ของคนในชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา
 - 1.3. ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา

ส่วนที่ 2

2. ศึกษาพัฒนาการกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียง ดอยวง
 - 2.1 ประวัติการเกิดแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวง
 - 2.2 กิจกรรมและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวง
 - 2.3 วิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา

ส่วนที่ 3

3. เพื่อค้นหาแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวง
 - ๓.๑ การบูรณาการหลักพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในกระบวนการวิจัย
 - ๓.๒ การวิเคราะห์และสังเคราะห์กิจกรรมตามหลักพุทธธรรม

ส่วนที่ 4 บทวิเคราะห์จากการทำงานวิจัย

- 4.1 บทวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดหลังจากการทำงานวิจัย
- 4.2 บทวิเคราะห์ที่จะแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการของดอยเวียง ดอยวง
- 4.3 บทวิเคราะห์การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

ส่วนที่ 1 ศึกษาความสัมพันธ์ของคนในชุมชนบ้านเหล่าพัฒนาที่มีต่อแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียง
ดอยวง

จากข้อมูลพื้นฐานที่มาของสายตระกูลของการตั้งถิ่นฐานของชาวชุมชนบ้านเหล่า ดังที่กล่าวมาแล้วใน
บทที่ 2 แสดงให้เห็นถึงที่มาและการอพยพย้ายถิ่นมา จนก่อเกิดตั้งเป็นชุมชนในปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง
รูปแบบความสัมพันธ์ของชุมชนที่นำไปสู่การเกิดระบบความเชื่อและวัฒนธรรมประเพณีที่เกิดขึ้นในชุมชน
ดังนั้นในบทนี้ จึงวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ที่มาจากชุมชนชาวบ้านเหล่าพัฒนา และรูปแบบความสัมพันธ์ของ
ชุมชนที่นำไปสู่กระบวนการจัดการแหล่งโบราณคดีดอยเวียง ดอยวง

1.1. ที่มาของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา

ที่มาของชาวบ้านเหล่าพัฒนาเกิดขึ้นมาจากการอพยพ ย้ายถิ่นฐานของตระกูล 3 ตระกูลใหญ่ ได้แก่
ตระกูลขุนโป่ง ตระกูลอุ้ยหนานใจ ตระกูลอุ้ยหนานยะ โดยการย้ายถิ่นฐานของทั้ง 3 ตระกูล อพยพย้ายมาจาก
ต่างพื้นที่กัน ซึ่งตระกูลขุนโป่งย้ายมาจากจังหวัดเชียงใหม่ ตระกูลอุ้ยหนานใจย้ายถิ่นฐานมาจากจังหวัดลำปาง
และตระกูลอุ้ยหนานยะอพยพย้ายมาจากจังหวัดเชียงใหม่ ฉะนั้นการอพยพเคลื่อนย้ายของตระกูลทั้ง 3
ตระกูล จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการรวมตัวเป็น “ชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา”

จากข้อมูลที่ได้จากชุมชนชาวบ้านเหล่าพัฒนาที่สะท้อนจากการจัดทำผังเครือญาติ ทำให้แสดงถึงจุด
กำเนิดที่มาของคนในชุมชน ซึ่งทำให้ชาวบ้านเหล่ามีความสนใจต่อการสืบหาข้อมูลเกี่ยวกับสายตระกูลของตน
การอพยพย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่ของสายตระกูลที่เกิดขึ้น จนก่อเกิดการรวมตัวกันเป็นชุมชน ดังความหมาย
ของศรีศักร วัลลิโภดม¹ กล่าวว่า “ชุมชน” เกิดขึ้นจากการรวมตัวของหลายครอบครัวอยู่ในพื้นที่บริเวณ
เดียวกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมที่ทำให้คนเหล่านั้นมีการพบปะสังสรรค์ และดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอยู่
ยาวนานจนกลายเป็นพวกเดียวกัน มีรูปแบบการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อเป็นแบบ
เดียวกัน มีภาษาที่ใช้สื่อสารกันเอง ขณะเดียวกันภายใน บริเวณชุมชนจะประกอบด้วยโครงสร้างทางกายภาพ
ต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มบ้านเรือน โรงเรียน ร้านค้า และวัด ฯลฯ โดยเฉพาะวัดถือเป็นศูนย์กลางที่เป็นสัญลักษณ์
ลักษณะของชุมชนไทยที่เด่นชัดที่สุด

ดังนั้นชุมชนจึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการตั้งถิ่นฐานของ ผู้คนอย่างถาวร สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการ
ทางสังคมและวัฒนธรรมของ คนในชุมชน ซึ่งชุมชนบ้านเหล่าพัฒนาได้มีเอกลักษณ์ของชุมชนที่เด่นชัด ตาม
แหล่งที่ตั้งตามภูมิศาสตร์ ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม จึงทำให้ชุมชนนี้มีแหล่ง
โบราณคดีที่สำคัญ นั่นคือ แหล่งโบราณคดีดอยเวียง ดอยวง ซึ่งจะกล่าวถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในช่วงลำดับ
ต่อไป

1.2. ลักษณะความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา อาศัยอยู่กันแบบเครือญาติ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่ง
กันและกัน เนื่องจากที่มาของสายตระกูลของชาวบ้านเหล่าพัฒนา เมื่อถึงช่วงอายุของรุ่นลูกรุ่นหลานสาย
ตระกูลทั้ง 3 ตระกูล ได้มีการแต่งงานข้ามสายตระกูล จึงทำให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ
ความสัมพันธ์ของชุมชนบ้านเหล่า มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ภายใต้อิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่าง
มนุษย์สังคม และสภาพภูมิประเทศ ที่รวมกันเป็นระบบการตั้งถิ่นฐานมนุษย์โดยแหล่งที่ตั้งถิ่นฐานจะเป็นตัว

¹ ศรีศักร วัลลิโภดม. ชีวิตวัฒนธรรมกับความเชื่อในสังคมไทยในมุมมองอนาคต บทวิเคราะห์เพื่อ
ปรับเปลี่ยนทิศทางสังคมไทย. กรุงเทพฯ : มูลนิธิภูมิปัญญา, 2536.

หล่อหลอมพฤติกรรมของมนุษย์ในการปรับตัวและการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อการดำรงชีวิต เมื่อแหล่งที่ตั้งถิ่นฐานมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น รูปแบบและองค์ประกอบของการตั้งถิ่นฐานจะเปลี่ยนไป มีระดับการจัดการที่ซับซ้อนขึ้น แหล่งที่ตั้งถิ่นฐานของมนุษย์จะมีขนาดใหญ่หรือเล็กขึ้นอยู่กับสภาพทางภูมิศาสตร์ระดับการพัฒนาของมนุษย์และระยะเวลาของการพัฒนาที่ตั้งถิ่นฐานนั้นๆ

ต่อมาความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน ได้เป็นตัวกำหนดความเชื่อ วัฒนธรรมและประเพณี ที่ส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวบ้านเหล่า โดยเฉพาะการสร้างประเพณี วัฒนธรรมเหล่านั้นเพื่อมาจัดการมรดกทางวัฒนธรรม แหล่งโบราณคดีดอยเวียง ดอยวง เป็นต้น ซึ่งในแต่ละปีชุมชนชาวบ้านเหล่าพัฒนา มีวัฒนธรรมประเพณีที่เกิดขึ้นตามความสำคัญแต่ละเดือน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับระบบความเชื่อที่เกิดขึ้น โดยมีพื้นฐานความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน และสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

“ตั้งแต่ที่มีดอยวงเกิดขึ้นนั้น คิดว่าเป็นนิมิตหมายอันดีก็ได้ ที่ฟ้าอาจประทานสิ่งนี้มาปกป้องรักษาและอยู่คู่บ้านคู่เมืองของเรา แต่ก่อนบ้านเรามีดอยเวียงก็ศักดิ์สิทธิ์มากแล้ว พอค้นพบดอยวง มีการจัดประเพณีบวงสรวง บูชาดอยเวียงและดอยวงเป็นประจำทุกปี หมู่บ้านเรานั้น แคล้วคลาดจากภัยอันตรายจากธรรมชาติตลอด เพราะมีความเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์บนดอยเวียงและดอยวงได้ปกป้องรักษาหมู่บ้านของเราไว้ นอกจากนี้ ตั้งแต่ที่มีดอยวงนั้น ทางหมู่บ้านเราก็มักเริ่มมีการสร้างสถานที่สำคัญต่างๆ เพิ่มขึ้น ทั้งการสร้างพิพิธภัณฑสถาน ถนนหนทาง สร้างฝายกักเก็บน้ำ มีการล่อพระเจ้าทันใจ และป่าไม้ในบริเวณอุทยานที่เกิดดอยวงนั้นก็กลับมามีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าเดิม ต้องขอขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของดอยเวียง ดอยวงจริงๆ ที่ช่วยให้หมู่บ้านมีชื่อเสียงมากกว่าเมื่อก่อน”²

ความเชื่อและความศรัทธาของคนในชุมชนต่อแหล่งโบราณคดีดอยเวียงดอยวง จึงทำให้ชุมชนบ้านเหล่าพัฒนานั้น เกิดประเพณี และวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ซึ่งแหล่งโบราณคดีดอยเวียงดอยวงจึงเป็นแกนกลางในการเชื่อมประสานคนในชุมชนให้เกิดการมีส่วนร่วม และยังเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน เพราะความผูกพันทำให้เกิดความหวงแหน ทำให้เกิดกระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรมเกิดขึ้น และยังมีส่วนช่วยสร้างความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่นให้แก่ชุมชนได้

“มีความรู้สึกรักและหวงแหนดอยเวียงดอยวงมาก โดยเฉพาะดอยเวียงเป็นสถานที่โบราณเก่าแก่ที่เห็นมาแต่เด็ก จึงมีความผูกพัน เพราะเป็นแหล่งโบราณ และยังมีความผูกพันกับดอยวงรอบจึงควรเก็บรักษาไว้ นอกจากนี้ยังใช้บทบาทหน้าที่ของตัวเองในการสร้างการมีส่วนร่วมแก่ชุมชนคือ ถ้าช่วงไหนที่ชาวบ้านว่างจากภารกิจงานของตัวเอง ก็จะชวนให้ร่วมอนุรักษ์พัฒนาทำความสะอาดบริเวณคูเมืองดอยเวียง และทำความสะอาดดอยวงตลอด”³

การดำรงชีวิตที่ร่วมกับธรรมชาติสิ่งเหนือธรรมชาติ จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มและทำกิจกรรมต่างๆ ที่มีส่วนร่วมในชุมชน และเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อการดำรงชีวิตตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ส่งผลทำให้คนในชุมชนเกิดความหวงแหนเพื่อเผ่าเผ่า ความเอื้ออาทรแก่กัน สร้างจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชน

“มีความภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนและได้อนุรักษ์ป่าบนดอยเวียงและดอยวง ซึ่งเป็นของโบราณที่เกิดมาตั้งแต่สมัยรุ่นปู่ย่าตายาย และตนเองนั้นได้เข้ากิจกรรมทุกครั้ง

² สัมภาษณ์, เทียน สุยะ, ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน, ๑ มีนาคม ๒๕๖๑.

³ สัมภาษณ์, สาราญ แสนหลวง, ผู้ใหญ่บ้าน, ๑ มีนาคม ๒๕๖๑.

ตั้งแต่เริ่มมีการชุดค้นและสำรวจบนดอยวง ในการเข้าร่วมทุกครั้งก็ไปด้วยใจ ไปด้วยจิตสำนึก โดยที่ไม่ได้รับค่าตอบแทน แต่ตอนนี้หน้าที่หลักๆ ของตนนั่นก็คือ การเป็นหัวหน้ากลุ่มอนุรักษ์ดอยเวียงและดอยวง ในการปฏิบัติงานนั้นจะเรียกว่าเคร่งครัดก็ไม่เชิง แต่จะเป็นการช่วยสอดส่องดูแลมากกว่า ถ้าพบเห็นผู้ที่ลักลอบตัดไม้ ก่อนอื่นก็จะมีการว่ากล่าวตักเตือนก่อน และอธิบายความรู้ให้แก่ผู้กระทำความผิดให้เข้าใจ แต่ถ้ายังฝ่าฝืน และพบเห็นก็ต้องมีการแจ้งผู้ใหญ่บ้านทราบ⁴

นอกจากนี้ แหล่งโบราณคดีดอยเวียงดอยวง ยังเป็นกลไกที่ทำให้เกิดกระบวนการรื้อฟื้นวัฒนธรรมมากขึ้น เพราะด้วยแรงศรัทธา จึงทำให้ได้รื้อฟื้น ประเพณีวัฒนธรรมเดิมให้กลับขึ้นมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง

“ผมได้เข้ามาอยู่ในกลุ่มยุวมัคคุเทศก์ตั้งแต่เริ่มการชุดค้นพบดอยวง สำรวจชุดค้นดอยวง ซึ่งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับดอยเวียงดอยวง ผมสนใจ และจะเข้าร่วมตลอด ซึ่งแต่ก่อนนั้นมีกลุ่มยุวมัคคุเทศก์ ผมก็เป็นส่วนหนึ่งในนั้น เนื่องจากผมชอบเรื่องประวัติศาสตร์ เรื่องของโบราณ และผมเห็นประเพณีกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้น ส่วนหนึ่งมาจากการที่มีดอยเวียง ดอยวง เพราะทำให้ชุมชนมีความกระตือรือร้นในการรื้อฟื้นประเพณีวัฒนธรรม เช่น การบวงสรวงดอยเวียงดอยวง ในวันที่จัดกิจกรรมนั้น ทำให้ผมได้เห็นประเพณีวัฒนธรรมของคนสมัยก่อน ซึ่งเราเกิดไม่ทัน ทั้งการละเล่น การฟ้อน รำ อาหารการกิน นอกจากนี้ผมยังอยากให้พัฒนาด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น เพราะในเมื่อชุมชนของเรามีของดีอยู่แล้ว ก็ควรจะเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยกัน ในอนาคตอยากจะทำอะไรเรื่องมัคคุเทศก์ อยากให้มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น”⁵

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนต่อแหล่งโบราณคดีชุมชนนั้น นอกจากเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ยังช่วยเสริมสร้างพลัง (Empowerment) ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการมีส่วนร่วม สร้างความสามัคคี และยังช่วยเป็นเครื่องมือในการเชื่อมต่อระหว่างทุกคนทุกระดับในชุมชนให้เข้ามามีบทบาทร่วมกัน เสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชนมากยิ่งขึ้น

1.3. ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา

นักสังคมวิทยาและนักมานุษยวิทยา ได้สร้างข้อสรุปทั่วไปเกี่ยวกับสังคมในยุคจารีตประเพณีไว้ว่า ความเชื่อของสังคมมีฐานรากมาจากความศรัทธาในศาสนา และความกลัวต่ออำนาจบางอย่างที่มีพลังในการควบคุมมนุษย์และธรรมชาติ ซึ่งผลของความเชื่อเหล่านั้นได้ถูกแสดงออกผ่านปฏิบัติการทางประเพณีและพิธีกรรมในสังคม

พิธีกรรม และประเพณี จึงเป็นการแสดงออกทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงโลกทัศน์ของกลุ่มคนต่างๆ ต่อสิ่งที่ยอมรับร่วมกัน ซึ่งถูกกำกับไว้ด้วยความหมายและความสำคัญต่อระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน และคนกับธรรมชาติ ในปริมนทลของพิธีกรรมและประเพณีจึงไม่เพียงแสดงนัยระบบคุณค่าต่างๆ เพื่อจรรโลงสังคมนั้นๆ ไว้ หากแต่ยังเป็นเครื่องนำทางที่จะนำพาสังคมเหล่านั้นไปสู่ปลายทางของอุดมคติร่วมกันอีกด้วย

⁴ สัมภาษณ์, สมพร อบอุ่น, ชาวบ้าน, ๑ มีนาคม ๒๕๖๑.

⁵ สัมภาษณ์, อชิระ ฤทธิณี, อดีตสมาชิกกลุ่มยุวมัคคุเทศก์, ๑ มีนาคม ๒๕๖๑.

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิธีกรรมและประเพณีล้วนเป็นสิ่งประดิษฐ์ทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้น โดยถูกกำกับไว้ด้วยความเชื่อ ที่มีปฏิบัติการอยู่ภายใต้คำอธิบายชุดหนึ่งให้เหล่าสมาชิกในสังคมยึดยอมรับร่วมกัน ประเพณีและพิธีกรรมจึงเป็นเทคโนโลยีอำนาจของอุดมการณ์ ที่สัมพันธ์อยู่กับ “แม่แบบความเชื่อ” อันเชื่อมโยงมาสู่ “แม่แบบของระบบความคิด” ซึ่งประเพณีและพิธีกรรมคือดอกผลที่เป็นรูปธรรม ทุกสังคมจึงต่างอาศัยประเพณีและพิธีกรรมแสดงถึงความเป็นหน่วยสังกัดศรัทธาและความเชื่อของตน ตั้งแต่หน่วยย่อยๆ ระดับครอบครัว ตระกูล บ้าน ย่านบ้าน กระทั่งถึงระดับภูมิภาคและรัฐ

ความเชื่อจึงเป็นทั้งความรู้และความจริงของสังคม ความเชื่อได้ผูกติดอยู่กับความรู้/ความเข้าใจต่อโลก และสังคมที่เกิดขึ้นไม่หยุดนิ่ง ความรู้ดั้งเดิมจะถูกทดสอบและตั้งคำถามจากความรู้ใหม่ๆ เช่นเดียวกับที่ความเชื่อเก่าๆ ที่ถูกตั้งคำถาม ดังเช่น การเกิดโลก การมีอยู่ของพระเจ้า บาป-บุญ หรือนรก-สวรรค์ เป็นต้น กระบวนการเกิดใหม่ของความรู้และความเข้าใจโลกในแง่มุมเล็กๆ จึงมีผลต่อความเชื่อใหม่ๆ กระทั่งส่งผลให้ความเชื่อก็เกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยบางประเพณีได้ปฏิบัติสืบทอดมาตั้งแต่ในอดีตและยังปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจากการระดมความคิดของทีมวิจัยโดยใช้ปฏิทินกิจกรรม 12 เดือน มี ดังต่อไปนี้ 1. ประเพณีทานข้าวใหม่ 2. ประเพณีสังฆาร่อง 3. ประเพณีวันเนา 4. ประเพณีวันพญาวัน 5. ประเพณีวันปากปี 6. สรงน้ำพระเจ้า 4 พี่น้อง 7. ประเพณีทานก๋วยสลาก แต่เมื่อมีการค้นพบดอยเวียง ดอยวง ทำให้ชุมชนมีความเชื่อและความศรัทธาขึ้นมา จึงมีการสร้างประเพณีใหม่ขึ้นมา ได้แก่ ประเพณีบวงสรวงดอยเวียง ดอยวง และประเพณีตักบาตรวันเดือนดับบนดอยวง ประเพณีบวชป่าบนดอยวง สร้างความสัมพันธ์ที่ดีแก่ชุมชน จนเกิดกระบวนการจัดการ การอนุรักษ์ทั้งด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติตามมา

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวมาข้างต้น ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนชาวบ้านเหล่าพัฒนา ยังคงเป็นประเพณีที่แฝงไปด้วยความหมายและความสัมพันธ์ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ผืนป่าและแหล่งโบราณคดีดอยเวียง ดอยวง ถึงแม้ว่าแหล่งโบราณคดีดอยเวียง ดอยวง จะอยู่บนพื้นที่ที่เข้าถึงยากลำบาก แต่ประเพณีและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบัน มีบทบาทต่อการสร้างจิตสำนึก การอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีดอยเวียง ดอยวง ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติ และยังมีส่วนช่วยเชื่อมโยงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนอีกด้วย

ส่วนที่ 2. ศึกษาพัฒนาการกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวง

การศึกษาพัฒนาการกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชนดอยเวียงดอยวง เพื่อวิเคราะห์ถึงระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยได้เล่าเรื่องราวให้เห็นถึงพัฒนาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตั้งแต่ระยะแรก ระยะการขุดค้นพบแหล่งโบราณคดีชุมชน และ ช่วงระยะที่เกิดกิจกรรมของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโบราณคดีชุมชน ดังนั้นจึงสรุปได้ ดังหัวข้อต่อไปนี้

2.1 ประวัติการเกิดแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวง

การขุดค้นสำรวจแหล่งโบราณคดี สืบเนื่องมาจาก ได้มีการทำวิจัยชุมชนของ ดร.พระมหาสุทิพย์ อากาศโร ได้ทำวิจัยโบราณคดีชุมชนเพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและศึกษาแหล่งโบราณคดีในอำเภอแม่

สรวย จังหวัดเชียงราย โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรส่วนท้องถิ่นและชาวบ้านในชุมชน ใน การศึกษาและพัฒนาแหล่งทรัพยากรทางโบราณคดีในท้องถิ่นของตนเอง โดยก่อนที่จะมีการสำรวจขุดค้น แหล่งโบราณคดีดอยเวียง ดอยวงนั้น ย่อมมีการบอกเล่าจากชุมชนมาก่อน เนื่องจากชุมชนเป็นชุมชนที่มี พื้นฐานมาจากความเชื่อและ ความเชื่อมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ตั้งแต่ระดับปัจเจกชนสู่ระดับชุมชน ดังนั้น จึงมักมีตำนานเรื่องเล่าสืบทอดกันมา และนำไปสู่การขุดค้นพบแหล่งโบราณคดีชุมชน ดังต่อไปนี้

ประวัติดอยเวียง

ดอยเวียงแต่เดิมคนเฒ่าคนแก่สมัยก่อนเล่าขานว่าเป็นบริเวณป่ารกทึบมีเพียงทางเดินแคบๆที่สามารถ เดินทางไปทำมาหากินของชาวบ้านเท่านั้นและในเวลากลางคืนจะมีเสียงออกมาหากินสัตว์เลี้ยงของชาวบ้านใน ชุมชน ซึ่งแต่ก่อนชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นที่ที่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์เจ้าที่ผีนางนางไม่จึงทำให้ไม่มีใครกล้าที่จะเข้าไปทำ มาหากินหรือบุกรุกบริเวณดอยเวียงได้โดยเฉพาะเด็กจะไม่ให้เข้าไปใกล้บริเวณนั้นเลย เพราะมีความเชื่อว่าหาก ใครได้เดินทางผ่านบริเวณดอยเวียงแล้วเกิดเจ็บ ไข้หรือได้ป่วยก็เชื่อว่าโดนสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือผีนางทักหรือคนนั้น อาจจะทำสิ่งที่ไม่ควรกระทำ โดยจะให้ผู้มีปราชญ์จัดทำพิธีขอขมาเลี้ยงสิ่งศักดิ์เจ้าที่และผีนางนั้นๆ ส่วนมากจะบูชาด้วยสุรา 1 ไห (ขวด) ไก่ต้ม 2 ตัว ข้าวตอกดอกไม้และเทียน (ซึ่งเทียนนั้นทำจากด้ายทำเป็น เส้นยาวๆ (ไส้เทียน) แล้วนำขี้ผึ้งมาขยี้พันกับด้ายให้เป็นแท่งจากนั้นจะตัดให้เป็นแท่งสั้น) ข้าว 1 ปั้นกล้วย 1 ลูกเมื่อผู้มีปราชญ์ไปขอขมาให้แล้วอาการนั้นจะดีขึ้นและหาย และมีการเล่าขานอีกว่าในบริเวณดอยเวียงนั้นมี ถ้ำที่มีงูใหญ่อาศัยอยู่ในถ้ำหากในวันเดือนเพ็ญ (ขึ้น 15 ค่ำ) และเดือนดับ (แรม 14 ค่ำ/15 ค่ำ)วันพระจะมี แสงเป็นลูกไฟออกจากปากถ้ำ ซึ่งเคยมีหญิงสาวผู้ไม่มีสติสัมปชัญญะเข้าไปในถ้ำแล้วหายสาบสูญ (หลักฐานที่ พบเจอผ้าถุงถอดไว้หน้าปากถ้ำ) และกล่าวว่าถ้ำนี้สามารถเดินทางทะลุถึงถ้ำเชียงดาว จ.เชียงใหม่ได้⁶

ในปี พ.ศ. 2450 สมัยพ่ออยู่หนานบงและพ่ออยู่หนานนวลผู้ที่มีวิชาอาคม (ผู้มีปราชญ์) เป็นผู้บุกรุก ถางป่าเป็นครั้งแรกเพื่อเป็นที่ทำมาหากินปลูกพริกและพัฒนาถางหญ้าบริเวณหน้าปากถ้ำเพื่อไม่ให้ใครเข้าไป บุกรุกและทำลาย ณ ตอนนั้นปากถ้ำยังเปิดอยู่ มีตำนานเล่าต่อกันมาว่า พื้นที่ดอยเวียงมีถ้ำที่เก็บทรัพย์สมบัติ ไว้ ชาวบ้านสามารถเข้าไปยืมข้าวของเครื่องใช้มาใช้ในพิธีต่างๆ ได้ แต่ต้องนำมาคืน ต่อมามีคนยืมของแล้วไม่ คืน วิญญาณที่รักษาถ้ำจึงบันดาลให้หน้าผาถล่มปิดปากถ้ำไว้ ทำให้ไม่มีใครได้เห็นสมบัติในถ้ำอีกเลย และเชื่อ กันว่าถ้ำจะเปิดออกอีกครั้งโดยผู้มีบุญญาธิการ อย่างไม่รู้ในปัจจุบัน ชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ใช้เป็นที่ประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเป็นประจำทุกปี⁷

ตามความเชื่อดังกล่าวชุมชนจึงจัดพิธีบวงสรวง แต่หลังจากที่สำรวจแหล่งโบราณคดีดอยเวียงดอยวง ได้ไม่นาน พื้นที่บริเวณดอยเวียงถูกกว้านซื้อและครอบครองโดยเอกชน ทำให้ชุมชนไม่สามารถประกอบ พิธีกรรมบนดอยเวียงอย่างที่เคยทำได้ ชาวบ้านจึงแก้ปัญหาโดยจัดพิธีบวงสรวงเล็กๆ บริเวณทางขึ้นดอย เวียงแทนเพราะเกรงว่าถ้าไม่ทำพิธีบวงสรวงจะเกิดเภทภัยแก่หมู่บ้าน และ ณ ตอนนี้ก็ไม่ได้ทำการย้ายที่จัดพิธี บวงสรวงที่บริเวณหอประชุมของหมู่บ้านเหล่าพัฒนา ซึ่งจะจัดขึ้นในวันสงกรานต์ของทุกปี ร่วมกับการจัดงาน รดน้ำดำหัวคนเฒ่าคนแก่ในชุมชน

⁶ สัมภาษณ์, ดี สิริรัง, ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

⁷ สัมภาษณ์, เทียน สุยะ, ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

ประวัติคดอยวง

จากการสอบถามคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนแต่ก่อนนี้คดอยวงเป็นป่าไม้ที่ไม่มีใครเข้าไปทำมาหากิน มีแต่ผู้ที่ลักลอบไปตัดไม้และผู้ที่เป็นล่าสัตว์ป่าเท่านั้นที่จะขึ้นไปบนคดอยวง เมื่อราวปี พ.ศ. 2553 ชาวบ้านที่ท่าไร่ไถนาที่อยู่ในบริเวณคดอยเวียงมักจะพบเศษภาชนะดินเผา จึงมีการพูดคุยและสันนิษฐานกันในหมู่บ้านว่าบริเวณคดอยเวียง อาจจะเป็นแหล่งโบราณคดีคล้ายๆ กับแหล่งโบราณคดีเตาเผาเวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย ที่ขุดพบเครื่องปั้นดินเผาโบราณ กลุ่มชาวบ้านจำนวนหนึ่งที่สนใจศึกษาด้านโบราณคดี จึงเริ่มค้นหาแหล่งเตาเผาโบราณในพื้นที่ป่าพื้นที่คดอยภายในหมู่บ้าน นายไพบูลย์ สมใจและนายสนธิชัย วิสัย จึงได้ได้สอบถาม “ลุงวงศ์” หรือลุงสมพร อบอูน ซึ่งเป็นคนเฒ่าคนแก่ที่มีอาชีพหาของป่าในหมู่บ้าน ว่าเคยพบแหล่งเศษภาชนะดินเผาในป่าที่ไหนหรือไม่ ลุงวงศ์จึงพาคุณไพบูลย์ สมใจและชาวบ้าน ไปสำรวจในป่ารกชัฏบนเขาสูงหนึ่งในหมู่บ้าน การสำรวจป่าครั้งนั้นชาวบ้านลงความเห็นว่ น่าเป็นพื้นที่แหล่งโบราณคดีที่เป็นเตาเผาเพราะผิวดินดูผิดแผกจากดินธรรมชาติ โดยมีเศษดินสีแดงคล้ายๆ ดินเผาไหลมาจาดิน ซึ่งต่อมาชุมชนได้ตั้งชื่อคดอยลูกนั้นตามชื่อลุงวงศ์ว่า “คดอยวง” ทั้งนี้เพื่อยืนยันว่าบริเวณป่าบนเขาดังกล่าวเป็นแหล่งโบราณคดี และสามารถเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของชุมชนและทางวิชาการต่อไป ชาวบ้านจึงได้ติดต่ออาจารย์สายันต์ ไพรัชญาจิตร นักโบราณคดี มาสำรวจขุดค้นบริเวณคดอยเวียงและคดอยวง

นายไพบูลย์ ได้เล่าถึงความเชื่อและบรรยากาศประหลาดที่เกิดขึ้นในวันที่กลุ่มชาวบ้านพาอาจารย์สายันต์ไปสำรวจคดอยวงว่า “ตอนที่พวกผมไปขุดหลุมกันนั้นอยู่ๆ ก็ฟ้าก็มืด นกไม่รู้ว่ามาจากไหนมาเป็นฝูงเลยมาจับบนต้นไม้ที่เราขุด แล้วก็ส่งเสียงร้องเสียงดัง มันดูแปลกๆ เปิดดูนาฬิกาข้อมือเป็นเวลาบ่าย 2 แต่บรรยากาศดูเหมือนพลบค่ำ ประมาณ 5 โมง 6 โมงเย็น นกก็มาร้องเสียงดัง เราก้ขุดไปเรื่อยๆ จนเจอไห เป็นไหโบราณที่แตกแล้ว แล้วก็มีเศษขี้เถ้าคล้ายกระดูก แต่ยังไม่ชี้ชัดว่าเป็นกระดูก แต่เหมือนมากเพราะเห็นมีโพรงอยู่ข้างในครับ ชาวๆ” และจากการขุดค้นในเบื้องต้นพบว่ามีหลุมดินจำนวนมากบริเวณคดอยวงเกือบ 300 หลุม ซึ่งเป็นหลักฐานทางโบราณคดีใหม่ที่บ่งบอกว่า ดินแดนแห่งนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างอารยธรรมยุคใหม่ของประเทศไทย ที่มนุษย์รู้จักสร้างที่อยู่อาศัย มีการเคารพหรือมีประเพณีการจัดการศพ ให้เกียรติคนตาย ในลักษณะหลุดจากคนป่าสู่คนเมือง ส่วนการนำศพหรือกระดูกขึ้นไปเก็บไว้บนคดอยสูงนั้น สันนิษฐานว่า น่าจะมาจากความเชื่อในเรื่องสวรรค์ สุรียเทพ หรือผีฟ้า เพราะเมื่อมีคนตาย น่าจะมีการนำศพหรือกระดูกไปไว้บนคดอยสูงเพื่อเป็นการส่งวิญญาณผู้ตายไปสู่สวรรค์หรือใกล้ฟ้ามากที่สุด⁸

ด้วยที่ชาวบ้านเห็นความสำคัญของแหล่งโบราณคดีคดอยเวียงคดอยวง จึงร่วมกันก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ของชุมชนขึ้น เพื่อเก็บรักษาโบราณวัตถุที่ชาวบ้านพบและเก็บได้ขณะทำการเกษตรกรรม รวมถึงวัตถุที่ชาวบ้านพบบนคดอยเวียงและคดอยวงเมื่อครั้งไปสำรวจ และข้าวของเครื่องใช้ในอดีตที่ชาวบ้านบริจาค โดยอาคารของพิพิธภัณฑ์ได้ขอใช้พื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้ตำบลป่าแดด ในส่วนที่เป็นหอประชุมหมู่บ้านเดิม ลักษณะเป็นอาคารชั้นเดียว ชาวบ้านช่วยกันบริจาคเงินเพื่อนำเงินมาปรับปรุง ทาสี ทำรั้ว และจัดทำนิทรรศการภายใน ซึ่งขณะที่ผู้เขียนไปเยี่ยมชม การจัดแสดงยังไม่เสร็จสมบูรณ์ ชาวบ้านช่วยกันคิดออกแบบการนำเสนอ โดยพยายามแบ่งพื้นที่จัดแสดงภายในกันเป็นส่วนๆ เพื่อให้ผู้ชมได้เดินชมตามทิศทางที่กำหนด นายไพบูลย์ให้เหตุผลว่า “ถ้าพื้นที่ข้างในทำโล่ง เวลานั้นนักท่องเที่ยวมาเขาจะสนใจแค่พักเดียว แล้วก็เดินออกไป บางคนก็

⁸ สัมภาษณ์, ไพบูลย์ สมใจ, ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๙.

พลาดคือไม่ได้ดูอะไรเยอะแยะเลย แต่ทำเป็นมิต้อย่างนี้ เราตั้งใจจะให้เขาดูไปที่ละช่วงๆ ทำให้ดูเหมือนว่าพื้นที่นำเสนอกว้างใช้เวลาเยี่ยมชมนานขึ้น”⁹

ทั้งนี้ชาวบ้านได้รวมกลุ่มกันเพื่อรักษาและปกป้องแหล่งโบราณคดี สร้างกิจกรรมให้เกิดความรักและหวงแหนแหล่งโบราณคดีในชุมชน รวมถึงการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ มีการก่อตั้งกลุ่มยุวมัคคุเทศก์ ก่อตั้งกลุ่มพิพิธภัณฑท์ที่กำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนาทั้งเรื่องการจัดแสดง การศึกษาหาความรู้ รวมถึงการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวในชุมชนป่าแดด ร่วมกับองค์กรชุมชนอื่นๆ อาทิ ศูนย์การเรียนรู้ด้วงกว้าง พิพิธภัณฑท์เล่นได้ เพื่อให้คนรู้จักแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในตำบลป่าแดดมากขึ้น และยังได้ร่วมกันสร้างพระพุทธรูปพระเจ้าทันใจประดิษฐานไว้บริเวณหลุมขุดค้นบนดอยวง เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

การขุดค้นสำรวจครั้งที่ 1 วันที่ 17 ตุลาคม 2553

เป็นการสำรวจพื้นที่อย่างไม่เป็นทางการ เนื่องจาก ดั้งนั้นจึงมีการร่วมสำรวจและขุดค้นมีการร่วมมือกันระหว่าง นักวิชาการ (ศ.สายันต์ ไพรชาญจิตร ดร.พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ) ประชาชนและอาสาสมัครชุมชนจำนวนหนึ่ง (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ที่ 22, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน, นายไพบูลย์ สมใจ, นายสนธิชัย วิสัย, นายวงศ์ ออบอุ้น, นายสมชาย ไชยลังกา, นายศรี ชัดดี) นักโบราณคดีจากสำนักศิลปากรที่ 8 จังหวัดเชียงใหม่ (นาย สายกลาง จินดาสุ) นักศึกษาคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร (นายณฤพ กังแฮ และ นายจักรพันธ์ เพ็งประไพ) และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการพิพิธภัณฑท์ระดับครัวเรือน (ดาบตำรวจมนัส ตีคำ และคุณสุนันท์ ตีคำ) ซึ่งในการสำรวจและขุดตรวจแนวดินเผาบนสันดอยวง มีการขุดตรวจภายในวงดินเผา ได้พบหลุมที่มีลักษณะคล้ายกับไหหินที่ปรากฏอยู่ในประเทศลาว จำนวนทั้งสิ้น 2 วง โดยข้างในไหนั้น พบขวานหิน เศษหม้อโบราณ ผงขี้เถ้า ซึ่งเป็นวัตถุคล้าย ๆ อัฐ กระดูกของคนตายฝังอยู่ด้านใน และต่อมา ศ.สายันต์ จึงได้นำผง ขี้เถ้าและดินไปทำการวิจัยต่อไปเพื่อที่จะได้ให้ทราบว่าแหล่งโบราณคดีประเภทใด และเกิดขึ้นในยุคใด เพื่อให้ข้อมูลชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ผลการขุดค้นสำรวจครั้งที่ 1 พบหลักฐานเป็นแนวดินเผาก่อเป็นวงกระจายตัวตามแนวสันเขาของดอยวงบริเวณพื้นที่ขุดตรวจทั้งหมด 9 วง ขุดตรวจภายในลึกจากผิวดินประมาณ 70 เซนติเมตร พบกลุ่มเศษหม้อดินเผาเนื้อดินแตกหักอยู่รวมกันวงที่1 พบ 24 ชิ้น ส่วนวงที่2 พบ 18 ชิ้น นอกจากนี้ยังพบหินลับทำจากหินทรายและถ่านไม้ไฟ¹⁰

การขุดค้นสำรวจครั้งที่ 2 วันที่ 20-23 มกราคม 2554

โดยได้มีการสำรวจพื้นที่และได้ขุดหลุมสุสานเพิ่ม ขุดตรวจเป็นผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า 2 หลุม บริเวณยอดเขาและบริเวณที่ลาดเชิงเขาตอนบน โดยบริเวณยอดเขาได้วางผังหลุมขุดตรวจคลุมแนวดินเผา 3 วง และบริเวณที่ลาดชันเชิงเขาตอนบนอีก 2 วง ในการขุดค้นครั้งนี้ ซึ่งนำทีมโดย นักวิชาการ (ศ.สายันต์ ไพรชาญจิตร) เจ้าหน้าที่จากหน่วยงาน สำนักศิลปากรที่ 8 เชียงใหม่ (นายสายกลาง จินดาสุ, นายพันธ์, นายอุ๊ด) ประชาชนและอาสาสมัครชุมชน (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 22, นายไพบูลย์ สมใจ, นายสนธิชัย วิสัย, นายวงศ์ ออบอุ้น, นางจันทร์เพ็ญ ไผ่เครือ, นางอรุณ สมใจ, นางบังอร สามตีบ, นางจำลอง ออบอุ้น, นายเทียน สุยะ, นายสมชาย ไชยลังกา

⁹ สัมภาษณ์, ไพบูลย์ สมใจ, ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔.

¹⁰จักรพันธ์ เพ็งประไพ, ภาคนิพนธ์ระดับปริญญาตรี เรื่อง การศึกษาปัจจัยสภาพภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งผลต่อการตั้งถิ่นฐาน บริเวณแหล่งโบราณคดีดอยเวียง ดอยวง ต.ป่าแดด อ. แม่สรวย จ.เชียงราย, ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553, น.30.

เป็นต้น) นักศึกษาโบราณคดีมหาวิทยาลัยศิลปกร (นายณฤพ กังแฮ และ นายจักรพันธ์ เฟ็งประไพ) ในการขุดค้นครั้งนี้ มีประชาชนและอาสาสมัครให้ความสนใจจำนวนมากกว่าครั้งที่ 1 เพราะเริ่มได้รับทราบข้อมูลการประชาสัมพันธ์และการชักชวน การบอกต่อๆ กันจากคนในชุมชน และผู้นำ (ผู้ใหญ่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ ประชาชนชาวบ้าน)

ผลการขุดค้นสำรวจครั้งที่ 2 สภาพทั่วไปบริเวณหลุมขุดตรวจที่ 1 ตั้งอยู่บนยอดเขา พบหลักฐานเป็นแนวดินเผาไหล่พื้นผิวดินขึ้นมาประมาณ 5-10 เซนติเมตร เป็นรูปวงรีเส้นผ่านศูนย์กลางกว้างประมาณ 70 เซนติเมตร ยาวประมาณ 1 เมตร ลึกประมาณ 80 เซนติเมตร กระจายตัวอยู่บนพื้นที่ยอดเขาทั้งหมด 13 วง

จากการขุดตรวจ 3 วง บนยอดเขาพบโบราณวัตถุ ได้แก่ ขวานหินขัด 1 ชิ้น โดยพบบริเวณนอกแนววงดินเผา ลักษณะเหมือนขวานหินขัดที่พบบริเวณแหล่งโบราณคดีดอยเวียง เศษภาชนะดินเผาแบบเนื้อดินถ่านซึ่งเผาจากไม้ไผ่และปรากฏรอยตัดอย่างชัดเจน ภายในแนววงดินเผา¹¹

การขุดค้นสำรวจครั้งที่ 3 15 ตุลาคม 2554

การสำรวจและขุดค้น ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2554 โดยทางสำนัก ศิลปกรที่ 8 จังหวัดเชียงใหม่ ได้เสนองบประมาณเพื่อมาช่วยขุดค้นหลุมเพิ่ม จำนวนประมาณ หนึ่งแสนบาท โดยมีเจ้าหน้าที่จากสำนักศิลปกร 8 เชียงใหม่ได้เข้ามาร่วมสำรวจและขุดค้นสุสานในแหล่ง โบราณคดีเพิ่มอีก 3 หลุม การสำรวจและขุดค้นในครั้งนั้น นำทีมโดย เจ้าหน้าที่สำนัก ศิลปกรที่ 8 จังหวัดเชียงใหม่ (นายสายกลาง จินดาสุ) ชาวบ้านและอาสาสมัคร (ลุงมูล, ลุงใจ, ลุงเทียน เป็นต้น) การขุดค้นครั้งนี้ใช้จำนวนบ้านในการร่วมมือกันขุดไม่มากนัก เนื่องจากเป็นช่วงฤดูเก็บเกี่ยว ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงไม่ค่อยได้มาร่วมกิจกรรม แต่ถ้ามองอีกมิติหนึ่ง ก็เนื่องจากชาวบ้านส่วนนี้เริ่มมีความรู้ในการขุดหลุม หลังจากที่มีประสบการณ์ขุดมาแล้วถึง 2 ครั้ง เริ่มรู้ถึงวิธีการ และการอนุรักษ์อย่างถูกต้องโดยที่ไม่ต้องมีทางนักวิชาการดูแล แต่ก็สามารถทำได้

2.2 กิจกรรมและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียง ดอยวง

กิจกรรมที่กล่าวดังต่อไปนี้ เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดจากการที่มีแหล่งโบราณคดีชุมชน ซึ่งในระยะช่วงเวลา 6 ปีนั้น ชาวบ้านเริ่มมีการรวมกลุ่ม เริ่มคิดสร้างประเพณีกิจกรรมขึ้นมา ต่อมาเริ่มมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อร่วมอนุรักษ์แหล่งโบราณคดี และสร้างความเข้มแข็ง การมีส่วนร่วมของชุมชน คณะผู้วิจัยจึงได้สรุปกิจกรรม ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ประเพณีการบวงสรวงดอยเวียง ดอยวง (เมษายน พ.ศ. 2553)

ดอยเวียงนั้นเป็นที่ดินที่ทำกินของชาวบ้าน ซึ่งสามารถใช้เป็นที่สาธารณะประโยชน์ เป็นที่ดินที่ไม่มีโฉนด เพราะเนื่องจากสมัยก่อนการแบ่งเขตที่ดินตามชนบทนั้นจะใช้วิธีการแบ่งตามความเหมาะสม มีการกำหนดพื้นที่เขตแดนโดยการชี้พื้นที่ ว่าเป็นที่ใครที่มัน กิจกรรมการบวงสรวงดอยเวียง มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายปี

¹¹ อ้างถึงแล้ว, จักรพันธ์ เฟ็งประไพ, 2553, น.30.

วิธีการบวงสรวง มีการจุดประทัด หรือจุดบั้งไฟ ซึ่งชาวบ้านคิดว่าเป็นของ คู่บ้านคู่เมืองถ้าไม่มีการบวงสรวงจะทำให้เกิดภัยอันตรายแก่หมู่บ้านได้ การบวงสรวงนั้น จะมีการจัดขึ้นในช่วง 12 เมษายนของทุกปี โดยมีการทำพิธีบริเวณ “เปลวป้องกันฟ้า” มี มรรคนายกเป็นผู้นำการบวงสรวง

การบวงสรวงเป็นพิธีการของศาสนาพุทธ ที่ท่านโบราณคณาจารย์ได้กระทำ เพื่อเป็นการยอมรับนับถือ ท่านผู้มีพระคุณยิ่งใหญ่ในชีวิต มีพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกๆพระองค์ พระปัจเจกพุทธเจ้าทุกๆพระองค์ พระอริยสงฆ์สาวก เทพไท้เทวา คุณบิดามารดา อาจารย์ทุกๆพระองค์ ทุกๆชาติ รวมทั้งพระภูมิเจ้าที่ ท่านท้าวจตุรุมหาราชทั้ง 4 ท่านพระยายมราช เคารพท่านผู้เป็นใหญ่ในทั้ง 3 โลก

ทั้งนี้ชาวบ้านจะจัดทำพิธีขึ้นในวันที่ 17 เมษายนของทุกปีและให้ความสำคัญกับการบวงสรวงว่าเป็นการอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เจ้าที่และผีสนามนางไม้มารับเอาของถวายที่ทางชาวบ้านได้ทำการบูชา ซึ่งจะประกอบด้วย

1. บายศรี (ทำเป็นชั้นๆ ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งชั้น)
2. ไก่ 2 ตัว (วางไว้ทิศเหนือของโต๊ะ)
3. หมู 3 หัว (วางทิศตะวันออก ทิศตะวันตก ทิศใต้)
4. ขนมต้มแดง และขนมต้มขาว
5. ข้าวปากหม้อ ไข่ลวกยอด (ไข่ใส่ยอดบายศรี)
6. กล้วยน้ำว่าสุก 1 หวี
7. มะพร้าวอ่อน
8. ถั้วราชมารส (ถั้วเขียวคั่ว)
9. ปลา 1 ตัว เพื่อพระภูมิเจ้าที่

คำกล่าวบวงสรวงสังเว

นะโม ตัสสะ ณะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (ว่า 3 จบ)

สักเค กาเม จะ รูปะ คิริสิชะระตะเถ จันตะลิกเข วิมานะ ทีเป รัฎฐะ จะ คาเม ตะระวะนะคะหะเน เคะหะวัตถุมหิ เขตเต ภูมมา จายันตุ เทวา ชะละณะละวิสะเม ยักชะคันธัพพะนาคา ติฏฐันตา สันติเก ยัง มุนิวะระวะจะนัง สาธะโว เม สุณันตุ อายาจะนะกาโล อะยัมมะทันทตา อายาจะนะกาโล อะยัมมะทันทตา อายาจะนะกาโล อะยัมมะทันทตา

ข้าพเจ้า ขอนอบน้อมสมเด็จเจ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงไว้ซึ่งพระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณ และพระมหากรุณาคุณ เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายพร้อมด้วยพระธรรม และพระสงฆ์ผู้เป็นมงคลในโลก ด้วยวันนี้เป็นศุภวารดิถีอันเป็นมงคล ข้าพเจ้าและ.....

ได้จัดเครื่องสังเวเป็นเทวดาพลีไว้แล้ว จึงขออัญเชิญเทวดาทั้งหลาย มีพระสยามเทวาธิราช พระเสื้อเมือง พระทรงเมือง พระหลักเมือง พระภูมิเจ้าที่ตลอดถึงเทวดาผู้สิงสถิตทั่วแคว้นแคว้นแดนภูเข่า พันเมทนีมวณที่และท้องนภาทุกแห่งหน ได้โปรดมารับเครื่องสังเวที่ได้จัดถวายไว้นี้ ด้วยเดชะบารมีแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยอันเป็นมิ่งมงคลของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย และพละนุภาพแห่งบุญกุศลที่ข้าพเจ้าและครอบครัวได้บำเพ็ญมา จึงขอเทวดาทั้งหลายดั่งที่ได้เอ่ยนามมานี้ได้โปรดอภิบาลรักษาและอำนวยอวยชัยให้ ข้าพเจ้าและ.....

ให้มีความสุขเกษมศานต์ประสพแต่สรรพสิ่งมิ่งมงคล ตลอดกาลทุกเมื่อเทอญฯ

(เมื่อกกล่าวเสร็จปักธูปหาง ไปรยข้าวตอกดอกไม้ที่เครื่องสังเวและขอพรตามอัยยาคัย)

หลังจากทำพิธีบวงสรวงเสร็จแล้วเราจะมีเสียงทนายเมสส์ข้าว่าทางสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้รับของถวายหรือไม่ หากเสียงทนายได้ข่าวจำนวน 12 ทาบ (คู่) ถือว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้รับแล้ว

ในการทำกิจกรรม ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้มอบหมายให้ สมาชิก อบต. ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย ประกาศให้ชาวบ้าน ผู้ที่สนใจ ร่วมประเพณีบวงสรวง บางคนทราบจากการบอกต่อ ๆ กัน มีการให้วัดบ้านโป่งช่วยประชาสัมพันธ์ ก่อนวันบวงสรวงประมาณ 1 อาทิตย์ และก่อน 1 วัน มรรคนายกวัดพร้อมทั้งคณะ ได้นำทีมขึ้นไปเตรียมพิธีก่อน และต่อมาหลังจากที่มีตอวยวงเกิดขึ้น จึงได้บวงสรวงตอวยวงพร้อมกันด้วย จนเป็นประเพณีพิธีกรรมที่ทำกันมาจนถึงปัจจุบัน¹¹

2. การสร้างฝายแม้วกระสอบทรายเสริมคอนกรีต (กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554)

กิจกรรมการสร้างฝายแม้วกระสอบทรายเสริมคอนกรีตของชาวบ้าน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชาวบ้านและหน่วยงานภาครัฐ สืบเนื่องมาจากการที่ชุดค้นพบตอวยวง ทั้งหมด 2 ลูก กั้นบริเวณทางขึ้นตอวยวง เพราะเป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำ เป็นฝายกั้นน้ำเล็ก ๆ ทาง ผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านได้ร่วมกันเขียนโครงการเสนอให้ทาง กอ.รมน. เกี่ยวกับการสร้างฝายแม้ว เพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้ง และต้องการรักษาป่าไม้บริเวณนั้น จนทำให้ได้รับการอนุมัติโครงการจากทางหน่วยงาน กอ.รมน. ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจำนวนทั้งสิ้น 50,000 บาท ซึ่งในการดำเนินการสร้างฝายแม้วนั้น ใช้เวลา 10 วัน โดยก่อนที่จะร่วมกันลงมือสร้างนั้น ชาวบ้านและผู้ใหญ่บ้านได้มีการทำประชาคมชาวบ้าน เพื่อที่จะได้ แจ้งให้ชาวบ้านรับรู้และช่วยเสนอความคิดเห็นให้ความร่วมมือกันในการร่วมสร้างฝายแม้ว ซึ่งขั้นตอนในการดำเนินงานมีการสำรวจสถานที่ บริเวณแหล่งต้นน้ำ เพื่อที่จะได้เลือกพื้นที่ที่จะสร้าง จากนั้นเมื่อได้พื้นที่แล้ว ก็มีการวางแผนการสร้าง ผู้ใหญ่บ้านมีการประชุมชี้แจงรายละเอียดให้ชาวบ้านเกี่ยวกับการดำเนินงาน ลงมือปฏิบัติการสร้างฝายแม้ว ในการสร้างฝายแม้ว ทางหน่วยงาน กอ.รมน. ได้ส่งนายทหารเข้ามาช่วยเร่งมือสร้าง ทั้งหมด 5 นาย มีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ และสุดท้ายจึงระดมช่วยกันลงมือสร้าง ผู้ใหญ่บ้านได้มีการวางแผนการแบ่งชาวบ้านออกเป็นผลัด เพื่อสลับสับเปลี่ยนกันมาช่วยทำฝายแม้วในแต่ละวัน ส่วนผู้ที่เป็นสลา (ช่าง, ผู้เชี่ยวชาญ) จะต้องมีการประจำตลอดทั้ง 10 วัน จนเสร็จ ซึ่งตลอดระยะเวลาในการสร้างฝายแม้วนั้น ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้แก่ ช่วยกันมัดเหล็ก เพื่อใช้เป็นโครง มีการช่วยกันผสมปูน บริจาคทราย นำทรายใส่กระสอบ เป็นต้น เมื่อสร้างฝายแม้วสำเร็จแล้ว ทาง กอ.รมน.ก็ได้มีพิธีส่งมอบฝายแม้วให้กับชุมชน โดยมีผู้บัญชาการทหารเขียงรายเป็นผู้ทำการเปิดงานและส่งมอบแก่ชุมชน

3. การบวชป่าบริเวณตอวยวง (กุมภาพันธ์ 2554)

การบวชป่าบริเวณตอวยวงนั้นเป็นปรากฏการณ์อีกส่วนที่เป็นผลเกิดจากหลังการชุดค้นแหล่งโบราณคดีตอวยวงตอวยวง การจัดพิธีบวชป่าบริเวณตอวยวงในครั้งนั้น ทางผู้ใหญ่บ้านบ้านเหล่าพัฒนา ทำเรื่องการ ขอดันกล้าจากหน่วยปลูกป่าที่บ้านท้าวแก่นจันทร์ หมู่ 1 ต.ท้าวแก่นจันทร์ จากนั้นได้มีการมอบหมายให้ สมาชิก อบต. ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้าน ซึ่งมีการช่วยประชาสัมพันธ์จากเสียงตามสายในชุมชน จากการบอกต่อ ๆ กัน ซึ่งขั้นตอนในพิธีจะมีการบวชป่านั้นจะมีการปลดปล่อยวิญญาณ นำโดยพระอาจารย์เจ้าอวาสวัตบ้านโป่ง ทำ

¹¹ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม อ้อยเทียน นายใจ เตชะนันท์ นางอรุณ สมใจ นายแก้ว สิริสิง นางก่อง สุธะแม่อ้อยหมาย กานันท์ แม่อ้อยซ้อณ อินคำ วันที่ 9 ธันวาคม 2559

พิธีสืบชะตาป่าไม้ จากนั้นนำผ้าบังสุกุลไปผูกที่ต้นไม้ คนละ 1 ผืน เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าให้ละเว้นการตัดไม้ทำลายป่า และแสดงให้เห็นว่า ต้นไม้ต้นนี้ผ่านพิธีกรรมมาแล้ว เป็นการลดปัญหาการตัดไม้บริเวณนี้ เพราะผู้ที่ลักลอบตัดจะมีความละอายใจแก่ภัยตนเองในที่สุด หลังจากบวชป่าแล้วได้มีการตั้งกลุ่ม ขึ้น ได้แก่ กลุ่มอนุรักษ์ ดอยวงดอยเวียงขึ้น เพื่อต้องการให้เป็นตัวแทนในการอนุรักษ์ และดูแลรักษาป่าไม้และหลุมสุสานสามพันปี บริเวณดอยวง การคัดเลือกเจ้าหน้าที่ที่จะดูแลผืนป่า นั้นจะต้องมีการประชุมโดยคัดเลือกคณะกรรมการเพื่อดูแลป่า โดยผ่านการประชุมในที่ประชุมของชุมชนซึ่งบุคคลที่ คัดเลือก ประกอบด้วย นายวงศ์ ออบุ่น นางจันทร์เพ็ญ ไผ่เครือ ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ มีมาตรการคือ ห้ามยิงนก เขียนป้ายติดไว้ว่าเป็นเขต อภัยทาน ห้ามตัดไม้ บริเวณเขต ดอยวง ก็มีการดูแลไปเรื่อยๆ จน ปัจจุบัน ในวันที่บวชป่า นั้นชาวบ้านได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก และได้ร่วมมือร่วมใจกัน ทำอาหารร่วมกันรับประทานที่บนดอย

4. การร่วมกันสร้างถนนขึ้นดอยเวียง ดอยวง (กุมภาพันธ์ 2554)

เมื่อเกิดแหล่งโบราณคดีดอยวงแล้ว เนื่องจากเริ่มมีผู้คนสัญจรไปมา บ้างเพื่อขึ้นดอยไปดูหลุมสุสาน บ้างก็เพื่อขึ้นไปพัฒนาแหล่งโบราณคดี และสักการะกราบไหว้ ดังนั้นผู้ใหญ่บ้านจึงเริ่มมีความคิดว่าควรจะสร้างถนนขึ้นไป เพราะจะได้สะดวกแก่การเดินทางของชาวบ้าน จึงได้ทำหนังสือขอโครงการการทำถนนและปรับทัศนียภาพ ถึง อบต. เรื่องของงบประมาณทำถนนขึ้นดอยวง และต่อมาทาง อบต. จึงได้มีการอนุมัติโครงการให้ทำถนนขึ้นบนดอย โดยในวันนั้นชาวบ้านได้ร่วมกันทำถนนขึ้นดอยวง มีการร่วมมือกันพัฒนา ถนน หนทาง แต่ก่อนที่จะพัฒนานั้นไม่มีการประชุม เพราะทาง อบต. ก็ทราบเรื่องและต้องการส่งเสริมด้านสถานที่ เพื่อให้สัญจรสะดวกอยู่แล้ว ทาง อบต. ได้มีการสนับสนุนรถแมคโครเพื่อช่วยเหลือในการขุด มีคณะกรรมการของหมู่บ้านไปดูแล ประชาชนก็ไปถางบริเวณทาง ขึ้นมีการบวงสรวงอีกครั้ง แต่เป็นพิธีธรรมดา มีอาจารย์วัดชาวบ้านส่วนหนึ่งที่ว่างงานช่วงนั้น ก็จะมีการนำหัวหมูไปเลี้ยง และชาวบ้านช่วยกันสร้างศาลที่ต้นสูง เพื่อเป็นสิ่งช่วยปกป้องรักษาดอยวง¹³

5. การตั้งกลุ่มอนุรักษ์ดอยเวียงดอยวง (มีนาคม 2554)

กลุ่มอนุรักษ์ดอยเวียง ดอยวง เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นเนื่องจากต้องการให้ดูแลแหล่งโบราณคดีและป่าไม้ บริเวณดอยวงด้วย เป็นกลุ่มที่ไม่ได้แต่งตั้งเป็นทางการ และไม่ตีแผนที่ชัดเจน โดยเกิดจากการประชุมในหมู่บ้าน ให้เลือกตัวแทนหลักๆ ที่จะป็นหัวหน้า ได้แก่ นายวงศ์ ออบุ่น, นายไพบุลย์ สมใจ, ดต.วีรยุทธ ไผ่เครือ ส่วนชาวบ้านท่านอื่นๆ ที่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการ ก็ต้องมีหน้าที่ในการสอดส่องดูแล การลักลอบทำลายเผาป่า จากประชาชน หรือชาวเขาในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงด้วย

6. การจัดทำพิธีภักดิ์ชุมชนดอยเวียงดอยวง (พฤศจิกายน พ.ศ.2554)

พิธีภักดิ์ชุมชนดอยเวียงดอยวง เป็นพิธีภักดิ์ที่มีการบริหารจัดการระดับชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการและดูแลโดย กลุ่มพิธีภักดิ์ชุมชน ดอยเวียง ดอยวง ซึ่งเป็นองค์กรที่ไม่เป็นทางการ ไม่มีโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ แต่มีการทำงานแบบจิตสาธารณะ และเป็นการรวมกลุ่มที่โดยธรรมชาติ สืบเนื่องมาจาก หลังจากที่มีการค้นพบเศษหม้อไห ขวานหินที่บนดอยเวียง ต่อมาคุณสนธิชัย วิสัย และคุณ

¹³ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม อัยเทียน นายใจ เตชะนันท์ นางอรุณ สมใจ นายแก้ว สิริลัง นางก่อง สุขะแม่อัยหมาย กานันท์ แม่อัยซ้อณ อินคำ วันที่ 9 ธันวาคม 2559.

ไพบูลย์ สมใจ ได้ปรึกษากับทาง ดร.พระมหาสุทิตย์ เพื่อที่จะมีการจัดการกับวัตถุโบราณ โดยมีแนวคิดที่จะตั้งพิพิธภัณฑ์ ซึ่งได้มีการประชุม และปรึกษากับชาวบ้าน จึงทำให้มีประชาคมและจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ขึ้น โดยกลุ่มนั้นประกอบไปด้วย 1. นายสนธิชัย วิลัย ประธาน 2. นายไพบูลย์ สมใจ ที่ปรึกษา 3. ดร.พระมหาสุทิตย์ อากาศโร ที่ปรึกษา 4.นางจันทร์เพ็ญ ไผ่เครือ ฝ่ายประสานงาน 5. ด.ต.วีรยุทธ ไผ่เครือ ฝ่ายการเงินและบัญชี ซึ่งสมาชิกทั้งหมดนี้จะเป็นผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ โดยเป็นตัวหลัก แต่ชาวบ้านก็มีส่วนช่วยดูแลรักษาและร่วมทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ด้วย เพราะพิพิธภัณฑ์นั้นเป็นสมบัติของชาวบ้านทุกคน ที่จะต้องร่วม อนุรักษ์ และหวงแหน วัตถุประสงคในการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อให้สนับสนุนให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมและมีความสำนึกรักบ้านเกิด ตลอดจนการไม่ลืมศิลปวัฒนธรรมเดิม ตลอดจนการสนับสนุนให้เยาวชนและบุคคลทั่วไปได้เรียนรู้ เรื่องราวประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณสถาน ของท้องถิ่นของตัวเองก่อน เพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีในการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในระดับต่อไป

7. กิจกรรมการหารายได้เพื่อสร้างพิพิธภัณฑ์ (พฤศจิกายน พ.ศ.2554)

การทอดผ้าป่าสามัคคี เพื่อต่อเติมพิพิธภัณฑ์ฯ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์เพิ่งจะเริ่มต้นดำเนินการ ต้องมีการใช้งบประมาณที่สูง แต่ชาวบ้านก็สามารถจัดการตนเองได้โดยการประชุมและทอดผ้าป่า หาเงินมาสนับสนุน และต่อเติมพิพิธภัณฑ์ อีกทั้งยังเปิดบริจาคอัฐบล็อกรเพื่อต่อเติมอาคารพิพิธภัณฑ์¹⁴

พัฒนารอบพิพิธภัณฑ์กิจกรรมการพัฒนาทัศนียภาพบริเวณด้านหน้าพิพิธภัณฑ์ ชาวบ้านมีการร่วมมือกันปลูกดอกไม้ และต่อเติมพิพิธภัณฑ์เอง

8. ตั้งกลุ่มพิพิธภัณฑ์ (พฤศจิกายน พ.ศ.2554)

กลุ่มพิพิธภัณฑ์เกิดขึ้นจากการที่มีพิพิธภัณฑ์ดอยเวียงดอยวง เกิดขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ของชุมชน ตลอดจนการนำเสนอเรื่องราว ที่มาของดอยเวียง ดอยวงให้ชัดเจน โดยกลุ่มพิพิธภัณฑ์นั้นเป็นกลุ่มที่ไม่มีโครงสร้าง เกิดการรวมตัวกันโดยธรรมชาติของคนในชุมชน โดยผ่านการประชาคมในที่ประชุมของหมู่บ้าน ซึ่งหลักๆนั้น สมาชิกประกอบด้วย 1. นายสนธิชัย วิลัย 2. นายไพบูลย์ สมใจ 3. ดร.พระมหาสุทิตย์ อากาศโร 4.นายสมพร อบอูน ซึ่งคนกลุ่มนี้มีหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีไปด้วย หรือถ้าหากว่ามีหน่วยงานที่ต้องการศึกษาดูงาน ก็จะติดต่อผ่านทางหัวหน้ากลุ่มก่อน แต่เนื่องจาก พิพิธภัณฑ์นั้นเป็นการดูแลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในบางครั้งก็มีชาวบ้านสลับผลัดเปลี่ยนกันในการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่สนใจในเรื่องราวชุมชน¹⁵

9. สร้างกลุ่มยุวมัคคุเทศก์ (พฤศจิกายน พ.ศ.2554)

การจัดตั้งกลุ่มยุวมัคคุเทศก์นั้น เพื่อต้องการส่งเสริมให้เยาวชนรุ่น ใหม่ได้ตระหนักและเห็นคุณค่ารู้จักประวัติศาสตร์ของชุมชนที่ตนเองอาศัยให้มากยิ่งขึ้น กลุ่มยุวมัคคุเทศก์นั้นจะต้องผ่านการอบรมจาก อบต.ป่าแดดเกี่ยวกับเรื่องราวประวัติศาสตร์ชุมชน เพราะกลุ่มนี้จะสามารถช่วยนำเสนอานนอกเหนือจากกลุ่มพิพิธภัณฑ์ได้ เพราะเป็นคนรุ่นใหม่ที่ไม่ได้ลืม เรื่องราวเก่าๆ โดย ประกอบด้วยสมาชิกทั้งหมด 10 คน

¹⁴ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม อ้อยเทียน นายใจ เตชะนันท์ นางอรุณ สมใจ นายแก้ว สิริลัง นางก่อง สุขะแม่อ้อยหมาย กานันท์ แม่อ้อยซ้อณ อินคำ วันที่ 9 ธันวาคม 2559.

¹⁵ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม อ้อยเทียน นายใจ เตชะนันท์ นางอรุณ สมใจ นายแก้ว สิริลัง นางก่อง สุขะแม่อ้อยหมาย กานันท์ แม่อ้อยซ้อณ อินคำ วันที่ 9 ธันวาคม 2559.

10. ได้ร่วมนำเสนองานแต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ณ โรงเรียนพระปริยัติธรรมเจดีย์หลวง ต.เจดีย์หลวง อ.แม่สรวย จ.เชียงราย (กุมภาพันธ์ พ.ศ.2555)

จากการที่ชุมชนได้มีพิพิธภัณฑสถานเป็นของชุมชนนั้น ยังสามารถสร้างผลงานนำเสนอให้แก่สาธารณชน และยังสามารถทำให้ชุมชนได้มีชื่อเสียง โดยมีการให้ความรู้ผ่านกิจกรรมและได้รับรางวัลอันเป็นการสร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชน

เมื่อวันที่ 8 ก.พ. 2555 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชฯ ไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ณ โรงเรียนวัดเจดีย์หลวงวิทยา อ.แม่สรวย จ.เชียงราย โดยมี นายธานินทร์ สุภาแสน ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย นายประจวบ กันธิยะ นายอำเภอแม่สรวย พร้อมด้วยข้าราชการ ฝ้ารับเสด็จฯ และในวันนั้น ทรงทอดพระเนตรนิทรรศการการดำเนินงานและความก้าวหน้าโครงการพระราชดำริของกลุ่มโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ผลการดำเนินงานโครงการ “เพื่อครูภาษาไทย” และทรงทอดพระเนตรชมนิทรรศการ ณ ศาลาภูมิปัญญาไทย โดยทางพิพิธภัณฑสถานดอยเวียงดอยวงได้รับเกียรติให้แสดงผลงานของพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งในวันนั้นได้นำเสนอถึงเรื่องราวเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถาน ประวัติท้องถิ่นของอำเภอแม่สรวย ซึ่งตัวแทนในการถวายรายงานคือ ดร.พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร ด.ช.อชิตะ ฤทธิมณี ตัวแทนของกลุ่มยุวมัคคุเทศก์ รวมทั้งทีมงานของกลุ่มพิพิธภัณฑสถานดอยเวียงดอยวง และกลุ่มชาวบ้านที่มีจิตสาธารณะมีส่วนร่วมในการจัดการพิพิธภัณฑสถาน และดอยเวียงดอยวง ได้แก่ นายสนธิชัย วิไล นายไพบุลย์ สมใจ นางจันทร์เพ็ญ ไผ่เครือ พร้อมคณะแม่บ้าน¹⁶

11. การหล่อพระพุทธรูปพระเจ้าทันใจบริเวณสุสานสามพันปี (พฤษภาคม พ.ศ.2555)

ชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา ได้ร่วมกันเขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงาน กอ.รมน. จังหวัดเชียงราย โดยโครงการนั้นต้องการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของชุมชน ซึ่งเมื่อได้รับการอนุมัติโครงการแล้ว ได้มีการจัดกิจกรรมหล่อพระเจ้าทันใจ ปลูกต้นไม้ บวชป่า เจริญพระเกียรติกว้าง ซึ่งชาวบ้านก็ได้ร่วมแรงร่วมใจและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยกัน ในงานได้มีกิจกรรมพิธีเปิด (เปิด) เนตรพระ โดยการนำของผู้ใหญ่บ้านและกำนัน ในงานมีการเลี้ยงข้าวทิพย์ กวนข้าวทิพย์ วงมโหรี ซึ่งสร้างความสนุกสนานและการมีจิตสำนึกที่ดีให้แก่คนในชุมชน ในการหล่อพระเจ้าทันใจเกิดจากชาวบ้านทั้งหมด จนสามารถหล่อพระเสร็จ 1 รูป ภายในวันเดียว แสดงถึงพลังชุมชนที่เกิดจากคนในชุมชน นอกนี้ยังมีการขยายกิจกรรมเพิ่มเติม คือได้มีการบวชป่า และปลูกต้นไม้เพิ่มเติม

โดยในการบริหารจัดการในการจัดกิจกรรมนั้น ชุมชนได้มีการตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านดูแลเรื่องการจัดงาน ดูแลทั้งเรื่องเงินบริจาค และ งบประมาณ มีการประชาสัมพันธ์ ให้หล่อพระเจ้าทันใจ ซึ่งการรับบริจาคแล้วแต่จิตศรัทธา หรือมีส่วนร่วมห็นดินทราย มี เพื่อร่วมบริจาค มีการร่วมกันทำโรงทาน มีหน่วยงาน

¹⁶ ข้อมูลจากกิจกรรมเก็บข้อมูลวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของทีมวิจัย วันที่ 11 กันยายน 2559

ราชการทั้งอำเภอแม่สรวยและอำเภอเมืองเข้ามา โดยที่ชุมชนได้ต้องเสียงบประมาณและสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง

12. การเข้าร่วมเครือข่ายเพื่อนพิพิธภัณฑ (ตุลาคม พ.ศ.2555)

การเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายเพื่อนพิพิธภัณฑฯ เป็นการเข้าร่วมเครือข่ายเพื่อนพิพิธภัณฑ ณ จังหวัดเชียงราย โดยได้มีการนำอาสาสมัครในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพ และสามารถนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดต่อไปให้กับคนในชุมชน เนื่องจากคุณวีรวัฒน์ กังวารนวกุล ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดพิพิธภัณฑเล่นได้ ได้ให้คำปรึกษาและช่วยดูแลให้คำแนะนำตลอดการสร้างพิพิธภัณฑชุมชนดอยเวียงดอยวง และเนื่องจากพิพิธภัณฑเล่นได้ของกลุ่มบ้านป่าแดดได้เข้า ร่วมกับเครือข่ายพิพิธภัณฑเชียงราย คุณปู ซึ่งมีเครือข่ายมากอยู่แล้วและยังเป็นวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับเรื่องพิพิธภัณฑเล่นได้ จึงได้เชิญชวนให้พิพิธภัณฑดอยเวียงดอยวงเข้ากลุ่มด้วย ซึ่งไม่ต้อง มีการสมัครแต่อย่างใด คุณปูได้เสนอชื่อ และพาเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานพิพิธภัณฑดอยเวียงดอยวงเข้าไปฟังการสัมมนาด้วย จึงทำให้ทางพิพิธภัณฑเริ่มมีพลังที่จะกลับมาสร้างพิพิธภัณฑให้ น่าสนใจ และมาพัฒนาพิพิธภัณฑชุมชนของตนเองต่อไปด้วย¹⁷

13. นำเสนองานแต่สมเด็จพระเทพ และ กิจกรรมแสดงพิพิธภัณฑ ณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ (พฤศจิกายน พ.ศ.2555)

เมื่อวันที่ 24-27 พฤศจิกายน 2555 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ได้มีการจัดงานพิพิธภัณฑท้องถิ่น ครั้งที่ 3 ภายใต้หัวข้อ ภูมิรัฐ สุวิภุต ทางพิพิธภัณฑชุมชนดอยเวียงดอยวงได้รับการแนะนำจาก คุณวีรวัฒน์ กังวารนวกุล จากพิพิธภัณฑเล่นได้ ตำบลป่าแดด และเป็นหนึ่งในเครือข่ายเพื่อนพิพิธภัณฑ ซึ่งคุณวีรวัฒน์ได้แนะนำเกี่ยวกับโครงการ กิจกรรมที่ต้องดำเนินภายใต้หัวข้อที่กำหนด และได้เป็นผู้ชี้แนะและผลักดันให้ทางพิพิธภัณฑดอยเวียงดอยวง ได้เขียนโครงการรายละเอียด เรื่องราวเพื่อนำเสนอแก่ ศูนย์มานุษยวิทยา เพื่อที่ต้องการนำเสนอผลงานให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นแก่บุคคลภายนอก เพราะในตอนนั้นยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย โดยในการดำเนินงานนั้น ทางพิพิธภัณฑได้ประสานงานกับคุณขวัญ หรือคุณจุฑามาศ ลีมรัตน์พันธ์ เจ้าหน้าที่ศูนย์มานุษยวิทยา ที่มีส่วนช่วยเหลือในด้านข่าวสารการจัดงานการดำเนินงานให้แก่ทางพิพิธภัณฑได้รับรู้ตลอด และเมื่อมีการแจ้งจากหน่วยงานศูนย์มานุษยวิทยาว่าทางพิพิธภัณฑฯ ได้เข้าร่วมการ แสดงผลงานในงาน ภูมิรัฐสุวิภุต ครั้งที่ 3 ทางผู้ใหญ่บ้านได้มีการจัดการโดยประชุมแจ้งให้คนในชุมชนทราบ และได้ร่วมประชุมเพื่อคัดเลือกบุคคลที่จะให้เป็นตัวแทนในการนำเสนอผลงานเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ เนื่องจากช่วงนั้นเป็นช่วงฤดูเก็บเกี่ยว ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงไม่ค่อยว่างและมีเวลาที่จะเดินทางไปเป็นตัวแทน จึงได้มีการตกลงกันให้ นายสนธิชัย วิสัย นายไพบูลย์ สมใจ เป็นผู้เดินทางเพื่อนำเสนองานในการจัดแสดงพิพิธภัณฑ และในปี 2556 เจ้าอาวาสวัดบ้านโป่งซึ่งได้ตระหนักถึงการดูแลรักษาดอยวง และเพื่อสร้างความผูกพันระหว่างชุมชนกับวัด เพราะคนสมัยนี้เริ่มห่างจากวัด อีกทั้งยังให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาซึ่งกันและกัน ชุมชนมีความสามัคคี และไม่ให้อดอยวงเจียบเหงา เพราะจะได้ขึ้นไปทำความสะอาด เพื่ออนุรักษ์ป่า เพราะไม่ได้แค่ทำบุญตักบาตรเท่านั้น เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ได้บุญ กุศล บางท่านก็นำต้นไม้ไปปลูกด้วย ในการขึ้นไปตักบาตรแต่ละครั้งนั้น จะมีการ

¹⁷ ข้อมูลจากกิจกรรมเก็บข้อมูลวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของทีมวิจัย วันที่ 11 กันยายน 2559

ประชุมประจำเดือน ทุกแรม 15 ค่ำ จะขึ้นไปตักบาตรบนดอยวง มีการนัดประชุม และลงมติในที่ประชุม ใครว่างก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้

14. การศึกษาดูงานจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง (มกราคม 2557)

อาจารย์จุมพล กิตติสาร มากับ อ.แอน อ.ทราย จากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มาทางกลุ่มพิพิธภัณฑสถานเล่นได้ มาอบรม ที่ อบต ป่าแดด และได้รับการแนะนำจากคุณปู่ พิพิธภัณฑสถานเล่นได้ บ้านป่าแดด จึงสนใจมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานฯ ซึ่งในวันนั้นคุณปู่ประสานงานกับนางจันทร์เพ็ญ ไผ่เครือ และนางจันทร์เพ็ญได้แจ้งแก่กลุ่มแม่บ้าน และพ่อบ้าน เพื่อทำการไปต้อนรับ และนำชมพิพิธภัณฑสถานและแหล่งโบราณคดีดอยเวียงดอยวง โดยการทำงานวันนั้น แบ่งกลุ่ม 3 กลุ่ม 1. กลุ่ม ต้อนรับ 2. กลุ่มปลูกม 3.กลุ่มนำเที่ยว โดยใช้รถอีแต่นเป็นพาหนะขึ้นดอย โดยมีผู้เยี่ยมชมทั้งหมด ประมาณ 50 คน ในวันนั้น ได้รับเงินค่าตอบแทนในการต้อนรับ จึงนำมาเข้าเป็นกองกลางประจำหมู่บ้าน¹⁸

15. การต้อนรับกลุ่มคนเฒ่าคนแก่จากอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง เข้าศึกษาดูงานในพิพิธภัณฑสถาน (2558)

กลุ่มคนเฒ่าคนแก่จากอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ได้มาศึกษาดูงานที่พิพิธภัณฑสถานเล่นได้ ตำบลป่าแดด และคุณปู่ ได้แนะนำมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานดอยเวียง ดอยวง ประมาณ 40 คน โดยการนำชมพิพิธภัณฑสถานมีการนำชมโดยกลุ่มแม่บ้าน

17. การต้อนรับกลุ่มนักเรียน ค่าย YMCA เข้าศึกษาดูงาน (2558)

กลุ่มนักเรียนจากค่าย YMCA ได้มาศึกษาดูงานที่พิพิธภัณฑสถานเล่นได้ ตำบลป่าแดด และคุณปู่ ได้แนะนำมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานดอยเวียง ดอยวง ประมาณ 30 คน โดยการนำชมพิพิธภัณฑสถานมีการนำชมโดยกลุ่มแม่บ้าน

18. กิจกรรมปล่อยกว้างดอยเวียง ดอยวง (2558)

กลุ่มพิพิธภัณฑสถานรักษากว้าง และพิพิธภัณฑสถานเล่นได้ ได้จัดกิจกรรมปล่อยกว้างเพื่อ อนุรักษ์พันธุ์ดั่งกว้าง โดยเน้นการเชื่อมความสัมพันธ์ของกลุ่มและชุมชน จึงได้ประสานงานมาที่พิพิธภัณฑสถานดอยเวียงดอยวง และ จัดกิจกรรมการปล่อยกว้าง ขึ้น บริเวณดอยเวียงดอยวง ซึ่ง ในวันนั้น มีผู้เข้าร่วมงาน ประมาณ 50 คน โดยกลุ่มแม่บ้าน พ่อบ้านบ้านเหล่าพัฒนาให้การต้อนรับและร่วมทำกิจกรรม

จากข้อมูลกิจกรรมของชุมชนต่อการบริหารจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียง ดอยวง จะเห็นว่าชุมชนมีกระบวนการจัดการเกิดขึ้น และในตลอดการดำเนินการของกิจกรรมต่างๆ นั้น เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เริ่มมีการประชุมวางแผน การจัดกิจกรรมต่างๆ รวมไปถึงในขั้นตอนของการทำงานที่มีการแบ่งงานของแต่ละคน ตามความสามารถและความถนัดของคนในชุมชน ซึ่งขั้นตอนนี้ทำให้เกิดความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชนพื้นฐานในอดีต รวมถึงทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งด้านกายภาพ คุณภาพ มีการตระหนักถึงคุณค่า และศักยภาพของทรัพยากร มีการฟื้นฟูประเพณีพิธีกรรม

¹⁸ ข้อมูลจากกิจกรรมเก็บข้อมูลวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของทีมวิจัย วันที่ 11 กันยายน 2559

ดั้งเดิม เพื่อนำมาใช้แก้ไขปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ เป็นต้น และการสร้างคุณค่าและการรื้อฟื้นนี้ยังเป็นการรักษาฐานความรู้ที่มีอยู่ของชุมชนเดิมให้คงอยู่ต่อไป

2.3 วิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา สามารถวิเคราะห์จากกิจกรรมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียง ดอยวง โดยมีการวิเคราะห์ช่วงระยะการบริหารจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ได้ 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

2.3.1. ระยะแรก ระยะการขุดค้นแหล่งโบราณคดี

การมีส่วนร่วมในการร่วมขุดค้นแหล่งโบราณคดีชุมชน ทั้ง 2 ครั้งนี้ เป็นการมีส่วนร่วม ระหว่างนักวิชาการ (กรมศิลปากร)+อบต+ชาวบ้านส่วนหนึ่ง ซึ่งสังเกตเห็นได้ว่า

ครั้งที่ 1 มีเพียงแค่ ชาวบ้านบางส่วนที่ทราบข้อมูล และการมีส่วนร่วมในครั้งนี้ ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ก็ยังไม่ได้มีบทบาทมากมายเพียงแค่ เป็นชาวบ้านที่อยู่ในระดับผู้นำเท่านั้น ที่ได้มาร่วมสำรวจขุดค้นร่วมกับนักวิชาการ และหน่วยงานราชการ

ครั้งที่ 2 มีประชาชนและอาสาสมัครให้ความสนใจจำนวนมากครั้งที่ 1 เพราะเริ่มได้รับทราบข้อมูลการประชาสัมพันธ์และการชักชวน การบอกต่อๆ กันจากคนในชุมชน และผู้นำ (ผู้ใหญ่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ ประชาชนชาวบ้าน) นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านใกล้เคียงเข้ามาร่วมขุดค้นด้วย เนื่องจากได้ทราบข้อมูลจากการประชาสัมพันธ์ ทั้งใน เฟสบุ๊ค อินเทอร์เน็ต และจากการบอกเล่า ในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่ตรงนี้ ที่สามารถให้โชคลาภได้ และการดำเนินงานแต่ละครั้งนั้นจะมีกระบวนการวางแผนและการกำหนดเป้าหมายก่อนที่จะปฏิบัติงาน ดังนี้

ปฏิบัติงานของชุมชนแต่ละครั้งนั้นจะต้องมีการวางแผน และดำเนินตามไปทางทิศทางที่กำหนด มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอันเกิดเป็นองค์ความรู้ และการดำเนินการวางแผนและกำหนดเป้าหมายแล้วนั้น ทางชุมชนได้มีการปฏิบัติวิธีการในการวางแผนและกำหนดเป้าหมายกิจกรรม ได้แบ่งการทำงานออกเป็นทีม ที่จะต้องมาช่วยหาวิธีการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วยดังต่อไปนี้

- ทีมขุดค้น ได้แก่ นายวงศ์ นายสาคร นายอ้าย และคณะกรรมการหมู่บ้าน จะมีหน้าที่ในการช่วยเป็นผู้นำทาง และบริหารจัดการในการสำรวจและขุดค้น โดยทีมนี้จะมีการประกาศบอกต่อให้กับชาวบ้านและอาสาสมัครใกล้เคียงที่มีจิตสาธารณะในการที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนไปในทิศทางที่ก้าวหน้าต่อไป ซึ่งในการดูแลและนำทีมงานขึ้นไปสำรวจบริเวณป่าและดอยวง ดอยเวียงนั้น จะไม่มีการแบ่งหน้าที่ชัดเจน แต่จะเน้นความถนัดของแต่ละคน เช่น บางคนอาจจะช่วยกันปิดกวาด พัฒนารอบๆ และมีการปรับภูมิทัศน์ ริมทางเดินขึ้นดอยวง เป็นต้น

- ทีมประสานงาน มีการประสานงานกันในกลุ่มและเพื่อเชื่อมประสานกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกที่จะเข้ามาทำโครงการหรือร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน ซึ่ง การประสานงานหลักๆ หน้าที่ จะเป็นของคุณจันทร์เพ็ญ ไผ่เครือ คุณไพบุลย์ สมใจ เป็นสมาชิกกลุ่มพิพิธภัณฑที่ช่วยเป็นสื่อกลางในการประสานงานช่วยให้การติดต่อประสานงานเพื่อการจัดกิจกรรมหรือโครงการได้อย่างราบรื่น

- ทีมการเงิน ได้แก่ นายสมศักดิ์ มีหน้าที่ในการบริหารจัดการเรื่องรายได้และการเงิน เพื่อนำมาช่วยบูรณะและร่วมพัฒนาทั้งดอยเวียงและดอยวง ตลอดจนไปถึงงานพิพิธภัณฑ์ ซึ่งจะมีการจัดทำ ผ้าป่าสามัคคีเพื่อรับบริจาคเป็นเงินสมทบทุนนำไปสร้างและบริหารจัดการทั้งกิจกรรมและงานที่ เกี่ยวข้องกับดอยเวียงดอยวง มีการจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่าย เพื่อที่จะทำให้งานดำเนินการไปได้อย่างเป็นระบบระเบียบ โปร่งใส มีความชัดเจน และตรวจสอบได้ ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การจดบัญชีรายรับ คือ การได้รับเงินจากการจัดตั้งผ้าป่าสามัคคี และเงินที่ได้รับจากการบริจาคทั้งจากผู้บริจาคบนดอยวง จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาชมพิพิธภัณฑ์ และการที่ทางพิพิธภัณฑ์ได้ไปแสดงตามสถานที่ต่างๆ เช่น การแสดงงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ณ ศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธร การแสดง ณ งานบวงสรวง ศาสสมเด็จพระเนเรศวร อำเภอมะสรวย การแสดงพิพิธภัณฑ์ ณ งานพ่อขุนเม็งรายมหาราช เป็นต้น

2. การจัดทำบัญชีรายจ่าย คือ การใช้จ่ายโดยใช้เงินจากรายรับที่มีอยู่ ส่วนใหญ่จะเป็นการจดบันทึกค่าใช้จ่ายต่างๆ แบบเบ็ดเตล็ด เช่น ค่าเดินทางในการศึกษาดูงานและงานสัมมนา ค่าอาหารสำหรับชาวบ้านในการพัฒนาดอยเวียง ดอยวงในแต่ละครั้ง และค่าใช้จ่ายอื่นๆ

การวางแผนและการกำหนดเป้าหมายนั้น เมื่อได้มีการปฏิบัติแล้วนั้นทำให้สร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกับชุมชน มีการร่วมคิดร่วมมือกันทำให้เกิดเป็นระบบแบบแผนในชุมชนมากขึ้น เสริมสร้างพลังกระบวนกรกลุ่ม ให้มีพลังในการขับเคลื่อนเพื่อที่จะทำให้การทำกิจกรรมนั้นบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดตามแนวทางการพัฒนาชุมชน

วิเคราะห์ปัจจัยของการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนาต่อแหล่งโบราณคดีชุมชน

จากการวิเคราะห์ปัจจัยของการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนาต่อแหล่งโบราณคดีชุมชน ทำให้ทราบว่า ส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมของชุมชนในช่วงระยะแรกที่มีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องนั้นเกิดจากปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

1 ความเชื่อกับระบบการจัดการ

การมีส่วนร่วมของชาวบ้านนั้น ส่วนหนึ่งมาจากความเชื่อ ความศรัทธาของชุมชน ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม นำพามาสู่การจัดการแหล่งโบราณคดีดอยเวียง ดอยวง เพราะพื้นฐาน ของคนในชุมชนนั้นมีการนับถือภูตผี และสิ่งเหนือธรรมชาติ มีความเชื่อว่า หากไม่ปฏิบัติตามกฎประเพณี หรือ ดำรงรักษาไว้ก็จะทำให้มีอันเป็นภัย หรือ มีอันตรายต่อตนเอง และชุมชน เช่น ภัยธรรมชาติ เป็นต้น

2 ความภาคภูมิใจ

ความภาคภูมิใจของคนในชุมชนที่รู้สึกว่ามีแหล่งโบราณคดีชุมชน เป็นของตนเอง และสามารถขับเคลื่อนให้ชุมชนพัฒนาในทิศทางที่ดีได้ จึงมีอิทธิพลให้คนสนใจและมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การบวงสรวงดอยเวียง ดอยวง การเข้าร่วมกลุ่มพิพิธภัณฑ์

3 บทบาทผู้นำ และความเป็นผู้นำ ผู้ใหญ่บ้านมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำมาสู่กระบวนการมีส่วนร่วม เพราะพื้นฐานคนในชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา มักจะเชื่อฟัง และปฏิบัติตามผู้นำ ซึ่งผู้นำสามารถโน้มน้าวจิตใจของคนให้มารวมกลุ่มกันได้อย่างเหนียวแน่น และร่วมกันด้วยใจที่จะมุ่งมั่นให้เกิดความสำเร็จ

4 การมีจิตสำนึกสาธารณะ ความมีจิตอาสาของตัวบุคคล นำมาซึ่งรู้จักความเสียสละ ความร่วมมือ ร่วมใจ ในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เพราะมีคนบางกลุ่ม ที่มักจะเสียสละเวลาเข้ามาร่วมทำ

กิจกรรม เพราะเนื่องจากเหตุผลความชอบส่วนตัว และมาโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน และพร้อมที่จะร่วมแก้ไข ปัญหาด้วยกัน

5 การชักชวน การชักจูง ซึ่งส่วนใหญ่มาจากการชักจูงจากเพื่อนร่วมงาน หรือเพื่อนบ้าน จึง ทำให้เข้ามาร่วมจัดการแหล่งโบราณคดี

6 การมีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการรวมกลุ่มในลักษณะของความร่วมมือทาง ความคิดของชุมชน มีการสร้างองค์ความรู้ในการจัดการด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบการจัดการของกัน และกัน และยังเป็น และยังเป็นขบวนการต่อสู้ภาคประชาชนที่เป็นรูปธรรมชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น การตั้งกลุ่ม อนุรักษ์แหล่งโบราณคดี และกับการอนุรักษ์ผืนป่าต้นน้ำไปพร้อมๆ กัน¹⁹

2.3.2. ระยะ 2 ระยะการทำกิจกรรม

การทำกิจกรรมในระยะช่วงแรกนั้น มีหน่วยงานองค์กรภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วม กับชุมชน จึงเป็น เหตุผลหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านอาจจะตื่นตัว และเริ่มมีกำลังใจ มีเป้าหมายที่ตรงกัน คืออยากพัฒนาให้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยว ดังนั้นจึงอยากที่จะเข้าร่วมกิจกรรมตลอด แต่ช่วงการจัดกิจกรรมระยะหลังนั้น พบว่ามี การมีส่วนร่วม เริ่มน้อยลง อาจเพราะชาวบ้านอาจจะหมดหวังและหมดพลังกับการที่จะมาทุ่มเทให้ เพราะส่วนใหญ่คิดว่า ไม่ได้รับผลตอบแทน อีกทั้ง การปฏิบัติการแต่ละครั้งยังขาดการวางแผน ที่เป็นระบบ การแบ่งงานที่ชัดเจน จึง ทำให้ไม่สามารถขับเคลื่อนงานได้ตามเป้าหมาย จากการเก็บข้อมูล พบว่า ช่วงระยะหลัง ปี พ.ศ. 2559 ไม่พบ กิจกรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชนอีกเลย

และจากกิจกรรม เวทีวิเคราะห์ข้อมูล จากการเก็บข้อมูลระยะที่ 1 ทางทีมวิจัยได้ทำการระดม ความคิดเห็นและสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุมทำให้ได้ข้อมูลและวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ชุมชนไม่มี กิจกรรมและการมีส่วนร่วม อีกทั้งขาดการดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยสรุปประเด็นหลักดังต่อไปนี้

1. ขาดแกนนำหรือผู้นำในการผลักดันการทำกิจกรรมของชุมชนต่อแหล่งโบราณคดี เนื่องจากขาดการติดตาม และการทำงานอย่างต่อเนื่องของทีมผู้นำ และเกิดจากการที่การชูดค้นพบแหล่ง โบราณคดีเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ของชุมชน ในระยะแรก ทำให้เป็นเรื่องของการทำกิจกรรมตาม กระแส มากกว่าความสนใจของคนในชุมชน

2. ขาดแหล่งรายได้ และงบประมาณที่ช่วยในการพัฒนาหรือหนุนเสริมในการขับเคลื่อน กิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ต่อแหล่งโบราณคดีชุมชนดอยเวียง ดอยวง

3. ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ทั้งใน Social และการ ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบอื่นๆ

4. ขาดการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เคยมีกลุ่มมัคคุเทศก์ท้องถิ่น แต่เนื่องจากกลุ่มมัคคุเทศก์ นั้นส่วนใหญ่เป็นเด็กรุ่นใหม่ และเมื่อต้องไปศึกษาต่อข้างนอกพื้นที่ชุมชนจึงทำให้ขาดการทำงานของกลุ่ม มัคคุเทศก์ จึงทำให้การขับเคลื่อนงานขาดช่วง และไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้

¹⁹ ข้อมูลจากการระดมความคิดเห็นของกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา จากกิจกรรมเก็บข้อมูล วิจัย ตามวัตถุประสงค์ของทีมวิจัย วันที่ 15 เมษายน 2560.

5. การทำงานที่ยังไม่เป็นระบบ ในการทำงานของชุมชน ยังมีการทำงานในระบบเครือข่าย และไม่มีแผนการบริหาร ระยะสั้น/ กลาง/ ยาว จึงทำให้ระบบการทำงานไม่สามารถขับเคลื่อนได้เท่าที่ควร²⁰ จากประเด็นที่กล่าวในข้างต้น จึงเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ชุมชนขาดการขับเคลื่อนกิจกรรมที่เกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีชุมชนดอยเวียง ดอยวง และไม่สามารถพัฒนาไปตามเป้าหมายของชุมชนตามที่ตั้งไว้

ส่วนที่ 3 เพื่อค้นหาแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวง

- ๓.๑ การบูรณาการหลักพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในกระบวนการวิจัย
- ๓.๒ การวิเคราะห์และสังเคราะห์กิจกรรมตามหลักพุทธธรรม

พระพุทธศาสนา เป็นหลักนำทางในการพัฒนา ปัจจุบันนี้ ได้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้วว่า การที่จะพัฒนาประเทศให้สำเร็จผลดีบรรลุจุดหมายที่ต้องการได้อย่างแท้จริงนั้น จะพัฒนาเพียงด้านวัตถุอย่างเดียวเท่านั้นไม่เพียงพอประสบการณ์ในการพัฒนา ตลอดเวลายาวนานที่ผ่านมา ได้สอนให้เป็นตระหนักว่า การมุ่งพัฒนาวัตถุภายนอกอย่างเดียว นั้น แม้จะระดมทุนลงไปอย่างมากมาย ก็ไม่ทำให้สังคมบรรลุความมั่งคั่งรุ่งเรือง และสันติสุขที่แท้จริงได้ ตามวัตถุประสงค์ กลับสร้างปัญหาอย่างมากมาย เช่น

1. ปัญหาความยากจน ปรากฏว่ามีคนยากจนแร้นแค้นแผ่ขยายทั่วไปทั้งในเมืองและชนบท การกระจายรายได้ของประชากรไม่ดำเนินไปด้วยดีฐานะทางเศรษฐกิจของคนกลับห่างไกลกันมากขึ้น
2. ปัญหาด้านสุขภาพ ประชากรขาดแคลนแม้กระทั่งสาธารณสุขขั้นมูลฐาน เกิดโรคระบาดที่ร้ายแรง นอกจากสุขภาพทางกายไม่ดีแล้ว สุขภาพทางจิตก็เสื่อมโทรมลง ชีวิตคนในถิ่นที่เรียกว่าเจริญมีลักษณะสับสนวุ่นวาย คนมีทุกข์ใจมากขึ้น เป็นโรคจิตโรคประสาทมากขึ้น
3. ปัญหาด้านการศึกษา ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาก็ยังอยู่ในภาวะสัมฤทธิ์ผลได้ยาก เกิดความล้มเหลวในการจัดการศึกษา ก่อให้เกิดปัญหามากมายในสังคม เช่น ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง ความไม่ซื่อตรง เป็นต้น
4. ปัญหาทางการเมือง การพัฒนาประชาธิปไตยก้าวหน้าไปได้ไม่มากกว่าถอยหลัง
5. ปัญหาด้านจริยธรรมคุณธรรม ผู้คนไม่มีระเบียบวินัย เช่น ระเบียบวินัยในการใช้รถใช้ถนน อุบัติเหตุมีสถิติสูงอย่างน่ากลัวยิ่ง เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จนทำให้คนส่วนมากเกิดความหวาดกลัว อาชญากรรมยังแพร่หลาย คดีปล้น ฆ่า ช่มชู้ ที่ร้ายแรงปรากฏขึ้นบ่อย เป็นต้น
6. ปัญหาด้านวัฒนธรรม มีความเสื่อมโทรมทางด้านวัฒนธรรม มีค่านิยมที่ไม่พึงปรารถนาและไม่เอื้อต่อการพัฒนา เช่น ค่านิยมบริโภคและความนิยมฟุ้งเฟ้อแผ่กระจายทั่วไป
7. ปัญหาทางเพศและอบายมุข มีปัญหาทางเพศเพิ่มสูง มีอัตราคนถูกข่มขืนสูง อัตราการหย่าร้างสูงขึ้น อบายมุขระบาดทั่วไป ทั้งในกรุงและชนบทประชากรฝากความหวังไว้กับการพนันในรูปแบบต่างๆ และหมกมุ่นจนยากที่จะแก้ไขเยาวชนมากมายทำลายอนาคตของตนเองและก่อปัญหาแก่สังคมโดยเป็นผลสืบเนื่องจากการติดยาเสพติด

²⁰ ข้อมูลจากการระดมความคิดเห็นของกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา จากกิจกรรมเก็บข้อมูลวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของทีมีวิจัย วันที่ 15 เมษายน 2560.

8. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมทวีสูงขึ้น ป่าไม้ถูกทำลายไปมาก ต้นน้ำลำธาร ร่อยหรอลง ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล แผ่นดินแห้งแล้ง ทำให้ทำการเกษตรยากลำบากมากขึ้น ส่งผลต่อความ ยากกจนแร้นแค้นยิ่งขึ้นไปอีก ประสบปัญหาทางการตลาด มีการเอาไรต์เอาเปรียบกันมาก การพัฒนาจะต้อง ดำเนินไปอย่างรอบด้านและอย่างทั่วถึง ไม่ใช่มุ่งพัฒนาแต่เพียงด้านวัตถุอย่างเดียว

โดยเฉพาะตัวคนซึ่งเป็นผู้ร่วมในกระบวนการพัฒนาและได้รับผลจากการพัฒนาโดยตรง จะต้อง ได้รับการพัฒนาเป็นอย่างดี และในการพัฒนาคนนั้นส่วนสำคัญที่สุดก็คือ จิตใจ ดังนั้นในยุคปัจจุบัน งานพัฒนา จึงหันมาให้ความสนใจแก่การพัฒนาจิตใจมากขึ้น รวมถึงการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนสุขภาพจิต โดยทั่วไป ตลอดจนการพัฒนาคนนั้นเป็นหน้าที่หลักของพระพุทธศาสนา และพระสงฆ์มีส่วนร่วมอย่างสำคัญ ในการพัฒนาประเทศชาติมาโดยตลอด²

การบริหารจัดการของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนาในด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑที่เช่นกัน ก่อนที่จะ เน้นการพัฒนาไปจนถึงระดับมหภาค ก็ได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาตั้งแต่ระดับปัจเจกชน ดังนั้นจึงได้มีการ ค้นหาแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวง โดยผ่านการทำกิจกรรมที่ปฏิบัติจริงของกลุ่มแกนนำ หรือกลุ่มทีมวิจัย มีการสร้าง กระบวนการกลุ่ม และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายภายนอกกับชุมชนอื่น เพื่อนำมาเป็นรูปแบบในการ จัดการของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา โดยมีการวิเคราะห์จากกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งทีมวิจัยจึงได้มีการหา แนวทางและปรับปรุงวิธีการทำงานให้เกิดกระบวนการรื้อฟื้นและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนอีกครั้ง เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการพัฒนา ทั้งชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน โดยไม่ให้อะไรหรือหน้าที่ ตกไปอยู่แค่คนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่ง และเพื่อต้องการให้ชุมชนได้เกิดความรู้สึกในการเป็น เจ้าของร่วมกันทั้งในเรื่องแหล่งโบราณคดีของชุมชน ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน จึง ต้องควรจะมีการปรับวิธีการทำงานของชุมชน มีการจัดระบบ จัดทำแผนดำเนินกิจกรรม ซึ่งอาจจะเป็น ทางออกของชุมชน และแก้ไขปัญหที่ชุมชนประสบอยู่โดยใช้หลักพุทธธรรมเข้ามาช่วยในการจัดการ ซึ่งจะ ส่งผลให้ชุมชนมีการพัฒนาที่ยั่งยืน และเข้มแข็งต่อไป โดยระยะเวลาในการทำกิจกรรม ทีมวิจัยสามารถ วิเคราะห์และบูรณาการกับหลักธรรมดังหัวข้อต่อไปนี้

๓.๑ การบูรณาการหลักพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในกระบวนการวิจัย

แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอย เวียงดอยวง ได้มีการนำหลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัย เพื่อให้ทีมวิจัยได้ตระหนักถึงหลักพุทธ ศาสนาที่สามารถเป็นรูปแบบของกระบวนการวิจัย จากกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นของทีมวิจัย ได้แก่การ ประชุมคณะวิจัย การระดมความคิดเห็น การสร้างเวทีชุมชน ได้มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มา บูรณาการเชิงปฏิบัติและเป็นฐานเคลื่อนกิจกรรม อันได้แก่ หลักอริยสัจ 4 ในการค้นหาแนวทางการแก้ไข ปัญหาระบบการจัดการพิพิธภัณฑที่ ตลอดจนได้มีการค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อมาใช้ในการแก้ไขปัญห่อีก ด้วย

การค้นหารูปแบบของการบริหารจัดการพิพิธภัณฑที่โดยใช้หลักอริยสัจ 4 มาเป็นเครื่องมือในการ วิเคราะห์ถึงปัญหา โดยเริ่มตั้งแต่ การหาสาเหตุ เนื่องจาก หลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรม หรือ หลักทฤษฎีแห่ง การพันทุกข์ ซึ่งย้อนไปในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าได้ทรงกำหนดทฤษฎีที่นำไปสู่ความดับทุกข์ไว้ เรียกว่า

² พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 12

“อริยสัจ” ซึ่งแปลว่า “ความจริงอันประเสริฐ” หรือความจริงที่นำไปสู่ความพ้นทุกข์ ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค รวมเรียกว่า “จตุรอรียสัจ”³ ซึ่งโดยการปฏิบัติกิจกรรมตามแนวทางของหลักอริยสัจ 4 มีดังต่อไปนี้

1. ทุกข์ (Real Problem) กำหนดรู้ หมายถึง การกำหนดให้รู้จักสภาพปัญหา ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ อันเนื่องมาจากสภาวะที่ทนได้ยาก คือ เป็นสภาวะที่บีบคั้นจิตใจ ความขัดแย้ง การขาดความเที่ยงแท้การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความไม่สมปรารถนา ซึ่งที่ผ่านมานั้นระบบการจัดการพิพิธภัณฑสถานไม่สามารถดำเนินการได้ตามทิศทางเป้าหมาย ทั้งเรื่องการบริหารจัดการ การรู้หน้าที่ของคณะทำงาน ภาระหน้าที่ในการจัดการพิพิธภัณฑสถานตกไปเป็นแค่คนกลุ่มเดียวเท่านั้น ตลอดจนถึงการไม่สามารถต่อยอดพัฒนาไปเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ในอนาคต จึงเกิดเป็นทุกข์ของชุมชน

2. สมุทัย (Root Cause) ละ / กำจัด หมายถึง สาเหตุของปัญหา หรือ “เหตุให้ทุกข์เกิด” เหตุให้ทุกข์เกิด สมุทัย ชั้นสาเหตุของปัญหา จัดเป็นชั้นวิเคราะห์และวินิจฉัยมูลเหตุของปัญหาซึ่งจะต้องแก้ไขกำจัดให้หมดสิ้นไป กล่าวคือ ต้องแสวงหาสาเหตุปัจจัยต่างๆ ที่เป็นตัวก่อให้เกิดปัญหา หรือเกิดความติดขัดบกพร่องในชีวิตบุคคล โดยให้ค้นหาสาเหตุแห่งปัญหาหรือความทุกข์ต่างๆ ให้ถูกต้องชัดเจน และต้องเป็นสาเหตุต้นตอจริงๆ จากการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และได้ระดมความคิดของทีมวิจัย ทำให้ทราบสาเหตุและข้อสรุปของสาเหตุการเกิดทุกข์ของชุมชนในด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถาน แบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

1. คน ขาดคนติดตาม/ขาดผู้ดูแล/ ไม่มีผู้นำเที่ยว หรือมีผู้นำเที่ยวแต่น้อยมาก/ ขาดมัคคุเทศก์ท้องถิ่น/ไม่มีคนทำงานจริง/ไม่มีจิตสาธารณะ/ จิตบริการ/ปัญหาปากท้องของชาวบ้าน

2. ขาดชุดความรู้ข้อมูลที่ชัดเจน ยังไม่มีข้อมูลของดีในชุมชน/ ยังไม่มีข้อมูลความรู้เรื่องชาติพันธุ์ ขาดการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น (เด็กรุ่นใหม่ไม่อยู่ในชุมชน/ ขาดเด็กและเยาวชนในการขับเคลื่อนงาน) ไม่มีแผนการบริหาร (ระยะสั้น/ กลาง/ ยาว)/ ขาดข้อมูลด้านประวัติศาสตร์โดยเวียง ดอยวง (ข้อมูลพื้นฐาน/ เชิงลึก)/ ขาดข้อมูลรายละเอียดแหล่งโบราณคดี โบราณวัตถุ ในพิพิธภัณฑสถาน/ ขาดความรู้การบริหารจัดการคนสถานที่ ภาวะเทียบ/ ขาดความรู้เรื่องบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของคณะกรรมการ

3. แหล่งรายได้และเงินงบประมาณสนับสนุน ไม่มีการเก็บค่าบำรุงพิพิธภัณฑสถาน ไม่มีรายได้จากการท่องเที่ยว/ การกระจายรายได้ของดีของชุมชน/ค่าอาหาร ค่าน้ำเที่ยวให้แก่ชุมชน เพราะเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาดูงานทางชุมชนได้มีมาตรการเรียกเก็บค่าบำรุงพิพิธภัณฑสถาน

4. ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ทั้งใน Social และการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบอื่นๆ เนื่องจากกระยะแรกมีการประชาสัมพันธ์ทั้งหนังสือพิมพ์ ทาง Face book แต่ระยะหลังทางคณะกรรมการไม่มีแผนการประชาสัมพันธ์ และการทำงานขาดการประสานงานกันระหว่างในทีมเป็นสาเหตุหนึ่ง ที่ทำให้พิพิธภัณฑสถาน และแหล่งโบราณคดีไม่ได้เป็นที่รู้จักมากนัก รู้จักในเฉพาะกลุ่มเท่านั้น

3. นิโรธ (Right Solution) ทำให้แจ้ง/รู้ชัด หมายถึง เป็นขั้นตอนกำหนดเป้าหมาย คือความหมดสิ้นปัญหา พร้อมกันนั้น ก็กำหนดกรรมวิธี ในการปฏิบัติ ซึ่งได้แก่ แนวทาง วิธีการ และขั้นตอน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย ตามที่วางไว้ อย่างถูกต้อง นิโรธหรือความหมดสิ้นปัญหา จึงจะต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า เป็น

³ ชัยวุฒิ พิชะกุล, พัฒนาการและบทบาทของพระพุทธศาสนาบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว), 2552.

ความหมดสิ้นปัญหาที่แท้จริงหรือไม่โดยทางที่มิวิจัยได้กำหนดถึงจุดหมายของการดับทุกข์ จากการประชุมและมีภาระตมความคิด ซึ่งมีการกำหนดผลสำเร็จร่วมกันคือ อยากรู้ระบบการจัดการพิพิธภัณฑที่ เป็นระบบมากกว่าเดิม คณะกรรมการรู้หน้าที่ของตนเองที่ชัดเจน มีการทำงานที่เป็นอัตโนมัติโดยไม่ต้องรอคำสั่งจากผู้ใหญ่บ้าน เกิดกลุ่มชุมชนที่เข้มแข็ง และในอนาคตอยากให้พิพิธภัณฑเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นที่ยึดเกาะกันภายนอกมากยิ่งขึ้น จึงได้มีการวางแผนทางการดำเนินงานวิจัยเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งได้ในการประชุมกันเพื่อหาแนวทางในการปฏิบัติ จึงมีมติกันในเวทีระดมความคิดกัน ซึ่งกำหนดเป็นกิจกรรมดังนี้

1. กิจกรรมการเติมความความรู้ต่อยวง ดอยเวียง
2. กิจกรรมการสร้างกฎเกณฑ์ กติกาและการจัดระบบพิพิธภัณฑ
3. กิจกรรมการอบรมบริหารการพิพิธภัณฑชุมชน
4. กิจกรรมการศึกษาดูงาน กับ สกว แม่กำปองและท่องเที่ยววัฒนธรรมดอยสะเก็ด จ. เชียงใหม่
5. กิจกรรมการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ดอยเวียง ดอยวง
6. เวทีประเมินผลการทดลองจากการปฏิบัติการ (การบริหารจัดการ ผ่านกลุ่มผู้ประเมินคือนักท่องเที่ยว และคนในชุมชน)
7. สรุป วิเคราะห์ผลการทดลองบริหารจัดการ / ระบบความสัมพันธ์ชุมชน / ประวัติดอยวง ดอยเวียง)
8. นำเสนอเวทีสาธารณะ (เวทีคืนข้อมูลชุมชน)
9. เข้าร่วมเวทีอบรมภาคีเครือข่ายท้องถิ่น ร่วมกับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็น

ท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือตอนล่าง

4. มรรค (Rich Cxecution) ทำให้มีขึ้นในตน หมายถึง เป็นขั้นลงมือปฏิบัติตามกรรมวิธี ตามที่ได้วางไว้ กรรมวิธีหรือวิถีทาง ที่จะนำไปสู่ความ หมดสิ้นปัญหาอย่างแท้จริง ตามหลักพระพุทธศาสนา คือ มรรคมีองค์ 8 มีสัมมาทิฐิเป็นต้น ซึ่งรวมเรียกว่า ทางสายกลาง หรือ มัชฌิมาปฏิบัติ เป็นทางสายเดียวเท่านั้น ที่จะนำไปสู่ ความหมดปัญหาได้ มรรคมีองค์ 8 นี้ เราจะต้องปฏิบัติให้เกิดมีขึ้นในตน ให้ครบทั้ง 8 ประการ จึงจะสามารถถึงความดับปัญหาได้ เมื่อที่มิวิจัยได้มีสาเหตุของปัญหา และได้ทำการวิเคราะห์ วางแผนรูปแบบกิจกรรมเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ และนอกจากนั้น ยังได้มีการสร้างความรู้ร่วมงานกับหน่วยงานภาคีอื่นๆ นอกเหนือจากชุมชน เชื่อมความรู้ระหว่างหน่วยงาน แต่เนื่องจากด้วยระยะเวลาในการทำโครงการที่จำกัด และการที่บริบท สภาพเศรษฐกิจของชุมชนในยุคนี้น่าจะค่อนข้างที่จะลำบาก จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้การดำเนินงานของกิจกรรมที่วางไว้จึงไม่สามารถทำได้ครบตามกระบวนการทุกข้อ แต่สามารถขับเคลื่อนได้เป็นส่วนหนึ่งตามที่สรุปไว้ 1. กิจกรรมการเติมความความรู้ต่อยวง ดอยเวียง 2. กิจกรรมการสร้างกฎเกณฑ์ กติกาและการจัดระบบพิพิธภัณฑ 3. กิจกรรมการอบรมบริหารการพิพิธภัณฑชุมชน 4. กิจกรรมการศึกษาดูงาน กับ สกว แม่กำปองและท่องเที่ยววัฒนธรรมดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ 5. กิจกรรมการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ดอยเวียง ดอยวง ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหได้ในระดับหนึ่ง

นอกจากนี้การใช้หลักอริยสัจ 4 ในการกระบวนการวิจัย เมื่อมีการระดมความคิดกันในกลุ่ม และจากการค้นหาปัญหาของการจัดการระบบพิพิธภัณฑ ยังสามารถค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนมาช่วยในการบริหารจัดการ คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแปรรูปอาหารของชุมชน คือ การตอกน้ำมันงา ซึ่งเป็นการฟื้นฟูโดยการเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังสูญหาย หรือที่สูญหายไปแล้วมาทำให้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการ

ดำเนินชีวิตในท้องถิ่นและสามารถนำเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและทีมวิจัยได้ ซึ่งการตอกน้ำมันงานั้น เป็นกิจกรรมหนึ่งที่เป็นการแสดงวิธีการแปรรูปอาหารของชุมชนในสมัยอดีตให้แก่ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ และในส่วนของน้ำมันงา สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ซึ่งมีสรรพคุณมากมายมหาศาล เช่น การบริโภค เป็นยารักษาโรคด้านผิวหนัง เป็นต้น

วิกฤติปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นล้วนโยงใยถึงกันเป็นลูกโซ่ เป็นปัจจัยเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน เมื่อเกิดวิกฤติขึ้นในด้านใดด้านหนึ่งของสังคม หรือชุมชนนั้นหมายถึงว่า ผลพวงจากปัญหานั้นย่อมกระทบต่อระบบในสังคมนั้นด้วย เช่น ชุมชนเกิดสภาวะปัญหาจากบุคคลในสังคมหวังที่จะกอบโกยผลประโยชน์เป็นส่วนตัวมากขึ้น คนในชุมชนไม่มีจิตสาธารณะ หรือคนในชุมชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความสามารถ จึงเป็นภาวะวิกฤติทางชุมชนอีกด้านหนึ่ง ส่งผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อมรอบตัวจึงไม่มีคนเอาใจใส่ดูแลจนเกิดเป็นภาวะวิกฤติทางสิ่งแวดล้อม ด้วยสาเหตุนี้ที่ชุมชนสังคมไทยจะต้องนำกระบวนการทางพระพุทธศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ในขณะนี้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหาชุมชนได้ เกิดให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ ดังนั้นจึงเป็นกระบวนการที่ใหม่ที่จะสามารถนำหลักการสำคัญที่มีอยู่ในพระไตรปิฎกมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในแบบองค์รวม เพื่อจะทำให้การแก้ปัญหาเป็นไปอย่างครบวงจร อันจะส่งผลดีกับการแก้ไขปัญหาวิกฤติต่างๆ ของชุมชนต่อไป

๓.๒ การวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการจากกิจกรรมตามหลักพุทธธรรม

นอกจากนี้ ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์กิจกรรมตามหลักพุทธธรรม โดยสรุปว่าหลักธรรมที่สามารถสร้างคน สร้างความรู้ สร้างการเปลี่ยนแปลง จากการทำกระบวนการวิจัยในทีมวิจัยและชุมชน ทำให้ทราบว่ามีหลักอิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 และ ไตรสิกขา เป็นหลักธรรมที่ชี้ให้เห็นแนวทางสู่การแก้ปัญหา การพัฒนา การขับเคลื่อนแบบยั่งยืนของชุมชน แต่ในเมื่อชุมชนมีการแก้ไขปัญหา หรือมีการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงหรือความไม่เที่ยงย่อมเกิดขึ้น เนื่องจากปัจจัยภายในหรือภายนอก เช่น ปัจจัยภายนอก ได้แก่ เรื่องเศรษฐกิจและสังคม ที่ทำให้บริบทของชุมชนและทีมวิจัยได้มีการทำงานที่อาจจะไม่ต่อเนื่อง จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ไตรลักษณ์ เป็นหลักธรรมที่อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงตามสรรพสิ่งของโลก

(1). หลักธรรมอิทธิบาท 4 แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้ไปสู่ความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท ซึ่งจำแนกไว้เป็น 4 ข้อ คือ

1. ฉันทะ คือความพอใจ ในฐานะเป็นสิ่งที่ ตนถือว่า ดีที่สุด ที่มนุษย์เรา ควรจะได้ ข้อนี้ เป็นกำลังใจอันแรก ที่ทำให้เกิด คุณธรรม ข้อต่อไป ทุกข้อ

2. วิริยะ คือความพากเพียร หมายถึง การกระทำที่ติดต่อ ไม่ขาดตอน เป็นระยะยาว จนประสบความสำเร็จ คำนี้ มีความหมายของ ความกล้าหาญ เจืออยู่ด้วย ส่วนหนึ่ง

3. จิตตะ หมายถึง ความไม่ทอดทิ้ง สิ่งนั้น ไปจากความรู้สึก ของตัว ทำสิ่งซึ่งเป็น วัตถุประสงค์ นั้นให้เด่นชัด อยู่ในใจเสมอ คำนี้ รวมความหมาย ของคำว่า สมาธิ อยู่ด้วยอย่างเต็มที่

4. วิมังสา หมายถึงความสอดส่องใน เหตุและผล แห่งความสำเร็จ เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ให้ลึกซึ้งยิ่งๆ ขึ้นไปตลอดเวลา คำนี้ รวมความหมาย ของคำว่า ปัญญา ไว้อย่างเต็มที่

ซึ่งทีมวิจัยมีหลักอิทธิบาท 4 ในเรื่อง วิริยะ และ จิตตะในการทำงานในทีม

วิริยะ ทีมวิจัยมีความพากเพียรพยายามในเรื่องการพัฒนาเพื่อได้รับองค์ความรู้ใหม่ในเชิงวิชาการ เนื่องจากธรรมชาติของชาวบ้านส่วนใหญ่วิถีชีวิตไม่ได้สัมผัสกับการทำงานที่เป็นวิชาการมากนัก แต่ก็มีบางกลุ่มที่สามารถเข้าร่วมฟัง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ซึ่งระยะแรกอาจจะไม่ค่อยมีความเข้าใจ แต่บางท่านก็มีความเพียรพยายามเข้าร่วมและสามารถระดมความคิดในกลุ่มได้ จนได้มาซึ่งความรู้ใหม่ เช่น เรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน แผนที่ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

จิตตะ การทำงานที่มีความตั้งใจ และมีสมาธิในการทำงานแต่ละครั้ง ตั้งแต่ระดับบุคคล ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง ตั้งใจจัด หรือสมาธิในการนึกคิด และสามารถถ่ายทอดเป็นกระบวนการได้ เช่น การทำผังเครือญาติ ซึ่งทำให้ได้มาถึงเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน ในการรวมกลุ่มได้มีคนหลายอายุหลายวัยเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน ในการทำงานแต่ละครั้งต้องใช้สมาธิเพื่อทบทวนถึงข้อมูลในอดีต ถ่ายทอดมาเป็นเรื่องราวสามารถสรุปและทราบข้อมูลเครือญาติและความสัมพันธ์ของคนในชุมชนได้

(2) **ไตรสิกขา** แปลว่า สิกขา 3 หมายถึงข้อสำหรับศึกษา, การศึกษาข้อปฏิบัติที่พึงศึกษา, การฝึกฝนอบรมตนในเรื่องที่พึงศึกษา 3 อย่างคือ

อริสัสสิกขา คือศึกษาเรื่องศีล อบรมปฏิบัติให้ถูกต้องดีงาม ให้ถูกต้องตามหลักจลศีล มัชฌิมศีล และมหาศีล ตลอดถึงปฏิบัติอยู่ในหลัก มัชฌิมศีล และมหาศีล ตลอดถึงปฏิบัติอยู่ในหลักอินทริยสังวร สติสัมปชัญญะ และสันโดษ

อริจิตตสิกขา คือศึกษาเรื่องจิต อบรมจิตให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิ ได้แก่การบำเพ็ญสมณธรรมฐานของผู้สมบูรณ์ด้วยอริยศีลชั้นจันได้บรรลุฉาน 4

อริปัญญาสิกขา คือ ศึกษาเรื่องปัญญาอบรมตนให้เกิดปัญญาแจ่มแจ้ง ได้แก่การบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานของผู้ได้ฉานแล้วจนได้บรรลุวิชชา 8 คือเป็นพระอรหันต์

ซึ่งทีมวิจัยมีหลักไตรสิกขา ในเรื่อง ปัญญาในการทำงานในทีม

ปัญญา ทีมวิจัยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจากการทำกิจกรรม ทีมวิจัยได้มีการจัดเวทีประชุม การแลกเปลี่ยน สรุปบทเรียน เป็นการจัดเวทีเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูลวิเคราะห์ สะท้อนบทเรียนในการทำงาน ซึ่งการระดมกลุ่มการคิดวิเคราะห์ต้องมีการใช้ปัญญา หรือ ทูนาทางปัญญาที่มีจากตนเองหรือศึกษาเพิ่มเติมมาขับเคลื่อนในการทำงานกลุ่ม เช่น จากการศึกษาดูงานจากนอกสถานที่ สามารถนำมาวิเคราะห์และนำมาประยุกต์ใช้กับชุมชน หรือการใช้ปัญญาในการวิเคราะห์ในเรื่องการออกแบบกฎเกณฑ์ของพิพิธภัณฑ์ ซึ่งมีการทบทวนตั้งแต่ปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไข เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

(3) **สังคหวัตถุ 4** หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีอยู่ 4 ประการ ได้แก่

1. **ทาน** คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของๆตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สินสิ่งของที่เรามาได้ มีใช้สิ่งจริงยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้

2. ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสำหรับกาลเทศะ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับการพูดเป็นอย่างดี เพราะการพูดเป็นบันไดขั้นแรกที่จะสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น วิธีการที่จะพูดให้เป็นปิยวาจา นั้นจะต้องพูดโดยยึดถือหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

เว้นจากการพูดเท็จ

เว้นจากการพูดส่อเสียด

เว้นจากการพูดคำหยาบ

เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

3. อัตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤตินในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

4. สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอด้านเสมอปลาย คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้เราเป็นคนมีจิตใจหนักแน่นไม่โลเล รวมทั้งยังเป็นการสร้างความนิยม และไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย

ซึ่งทีมวิจัยมีหลักสังคหวัตถุ 4 ในเรื่อง ทานและปิยวาจาในการทำงานในทีม

ทาน ในการทำงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จในทีมได้มีหลักของทาน ในการที่มีจิตใจเสียสละ มีจิตสาธารณะ ทุ่มเท และโปร่งใส ถึงแม้ว่าเรื่องปากท้อง ปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนก็เป็นเรื่องสำคัญ แต่ก็ยังมีกลุ่มคนแกนนำที่มีเป้าหมายร่วมกัน มาร่วมผลักดันและทำกิจกรรมร่วมกัน โดยไม่หวังค่าตอบแทน เป็นการทำงานด้วยใจ สามารถทำให้การทำงานขับเคลื่อนไปได้รวดเร็ว

ปิยวาจา การใช้คำพูดที่มีความเมตตา เป็นมิตรในการทำงานเป็นหลักสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้งานชุมชนขับเคลื่อนไปด้วยดี ถึงแม้ว่าบางครั้งอาจจะอุปสรรค มีความคิดเห็นที่ต่างกัน แต่ในเมื่อกลุ่มคนมีการพูดจาจากถ้อยคำที่ดี มีการให้กำลังใจกันภายในทีม สามารถรวมใจเป็นน้ำหนึ่งเดียวกันได้ สามารถสร้างพลังในการขับเคลื่อนกลุ่มต่อไป

(4) หลักธรรมไตรลักษณ์ แปลว่า "ลักษณะ 3 อย่าง" หมายถึง สามัญลักษณ์ หรือลักษณะที่เสมอกัน หรือข้อกำหนด หรือสิ่งที่มีประจำอยู่ในตัวของสังขารทั้งปวงเป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ 3 อย่าง ได้แก่ :-

อนิจจตา (อนิจจลักษณะ) - อาการไม่เที่ยง อาการไม่คงที่ อาการไม่ยั่งยืน อาการที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมและสลายไป อาการที่แสดงถึงความเป็นสิ่งไม่เที่ยงของชั้นนี้.

ทุกขตา (ทุกขลักษณะ) - อาการเป็นทุกข์ อาการที่ถูกบีบคั้นด้วยการเกิดขึ้นและสลายตัว อาการที่กอดัน อาการฝืนและขัดแย้งอยู่ในตัว เพราะปัจจัยที่ปรุงแต่งให้มีสภาพเป็นอย่างนั้นเปลี่ยนแปลงไป จะทำให้อยู่ในสภาพนั้นไม่ได้ อาการที่ไม่สมบูรณ์ มีความบกพร่องอยู่ในตัว อาการที่แสดงถึงความเป็นทุกข์ของชั้นนี้.

อนัตตตา (อนัตตลักษณะ) - อาการของอนัตตา อาการของสิ่งที่ไม่ใช่ตัวตน อาการที่ไม่มีตัวตน อาการที่แสดงถึงความไม่ใช่ใคร ไม่ใช่ของใคร ไม่อยู่ในอำนาจควบคุมของใคร อาการที่แสดงถึงไม่มีตัวตนที่แท้จริงของมันเอง อาการที่แสดงถึงความไม่มีอำนาจแท้จริงในตัวเลย อาการที่แสดงถึงความด้อยสมรรถภาพโดยสิ้นเชิง ไม่มีอำนาจกำลังอะไร ต้องอาศัยพึ่งพิงสิ่งอื่นๆ มากมายจึงมีขึ้นได้.

ซึ่งทีมวิจัยมีการเปลี่ยนแปลงตามหลักธรรมไตรลักษณ์ ในเรื่อง อนิจจตาในการทำงานในทีม

อนิจจา การเปลี่ยนแปลงและความไม่คงที่ของทีมงานวิจัย ตั้งแต่ระยะแรกของการเปิดโครงการ เนื่องจากเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของชุมชนที่ยังไม่เคยร่วมงานและทำงานวิจัยชุมชน ดังนั้นเมื่อการเปิดโครงการ ครั้งแรกมักจะมีผู้สนใจอย่างมาก หลังจากนั้นได้มีเปลี่ยนแปลงของสมาชิกกลุ่มบ่อยครั้ง เนื่องจากการติดภารกิจเรื่องสภาพเศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ จึงทำให้ส่งผลกระทบต่อโครงการในระยะหลัง ที่ไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ครบถ้วน

กล่าวได้ว่าหลักธรรมของพระพุทธศาสนาจึงเป็นที่มาของขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ทัศนคติ ในด้านความรู้สึกรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ของคนไทยจะมีหลักพระพุทธศาสนามาเกี่ยวข้อ ซึ่งหลักธรรมของพระพุทธศาสนา จะมีอิทธิพลต่อชีวิตจิตใจของคนไทยมากและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทางด้านชุมชนและสังคมได้ ในขณะที่เดียวกัน ธรรมะยังได้สอนถึงการยอมรับถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้เสมอ พร้อมทั้งจะสอนให้เราได้ตั้งรับกับปัญหา และเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน หาแนวทางป้องกัน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในต่อไป

ส่วนที่ 4 บทวิเคราะห์จากการทำงานวิจัย

4.1 บทวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดหลังจากการทำงานวิจัย

จากการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการวิจัยในครั้งนี้ ตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงการปฏิบัติกิจกรรมล่าสุด การดำเนินกิจกรรมนั้นสามารถปฏิบัติตามแบบแผนตามขั้นตอนที่กำหนดได้บางขั้นตอน ซึ่งส่วนมากเป็นการปฏิบัติกิจกรรมในระยะแรก คือ ขั้นตอนการเตรียมทีมวิจัย ขั้นตอนการศึกษาข้อมูล ขั้นตอนการกำหนดแนวทาง ส่วนในระยะที่ 2 นั้น ได้ดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนในบางส่วน คือ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน และขั้นตอนการสรุปผล แต่ในการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละครั้งนั้นจากการถอดบทเรียน ค้นพบว่า ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสรุปเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

1. ระดับบุคคล

1.1 บุคคล หรือสมาชิกในที่วิจัยบางท่าน เริ่มมีพัฒนาการจากเดิมก่อนเริ่มทำโครงการวิจัย ซึ่งบางท่านไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ซึ่งหลังจากที่มีการฝึกการปฏิบัติการจากพี่เลี้ยงแล้วนั้น สามารถกล้าแสดงความคิดเห็นในด้านบวกต่อการทำงานวิจัย และมีพลังที่จะสร้างสรรค์และขับเคลื่อนงานต่อไป

1.2 บุคคล หรือสมาชิกในที่วิจัยบางท่าน ทราบเรื่องราวข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน ในด้านต่างๆ ตั้งแต่ ข้อมูลพื้นฐานการตั้งบ้านเรือน ประวัติความเป็นมาของชุมชน ประวัติศาสตร์ดอยเวียง ดอยวง จากการฝึกปฏิบัติการสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้สูงอายุ และประชาชนชุมชน และการเก็บข้อมูลผ่านเครื่องมือวิจัย 7 ชิ้น

1.3 บุคคล หรือสมาชิกในที่วิจัยบางท่าน เกิดความคิดสร้างสรรค์ หลังจากที่ได้ศึกษาดูงานจากชุมชนเมืองลวง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ และหมู่บ้านแม่กำปอง อ.แม่อน จ.เชียงใหม่ ซึ่งสามารถนำแบบอย่างจากชุมชนทั้งสอง มานำเสนอในที่ประชุมและสามารถต่อยอดเป็นกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนต่อไป

2. เกิดกระบวนการอนุรักษ์

จากการทำวิจัยในครั้งนี้ และมีการปฏิบัติกิจกรรมของทีวิจัย ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ของทีวิจัยและชุมชน ตลอดจนการศึกษาหาความรู้นอกพื้นที่ จึงทำให้ได้ความรู้และเกิดกระบวนการอนุรักษ์ด้านวัฒนธรรมเกิดขึ้น เนื่องจากการวิเคราะห์ถึงเรื่องทรัพยากรวัฒนธรรม คือโบราณคดีชุมชนนั้น ทีวิจัยสามารถค้นหาและรื้อฟื้นเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมตั้งแต่ในอดีต และสามารถนำมาต่อยอดสร้างกระบวนการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านของชุมชนเกิดตามมา ทำให้ชุมชนจึงเล็งเห็นคุณค่าของการ

อนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านที่ดิงามให้คงอยู่ต่อไป เพื่อให้ชุมชนเกิดความรัก และหวงแหนวัฒนธรรมพื้นบ้าน และเกิดการอนุรักษ์ความเป็นมาที่ดิงามให้คงอยู่ สืบทอดต่อกันมา ซึ่งกระบวนการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านนี้เกิดขึ้นจากการใช้พื้นที่ของประเพณีบวงสรวงดอยเวียงดอยวง ที่จัดขึ้นทุกปี ซึ่งมีการประชุมจากทีมวิจัยและชุมชนผ่านมติชุมชนในการจัดกิจกรรม โดยลักษณะการจัดกิจกรรมนั้นจะมีการรื้อฟื้นวัฒนธรรมเดิมแสดงในงานเพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมเดิม ได้แก่ แต่งกายด้วยชุดไตเงี้ยว ซึ่งเป็นชาติพันธุ์ของชุมชน การจำหน่ายอาหารพื้นเมืองของชุมชน การฟ้อนเงี้ยว การฟ้อนสิงโต การละเล่นโยนลูกกอน การจุดประทัดเพื่อเป็นพุทธบูชา เป็นต้น ซึ่งนอกเหนือจากกระบวนการอนุรักษ์วัฒนธรรมจากชุมชนแล้วยังช่วยให้คนในชุมชน เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น เกิดความรักสามัคคีในหมู่คณะ หวงแหนวัฒนธรรมท้องถิ่น กล้าคิด กล้าแสดงออก มีความเชื่อมั่นในตัวเอง ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และสามารถช่วยให้ชุมชนมีศักยภาพมากขึ้นในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม

3. เกิดเครือข่ายระหว่างชุมชนและหน่วยงานภายนอก

เกิดเครือข่ายระหว่างชุมชนและองค์กรภายนอก ถึงแม้ว่าจะเป็นกลุ่มเล็กๆ ก็ตาม และยังไม่สามารถขยายผลไประดับชุมชนได้ แต่เนื่องจากการที่มี เครือข่ายต่างๆ เข้ามาช่วยให้ความรู้และ กระตุ้นการคิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็น พี่เลี้ยงจาก สกว ท้องถิ่น หรือ วิทยากร กลุ่มพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ้านป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย และเครือข่ายจากนอกชุมชนที่เกิดจากการศึกษาหาความรู้จากสถานที่ คือ บ้านไตลื้อ ต.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ เป็นต้น ทำให้ทีมวิจัยนำรูปแบบของเครือข่ายภายนอกที่ศึกษา และการได้รับความรู้จากวิทยากร นำมาประชุมระดมความคิดกัน เกิดการสร้างสรรค์ผลงานเพิ่มขึ้นจากเดิม ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมกันภายในกลุ่ม จนสามารถขยายผลต่อการ ถึงกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากการทำวิจัยในครั้งนี้ เช่น การตอกน้ำมันงาแบบวิถีชีวิตของชาวไทยใหญ่ในอดีต หรือ การออกกำลังกายโดยใช้ท่าฟ้อนเงี้ยวมาประยุกต์ใช้ และมีการออกกำลังกายเพื่อผ่อนคลายจากการทำงานมาทั้งวัน และยังช่วยเสริมสร้างสุขภาพร่างกายอีกด้วย ซึ่งเป็นการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมที่มีการนำเอาความเชื่อและธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดกันมาจากอดีตนำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์อีกด้วย

จากการวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปประเภทของเครือข่ายที่เกิดขึ้นได้ 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. เครือข่ายจัดตั้ง

กลไกหลักสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยในการหนุนเสริมและขับเคลื่อนให้เครือข่ายความสัมพันธ์มีความยั่งยืนมากขึ้นกว่าเดิม คือ กลุ่มเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่มาช่วยในการกระตุ้นพลังของชุมชนเครือข่าย และหนุนเสริมให้เกิดกระบวนการเกิดขึ้น เพราะเครือข่ายจัดตั้งมักจะมี ความเกี่ยวข้องกับนโยบายเป็นส่วนใหญ่ การจัดตั้งอยู่ในกรอบความคิดเดิมที่ใช้กลไกของรัฐผลักดันให้เกิดงานที่เป็นรูปธรรมโดยเร็ว และส่วนมากภาคีหรือสมาชิกที่เข้าร่วมเครือข่ายมักจะไม่ได้อาศัยพื้นฐาน ความต้องการ ความคิดความเข้าใจ หรือมุมมองในการจัดตั้งเครือข่ายที่ตรงกันมาก่อนที่จะเข้ามารวมตัวกัน มีดำเนินงานเป็นขั้นตอน จนสามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เกิดเป็นความผูกพันระหว่างสมาชิกจนนำไปสู่การพัฒนาเป็นเครือข่ายที่แท้จริง⁴ เช่น การสร้างเครือข่ายของทีมวิจัย กับ สกว ฝ่ายท้องถิ่น โดยมีการดำเนินการที่มีการวางแผนและตามเป้าหมายของวัตถุประสงค์ของโครงการ จนนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ จนเกิดกระบวนการจัดการเรียนรู้ของชุมชน และกระบวนการรื้อฟื้นวัฒนธรรม สามารถทำให้ชุมชนมีพลังในการขับเคลื่อน อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี อันจะส่งผลให้ชุมชน มีความเข้มแข็ง มีพลังใจ พลังกายที่จะขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชนต่อไป

⁴ ธนา ประมุขกุล. เครือข่าย. วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ปีที่ 24 ฉบับที่ 3 กค-กย 2544

2. เครือข่ายเชิงพื้นที่

การรวมตัวของกลุ่มองค์กรเครือข่ายของทีมวิจัยและเครือข่ายภายนอกนั้น อาศัยพื้นที่เป็นหลักในการทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดเป็นกระบวนการพัฒนาที่อาศัยกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นเป้าหมายนำทางและเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการที่ไม่แยกส่วนต่างๆออกจากกันโดยยึดเอาพื้นที่เป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายเชิงพื้นที่ซึ่งจากการศึกษาถึงบริบทการทำกิจกรรม การรวมกลุ่ม จนทำให้เกิดเครือข่ายเชิงพื้นที่นั้น จะเห็นได้ว่า ทางกลุ่มทีมวิจัย ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่ส่งเสริม เข้ามาร่วมกันทำกิจกรรม โดยใช้พื้นที่ของเวทีวิจัยเป็นสื่อกลางในการเกิดเครือข่าย

เครือข่ายจึงเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภายนอก เพราะการพัฒนางานหรือการแก้ปัญหาใดๆ ที่ใช้วิธีดำเนินงานในรูปแบบที่สืบทอดกันเป็นวัฒนธรรมภายในกลุ่มคน หน่วยงาน หรือองค์กรเดียวกัน จะมีลักษณะไม่ต่างจากการปิดประเทศที่ไม่มีการติดต่อสื่อสารกับภายนอก การดำเนินงานภายใต้กรอบความคิดเดิม อาศัยข้อมูลข่าวสารที่ไหลเวียนอยู่ภายใน ใช้ทรัพยากรหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่พอจะหาได้ใกล้มือ หรือถ้าจะออกแบบใหม่ก็ต้องใช้เวลานานมาก จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนางานอย่างยิ่งและไม่อาจแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้เครือข่ายจึงมีส่วนในการเปิดโอกาสให้บุคคลและองค์กรได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารรวมทั้งบทเรียนและประสบการณ์กับบุคคลหรือองค์กรที่อยู่นอกหน่วยงานของตนลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ให้ความร่วมมือและทำงานในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันเสมือนการเปิดประตูสู่โลกภายนอก

4. เกิดความกระตือรือร้นของชุมชนในด้านการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ชุมชนดอยเวียง ดอยวง ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ของดีในชุมชนอีกครั้ง

โดยมีการร่วมแสดงนิทรรศการต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนจัด โดยการออกแสดงในแต่ละครั้ง เริ่มมีการแบ่งหน้าที่กันชัดเจนมากขึ้นกว่าเดิม ที่ภาระตกอยู่แค่ผู้ใดผู้หนึ่ง เช่น การบรรยาย มีการสลับสับเปลี่ยนจากผู้บรรยายเดิม เป็นผู้บรรยายหน้าใหม่ ที่มาจากการเข้าร่วมทีมวิจัย การร่วมกันจัดนิทรรศการในบูธ เป็นต้น

4.2 บทวิเคราะห์ที่จะแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการของดอยเวียง ดอยวง

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ในเมื่อสามารถทำให้เราทราบถึงอุปสรรค เงื่อนไข และปัญหาของการดำเนินการวิจัย และนำมาสรุปเป็นประเด็นเพื่อแก้ไขปัญหากระบวนการรวมกลุ่ม ที่เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การกระตุ้นจากผู้นำ เพราะชุมชนที่นี้รับฟังผู้นำ ผู้ใหญ่บ้านมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำมาสู่กระบวนการมีส่วนร่วม เพราะพื้นฐานคนในชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา มักจะเชื่อฟัง และปฏิบัติตามผู้นำ ซึ่งผู้นำสามารถโน้มน้าวจิตใจของคนให้มารวมกลุ่มกันได้
2. การวางแผนการทำงานที่รัดกุมมากกว่าเดิม ในการปฏิบัติงานแต่ละครั้งควรจะมีการวางแผนและแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน
3. ต้องมีการสร้างชุดความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน และประวัติศาสตร์ชุมชนดอย

เวียงตอยวงที่ชัดเจน ซึ่ง ในงานวิจัยครั้งนี้ จากการศึกษาข้อมูลในระยะที่ 1 นั้น ทำให้ได้ข้อมูลค่อนข้างชัดเจน และเป็นชุดความรู้ที่มีการอ้างอิง สามารถตีพิมพ์เป็นหนังสือได้ ซึ่งจากเดิมชุมชน มีการสับสนข้อมูล เนื่องจากข้อมูลที่ได้ มาจากการบอกเล่า จากหลายๆ ท่าน และข้อมูลมีความคลาดเคลื่อนไม่ตรงกัน

4. สร้างเครือข่าย เช่น โรงเรียน พัฒนาชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมมากขึ้น

5. ทีมหัวหน้าโครงการวิจัย ควรจะมีทีมชุดวิชาการ กระบวนกร เพื่อช่วยกระตุ้นนักวิจัยท้องถิ่น และ เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระ สามารถดำเนินการทำงานได้ทันระยะเวลาที่กำหนด และแม่นยำ

6. การมีจิตสาธารณะที่แท้จริง และผู้ที่พร้อมสำหรับการทำเพื่อชุมชนที่แท้จริง ซึ่งมาด้วยใจ ไม่ได้เพราะความเกรงใจ หรือเพียงแค่บทบาทและหน้าที่

4.3 บทวิเคราะห์การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ สามารถทำให้เราทราบถึงอุปสรรค เงื่อนไข และปัญหาของการดำเนินการวิจัย ซึ่งส่งผลให้การขับเคลื่อนงานวิจัยหรือการพัฒนาชุมชน สำเร็จเพียงในระดับต้นเท่านั้น โดยในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่มีการปฏิบัติกิจกรรมตั้งแต่ในระยะแรก จนถึงระยะที่สอง ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. การขาดจิตสาธารณะ และขาดความรับผิดชอบ เนื่องจากบริบทชุมชนในการรวมกลุ่มนั้น มักมาจากการชักชวน โดยยังขาดความรู้ ความเข้าใจ หรือเป้าหมายที่แท้จริงของการรวมกลุ่ม เช่น การประชุมไม่ว่าจะเป็นการประชุมหมู่บ้าน หรือประชุมที่มิวิจัย ซึ่งการมาประชุมนั้นอาจจะมาเพราะความเกรงใจ หรือเพราะแค่หน้าที่

2. ขาดการพัฒนาโจทย์วิจัยที่แท้จริง เนื่องจากครั้งแรกที่มีการพัฒนาโจทย์วิจัยนั้น คนในชุมชนยังขาดการกล้าแสดงความคิดเห็น ทำให้การคิดโจทย์วิจัยในเรื่องที่อยากทำจริงๆ ของคนในชุมชน ไม่ได้ตอบโจทย์ในสิ่งที่ต้องการ เนื่องจากอาจจะเป็นเพราะความไม่เข้าใจในประเด็นตั้งแต่แรก หลังจากสัมผัสกับกระบวนการทำงานวิจัยกับชุมชนที่แท้จริงแล้ว ชุมชนต้องการทำเรื่องท่องเที่ยวมากกว่าเรื่องการบริหารจัดการ

3. การคุ้นเคยจากการได้รับโครงการจากหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ส่วนใหญ่ เป็นการสนับสนุนในโครงสร้างพื้นฐาน ทำให้คนในชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการคิด เสนอแนะ และขาดการเรียนรู้ขาดวิถีคิดที่เป็นระบบ และยังคงติดภาพเดิมๆ คือ หน่วยงานที่ให้ทุน ต้องเป็นผู้ดำเนินการให้

4. วิถีชีวิตของคนในชุมชน และเรื่องเวลาที่เป็นข้อก้ำกั้ในการนัดรวมกลุ่มได้ เนื่องจากคนในชุมชน จะเห็นความสำคัญของเรื่องปากท้อง ความเป็นอยู่มากกว่า การเข้าร่วมกิจกรรม อีกทั้งมักจะติดกับช่วงฤดูกาลของการทำเกษตรกรรมต่างๆ เช่น การเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร

5. หัวหน้าโครงการวิจัยไม่ได้อยู่ในพื้นที่ทำวิจัย จึงทำให้เป็นอุปสรรคต่อการประสานงานระหว่างทีมวิจัยในชุมชน

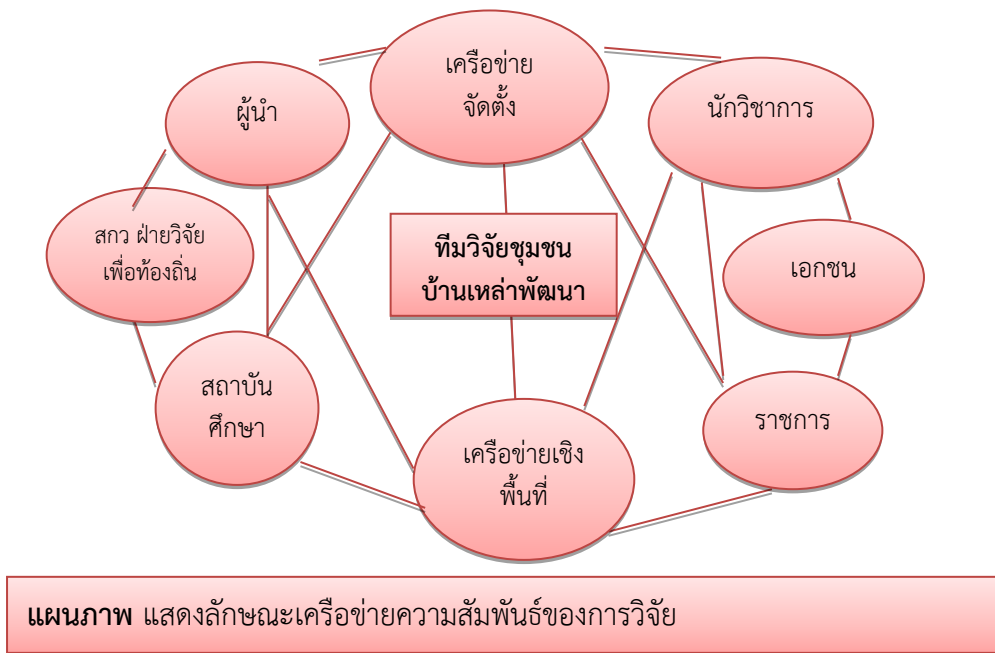
6. อายุของทีมวิจัยที่เป็นวัยกลางคน ทำให้เกิดการเรียนรู้และความเข้าใจที่ช้าจากการปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละครั้ง และต้องพูดซ้ำหลายๆ ครั้ง

7. หัวหน้าโครงการวิจัยยังมีประสบการณ์น้อยในทำวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับชุมชน และยังไม่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน

8. ชุมชนชอบปฏิบัติงานที่เป็นงานรื่นเริงตามวิถีชีวิต ถ้าหากเป็นด้านวิชาการมากเกินไป ทำให้เกิดภาวะเกร็ง และเครียด จึงเป็นสาเหตุไม่ยอมเข้าร่วมกลุ่มในที่สุด

10. เกิดจากการให้คุณค่าจากคนภายนอก และการให้รางวัล ทำให้ชุมชนไม่สามารถทราบ

ปัญหาที่แท้จริง และอาจเดินทางไปในทางที่ผิด

บทที่ 5

บทสรุปและเสนอแนะ

การดำเนินงานวิจัยเรื่อง โบราณคดีดอยเวียง ดอยวง แหล่งเรียนรู้ชุมชน : การจัดการ การอนุรักษ์ และการสร้างเครือข่าย โดยใน 12 เดือน นั้นได้มีการปฏิบัติการตามกระบวนการ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของคนในชุมชนบ้านเหล่าพัฒนาที่มีต่อแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวง และ เพื่อศึกษาพัฒนาการกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวง ซึ่งมีการสรุปผลการศึกษาจากการวิเคราะห์และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

บทสรุป

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของคนในชุมชนบ้านเหล่าพัฒนาที่มีต่อแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียง

ดอยวง ผลการศึกษาวิจัยจากคณะวิจัยได้ศึกษา จึงสรุปได้ดังต่อไปนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนงานวิจัยในระยะต่อไป

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา อาศัยอยู่กันแบบเครือญาติ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน เนื่องจากที่มาของสายตระกูลของชาวบ้านเหล่าพัฒนา เมื่อถึงช่วงอายุของรุ่นลูกหลานสายตระกูลทั้ง 3 ตระกูล ได้มีการแต่งงานข้ามสายตระกูล จึงทำให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ความสัมพันธ์ของชุมชนบ้านเหล่า มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ภายใต้อิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์สังคม และสภาพภูมิประเทศ ที่รวมกันเป็นระบบการตั้งถิ่นฐานมนุษย์โดยแหล่งที่ตั้งถิ่นฐานจะเป็นตัวหล่อหลอมพฤติกรรมของมนุษย์ในการปรับตัวและการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อการดำรงชีวิต เมื่อแหล่งที่ตั้งถิ่นฐานมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น รูปแบบและองค์ประกอบของการตั้งถิ่นฐานจะเปลี่ยนไป มีระดับการจัดการที่ซับซ้อนขึ้น แหล่งที่ตั้งถิ่นฐานของมนุษย์จะมีขนาดใหญ่หรือเล็กขึ้นอยู่กับสภาพทางภูมิศาสตร์ระดับการพัฒนาของมนุษย์และระยะเวลาของการพัฒนาที่ตั้งถิ่นฐานนั้นๆ

ต่อมาความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน ได้เป็นตัวกำหนดความเชื่อ วัฒนธรรมและประเพณี ที่ส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวบ้านเหล่า โดยเฉพาะการสร้างประเพณี วัฒนธรรมเหล่านั้นเพื่อมาจัดการมรดกทางวัฒนธรรม แหล่งโบราณคดีดอยเวียง ดอยวง เป็นต้น ซึ่งในแต่ละปีชุมชนชาวบ้านเหล่าพัฒนา มีวัฒนธรรมประเพณีที่เกิดขึ้นตามความสำคัญแต่ละเดือน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับระบบความเชื่อที่เกิดขึ้น โดยมีพื้นฐานความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน และสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

พิธีกรรม และประเพณี จึงเป็นการแสดงออกทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงโลกทัศน์ของกลุ่มคนต่างๆ ต่อสิ่งที่ยอมรับร่วมกัน ซึ่งถูกกำกับไว้ด้วยความหมายและความสำคัญต่อระบบความสัมพันธ์ของคนกับคน และคนกับธรรมชาติ ในปริมณฑลของพิธีกรรมและประเพณีจึงไม่เพียงแสดงนัยระบบคุณค่าต่างๆ เพื่อจรรโลงสังคมนั้นๆ ไว้ หากแต่ยังเป็นเครื่องนำทางที่จะนำพาสังคมเหล่านั้นไปสู่ปลายทางของอุดมคติร่วมกันอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิธีกรรมและประเพณีล้วนเป็นสิ่งประดิษฐ์ทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้น โดยถูกกำกับไว้ด้วยความเชื่อ ที่มีปฏิบัติการอยู่ภายใต้คำอธิบายชุดหนึ่งให้เหล่าสมาชิกในสังคมยอมรับร่วมกัน ประเพณีและพิธีกรรมจึงเป็นเทคโนโลยีอำนาจของอุดมการณ์ ที่สัมพันธ์อยู่กับ “แม่แบบความเชื่อ” อันเชื่อมโยงมาสู่

“แม่แบบของระบบความคิด” ซึ่งประเพณีและพิธีกรรมคือดอกผลที่เป็นรูปธรรม ทุกสังคมจึงต่างอาศัยประเพณีและพิธีกรรมแสดงถึงความเป็นหน่วยสังกัดศรัทธาและความเชื่อของตน ตั้งแต่หน่วยย่อยๆ ระดับครอบครัว ตระกูล บ้าน ย่านบ้าน กระทั่งถึงระดับภูมิภาคและรัฐ

ความเชื่อจึงเป็นทั้งความรู้และความจริงของสังคม ความเชื่อได้ผูกติดอยู่กับความรู้/ความเข้าใจต่อโลกและสังคมที่เกิดขึ้นไม่หยุดนิ่ง ความรู้ดั้งเดิมจะถูกทดสอบและตั้งคำถามจากความรู้ใหม่ๆ เช่นเดียวกับที่ความเชื่อเก่าๆ ที่ถูกตั้งคำถาม ดังเช่น การเกิดโลก การมีอยู่ของพระเจ้า บาป-บุญ หรือนรก-สวรรค์ เป็นต้น กระบวนการเกิดใหม่ของความรู้และความเข้าใจโลกในแง่มุมลึกลับๆ จึงมีผลต่อความเชื่อใหม่ๆ กระทั่งส่งผลให้ความเชื่อก็เกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

ประเพณีและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา ได้มีการผสมผสานไปตามยุคตามสมัยในสังคมปัจจุบัน บางประเพณีเกิดขึ้นเพียงในช่วงอดีต เมื่อปัจจุบันประเพณีเก่าๆ บางประเพณีได้ถูกเลื่อนหายไป ตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม และอิทธิพลจากการรับประเพณีและวัฒนธรรมจากสังคมภายนอก ประกอบทั้งขาดเยาวชนผู้สืบสานประเพณีเก่าๆ ทำให้บางประเพณีในชุมชนแห่งนี้ขาดหายไป

ถึงอย่างไรก็ตามประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนชาวบ้านเหล่าพัฒนา ยังคงเป็นประเพณีที่แฝงไปด้วยความหมายและความสัมพันธ์ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ผืนป่าและแหล่งโบราณคดีดอยเวียง ดอยวง ถึงแม้ว่าแหล่งโบราณคดีดอยเวียง ดอยวง จะอยู่บนพื้นที่ที่เข้าถึงยากลำบาก แต่ประเพณีและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบัน มีบทบาทต่อการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีดอยเวียง ดอยวง ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติ

2. เพื่อศึกษาพัฒนาการกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชนดอยเวียงดอยวง

จากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา ในการบริหารจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ที่บรรยายถึงพัฒนาการตั้งแต่ระยะแรกนั้น

1. การมีส่วนร่วมในการร่วมขุดค้นแหล่งโบราณคดีชุมชน ทั้ง 2 ครั้งนี้ เป็นการมีส่วนร่วม ระหว่างนักวิชาการ (กรมศิลปากร)+อบต+ชาวบ้านส่วนหนึ่ง ซึ่งสังเกตเห็นได้ว่า

ครั้งที่ 1 มีเพียงแค่ ชาวบ้านบางส่วนที่ทราบข้อมูล และการมีส่วนร่วมในครั้งนี้ ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ก็ยังไม่ได้มีบทบาทมากมายเพียงแค่ เป็นชาวบ้านที่อยู่ในแนวระดับเท่านั้น ที่ได้มาร่วมสำรวจขุดค้นร่วมกับนักวิชาการ และหน่วยงานราชการ

ครั้งที่ 2 มีประชาชนและอาสาสมัครให้ความสนใจจำนวนมากครั้งที่ 1 เพราะเริ่มได้รับทราบข้อมูลการประชาสัมพันธ์และการชักชวน การบอกต่อๆ กันจากคนในชุมชน และผู้นำ (ผู้ใหญ่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ ประชาชนชาวบ้าน) นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านใกล้เคียงเข้ามาร่วมขุดค้นด้วย เนื่องจากได้ทราบข้อมูลจากการประชาสัมพันธ์ ทั้งใน เฟสบุ๊ค อินเทอร์เน็ต และจากการบอกเล่า ในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่ตรงนี้ ที่สามารถให้โชคลาภได้ และการดำเนินงานแต่ละครั้งนั้นจะมีกระบวนการวางแผนและการกำหนดเป้าหมายก่อนที่จะปฏิบัติงาน ดังนี้

ช่วงแรก ปฏิบัติงานของชุมชนแต่ละครั้งนั้นจะต้องมีการวางแผน และดำเนินตามไปทางทิศทางการกำหนด มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอันเกิดเป็นองค์ความรู้ และการดำเนินการวางแผนและ

กำหนดเป้าหมายแล้วนั้น ทางชุมชนได้มีการปฏิบัติวิธีการในการวางแผนและกำหนดเป้าหมายกิจกรรม ได้แบ่งการทำงานออกเป็นทีม ที่จะต้องมาช่วยหาวิธีการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วยดังต่อไปนี้

- ทีมชุดค้น ได้แก่ นายวงศ์ นายสาคร นายอ้าย และคณะกรรมการหมู่บ้าน จะมีหน้าที่ในการช่วยเป็นผู้นำทาง และบริหารจัดการในการสำรวจและชุดค้น โดยทีมนี้จะมีการประกาศบอกต่อให้กับชาวบ้านและอาสาสมัครใกล้เคียงที่มีจิตสาธารณะในการที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนไปในทิศทางที่ก้าวหน้าต่อไป ซึ่งในการดูแลและนำทีมงานขึ้นไปสำรวจบริเวณป่าและดอยวง ดอยเวียงนั้น จะไม่มีการแบ่งหน้าที่ชัดเจน แต่จะเน้นความถนัดของแต่ละคน เช่น บางคนอาจจะช่วยกันปิดกวาด พัฒนารอบๆ และมีการปรับภูมิทัศน์ ริมทางเดินขึ้นดอยวง เป็นต้น

- ทีมประสานงาน มีการประสานงานกันในกลุ่มและเพื่อเชื่อมประสานกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกที่จะเข้ามาทำโครงการหรือร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน ซึ่ง การประสานงานหลักๆ หน้าที่ จะเป็นของ คุณจันทร์เพ็ญ ไผ่เครือ คุณไพบุลย์ สมใจ เป็นสมาชิกกลุ่มพิพิธภัณฑที่ช่วยเป็นสื่อกลางในการประสานงาน ช่วยให้การติดต่อประสานงานเพื่อการจัดกิจกรรมหรือโครงการได้อย่างราบรื่น

- ทีมการเงิน ได้แก่ นายสมศักดิ์ มีหน้าที่ในการบริหารจัดการเรื่องรายได้และการเงิน เพื่อนำมาช่วยบูรณะและร่วมพัฒนาทั้งดอยเวียงและดอยวง ตลอดจนไปถึงงานพิพิธภัณฑ ซึ่งจะมีการจัดทำผ้าป่าสามัคคีเพื่อรับบริจาคเป็นเงินสมทบทุนนำไปสร้างและบริหารจัดการทั้งกิจกรรมและงานที่เกี่ยวข้องกับดอยเวียงดอยวง มีการจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่าย เพื่อที่จะทำให้งานดำเนินการไปได้ อย่างเป็นระบบระเบียบโปร่งใส มีความชัดเจน และตรวจสอบได้ ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การจดบัญชีรายรับ คือ การได้รับเงินจากการจัดตั้งผ้าป่าสามัคคี และเงินที่ได้รับจากการบริจาคทั้งจากตู้บริจาคบนดอยวง จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาชมพิพิธภัณฑ และการที่ทางพิพิธภัณฑได้ไปแสดงตามสถานที่ต่างๆ เช่น การแสดงงานพิพิธภัณฑท้องถิ่น ณ ศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธร การแสดง ณ งานบวงสรวงศาสสมเด็จพระนเรศวร อำเภอมะสอย การแสดงพิพิธภัณฑ ณ งานพ่อขุนเม็งรายมหาราช เป็นต้น

2. การจัดทำบัญชีรายจ่าย คือ การใช้จ่ายโดยใช้เงินจากรายรับที่มีอยู่ ส่วนใหญ่จะเป็นการจดบันทึกค่าใช้จ่ายต่างๆ แบบเบ็ดเตล็ด เช่น ค่าเดินทางในการศึกษาดูงานและงานสัมมนา ค่าอาหารสำหรับชาวบ้านในการพัฒนาดอยเวียง ดอยวงในแต่ละครั้ง และค่าใช้จ่ายอื่นๆ

การวางแผนและการกำหนดเป้าหมายนั้น เมื่อได้มีการปฏิบัติแล้วนั้นทำให้สร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกับชุมชน มีการร่วมคิดร่วมมือกันทำให้เกิดเป็นระบบแบบแผนในชุมชนมากขึ้น เสริมสร้างพลังกระบวนกรกลุ่ม ให้มีพลังในการขับเคลื่อนเพื่อที่จะทำให้การทำงานกิจกรรมนั้นบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

3. เพื่อค้นหาแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวง

การบริหารจัดการของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนาในด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑก็เช่นกัน ก่อนที่จะเน้นการพัฒนาไปจนถึงระดับมหภาค ก็ได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาตั้งแต่ระดับปัจเจกชน ดังนั้นจึงได้มีการค้นหาแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน

ดอยเวียงดอยวง โดยผ่านการทำกิจกรรมที่ปฏิบัติจริงของกลุ่มแกนนำ หรือกลุ่มที่มิวิจัย มีการสร้างกระบวนการกลุ่ม และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายภายนอกกับชุมชนอื่น เพื่อนำมาเป็นรูปแบบในการจัดการของชุมชนบ้านเหล่าพัฒนา ที่มิวิจัยสามารถวิเคราะห์และบูรณาการกับหลักธรรมดั่งหัวข้อต่อไปนี้

1. การบูรณาการหลักพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในกระบวนการวิจัย

แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการแหล่งโบราณคดีชุมชน ดอยเวียงดอยวง ได้มีการนำหลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัย เพื่อให้ที่มิวิจัยได้ตระหนักถึงหลักพุทธศาสนาที่สามารถเป็นรูปแบบของกระบวนการวิจัย จากกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นของที่มิวิจัย ได้แก่ การประชุมคณะวิจัย การระดมความคิดเห็น การสร้างเวทีชุมชน ได้มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการเชิงปฏิบัติและเป็นฐานเคลื่อนกิจกรรม อันได้แก่ หลักอริยสัจ 4 ในการค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาาระบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ ตลอดจนได้มีการค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อมาใช้ในการแก้ไขปัญหาอีกด้วย

1. ทุกข์ (Real Problem) กำหนดรู้ หมายถึง การกำหนดให้รู้จักสภาพปัญหา ความไม่

สบายกาย ความไม่สบายใจ อันเนื่องมาจากสภาวะที่ทนได้ยาก คือ เป็นสภาวะที่บีบคั้นจิตใจ ความขัดแย้ง การขาดความเที่ยงแท้การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความไม่สมปรารถนา ซึ่งที่ผ่านมานั้นระบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ไม่สามารถดำเนินการได้ตามทิศทางเป้าหมาย ทั้งเรื่องการบริหารจัดการ การรู้หน้าที่ของคณะทำงาน ภาระหน้าที่ในการจัดการพิพิธภัณฑ์ตกไปเป็นแค่คนกลุ่มเดียวเท่านั้น ตลอดจนจนถึงการไม่สามารถต่อยอดพัฒนาไปเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ในอนาคต จึงเกิดเป็นทุกข์ของชุมชน

2. สมุทัย (Root Cause) ละ / กำจัด หมายถึง สาเหตุของปัญหา หรือ “เหตุให้ทุกข์เกิด” เหตุให้ทุกข์เกิด สมุทัย ขึ้นสาเหตุของปัญหา จัดเป็นขั้นวิเคราะห์และวินิจฉัยมูลเหตุของปัญหาซึ่งจะต้องแก้ไขกำจัดให้หมดสิ้นไป กล่าวคือ ต้องแสวงหาสาเหตุปัจจัยต่างๆ ที่เป็นตัวก่อให้เกิดปัญหา หรือเกิดความติดขัดบกพร่องในชีวิตบุคคล โดยให้ค้นหาสาเหตุแห่งปัญหาหรือความทุกข์ต่างๆ ให้ถูกต้องชัดเจน และต้องเป็นสาเหตุต้นตอจริงๆ จากการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และได้ระดมความคิดเห็นของที่มิวิจัย ทำให้ทราบสาเหตุและข้อสรุปของสาเหตุการเกิดทุกข์ของชุมชนในด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ แบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

1. คน ขาดคนติดตาม/ขาดผู้ดูแล/ ไม่มีผู้นำเที่ยว หรือมีผู้นำเที่ยวแต่น้อยมาก/ขาด

มักคุเทศก์ท้องถิ่น/ไม่มีคนทำงานจริง/ไม่มีจิตสาธารณะ/ จิตบริการ/ปัญหาปากท้องของชาวบ้าน

2. ขาดชุดความรู้ข้อมูลที่ชัดเจน ยังไม่มีข้อมูลของดีในชุมชน/ ยังไม่มีข้อมูลความรู้

เรื่องชาติพันธุ์ชาติการอบรมมักคุเทศก์ท้องถิ่น (เด็กรุ่นใหม่ไม่อยู่ในชุมชน/ ขาดเด็กและเยาวชนในการขับเคลื่อนงาน) ไม่มีแผนการบริหาร (ระยะสั้น/ กลาง/ ยาว)/ ขาดข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ดอยเวียง ดอยวง (ข้อมูลพื้นฐาน/ เชิงลึก)/ ขาดข้อมูลรายละเอียดแหล่งโบราณคดี โบราณวัตถุ ในพิพิธภัณฑ์/ ขาดความรู้การบริหารจัดการคน สถานที่ ภาวะเบียบ/ ขาดความรู้เรื่องบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของคณะกรรมการ

3. แหล่งรายได้และเงินงบประมาณสนับสนุน ไม่มีการเก็บค่าบำรุงพิพิธภัณฑ์ ไม่มี

รายได้จากการท่องเที่ยว/ การกระจายรายได้ของดีของชุมชน/ค่าอาหาร ค่าน้ำเที่ยวให้แก่ชุมชน เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาดูงานทางชุมชนได้มีมาตรการเรียกเก็บค่าบำรุงพิพิธภัณฑ์

4. **ขาดการประชาสัมพันธ์** ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ทั้งใน Social และการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบอื่นๆ เนื่องจากระยะแรกมีการประชาสัมพันธ์ทั้งหนังสือพิมพ์ ทาง Face book แต่ระยะหลังทางคณะกรรมการไม่มีแผนการประชาสัมพันธ์ และการทำงานขาดการประสานงานกัน ระหว่างในทีม เป็นสาเหตุหนึ่ง ที่ทำให้พิพิธภัณฑ์ และแหล่งโบราณคดีไม่ได้เป็นที่รู้จักมากนัก รู้จักในเฉพาะกลุ่มเท่านั้น

3. **นิโรธ (Right Solution)** ทำให้แจ้ง/รู้ชัด หมายถึง เป็นขั้นตอนกำหนดเป้าหมาย คือ ความหมดสิ้นปัญหา พร้อมกันนั้น ก็กำหนดกรรมวิธี ในการปฏิบัติ ซึ่งได้แก่ แนวทาง วิธีการ และขั้นตอน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย ตามที่วางไว้ อย่างถูกต้อง นิโรธหรือความหมดสิ้นปัญหา จึงจะต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า เป็นความหมดสิ้นปัญหาที่แท้จริงหรือไม่โดยทางที่มิวิจัยได้กำหนดถึงจุดหมายของการดับทุกข์ จากการประชุมและมีการระดมความคิด ซึ่งมีการกำหนดผลสำเร็จร่วมกันคือ อยากรู้ระบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ที่เป็นระบบมากกว่าเดิม คณะกรรมการรู้หน้าที่ของตนเองที่ชัดเจน มีการทำงานที่เป็นอัตโนมัติโดยไม่ต้องรอคำสั่งจากผู้ใหญ่บ้าน เกิดกลุ่มชุมชนที่เข้มแข็ง และในอนาคตอยากให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นที่ยอมรับจากคนภายนอกมากยิ่งขึ้น จึงได้มีการวางแผนทางการดำเนินงานวิจัยเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งได้ในการประชุมกันเพื่อหาแนวทางในการปฏิบัติ จึงมีมติกันในเวทีระดมความคิดกัน ซึ่งกำหนดเป็นกิจกรรมดังนี้

1. กิจกรรมการเติมความความรู้ดอยวง ดอยเวียง
2. กิจกรรมการสร้างกฎเกณฑ์ กติกาและการจัดระบบพิพิธภัณฑ์
3. กิจกรรมการอบรมบริหารการจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชน
4. กิจกรรมการศึกษาดูงาน กับ สกว แม่กำปองและท่องเที่ยววัฒนธรรมดอยสะเก็ด จ. เชียงใหม่
5. กิจกรรมการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ดอยเวียง ดอยวง
6. เวทีประเมินผลการทดลองจากการปฏิบัติการ (การบริหารจัดการ ผ่านกลุ่มผู้ประเมินคือนักท่องเที่ยว และคนในชุมชน)
7. สรุปรู วิเคราะห์ผลการทดลองบริหารจัดการ / ระบบความสัมพันธ์ชุมชน / ประวัติดอยวง ดอยเวียง)
8. นำเสนอเวทีสาธารณะ (เวทีคืนข้อมูลชุมชน)
9. เข้าร่วมเวทีอบรมภาคีเครือข่ายท้องถิ่น ร่วมกับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็น

ท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือตอนล่าง

4. **มรรค (Rich Cxecution)** ทำให้มีขึ้นในตน หมายถึง เป็นขั้นลงมือปฏิบัติตามกรรมวิธีตามที่ได้วางไว้ กรรมวิธีหรือวิถีทาง ที่จะนำไปสู่ความ หมดสิ้นปัญหาอย่างแท้จริง ตามหลักพระพุทธศาสนา

คือ มรรคมืองค์ 8 มีสัมมาทิฐิเป็นต้น ซึ่งรวมเรียกว่า ทางสายกลาง หรือ มัชฌิมาปฏิปทา เป็นทางสายเดียวเท่านั้น ที่จะนำไปสู่ ความหมดปัญหาได้ มรรคมืองค์ 8 นี้ เราจะต้องปฏิบัติให้เกิดมีขึ้นในตน ให้ครบทั้ง 8 ประการ จึงจะสามารถถึงความดับปัญหาได้ เมื่อที่มิวิจัยได้มีสาเหตุของปัญหา และได้ทำการวิเคราะห์วางแผนรูปแบบกิจกรรมเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ และนอกจากนั้น ยังได้มีการสร้างความรู้ร่วมงานกับหน่วยงานภาคีอื่นๆ นอกเหนือจากชุมชน เชื่อมความรู้ระหว่างหน่วยงาน แต่เนื่องจากด้วยระยะเวลาในการทำโครงการที่จำกัด และการที่บริบท สภาพเศรษฐกิจของชุมชนในยุคนี้ค่อนข้างที่จะลำบาก จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้การดำเนินงานของกิจกรรมที่วางไว้จึงไม่สามารถทำได้ครบตามกระบวนการทุกข้อ แต่สามารถขับเคลื่อนได้เป็นส่วนหนึ่ง ตามที่สรุปไว้ 1. กิจกรรมการเติมความความรู้ต่อยวง ดอยเวียง 2. กิจกรรมการสร้างกฎเกณฑ์ กติกาและการจัดระบบพิพิธภัณฑ 3. กิจกรรมการอบรมบริหารการพิพิธภัณฑชุมชน 4. กิจกรรมการศึกษาดูงาน กับ สกว แม่กำปองและท่องเที่ยววัฒนธรรมดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ 5. กิจกรรมการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ดอยเวียง ดอยวง ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาได้ในระดับหนึ่ง

นอกจากนี้การใช้หลักอริยสัจ 4 ในการกระบวนการวิจัย เมื่อมีการระดมความคิดเห็นในกลุ่ม และจากการค้นหาปัญหาของการจัดการระบบพิพิธภัณฑ ยังสามารถค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนมาช่วยในการบริหารจัดการ คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแปรรูปอาหารของชุมชน คือ การตอกน้ำมันงา ซึ่งเป็นการฟื้นฟูโดยการเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังสูญหาย หรือที่สูญหายไปแล้วมาทำให้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นและสามารถนำไปเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและที่มิวิจัยได้ ซึ่งการตอกน้ำมันงานั้น เป็นกิจกรรมหนึ่งที่เป็นการแสดงวิธีการแปรรูปอาหารของชุมชนในสมัยอดีตให้แก่ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ และในส่วนของน้ำมันงา สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ซึ่งมีสรรพคุณมากมายมหาสาร เช่น การบริโภค เป็นยารักษาโรคด้านผิวหนัง เป็นต้น

วิกฤติปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นล้วนโยงใยถึงกันเป็นลูกโซ่ เป็นปัจจัยเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน เมื่อเกิดวิกฤติขึ้นในด้านใดด้านหนึ่งของสังคม หรือชุมชนนั้นหมายถึงว่า ผลพวงจากปัญหานั้นย่อมกระทบต่อระบบในสังคมนั้นด้วย เช่น ชุมชนเกิดสภาวะปัญหาจากบุคคลในสังคมหวังที่จะกอบโกยผลประโยชน์เป็นส่วนตัวมากขึ้น คนในชุมชนไม่มีจิตสาธารณะ หรือคนในชุมชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความสามารถ จึงเป็นภาวะวิกฤติทางชุมชนอีกด้านหนึ่ง ส่งผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อมรอบตัวจึงไม่มีคนเอาใจใส่ดูแลจนเกิดเป็นภาวะวิกฤติทางสิ่งแวดล้อม ด้วยสาเหตุนี้ที่ชุมชนสังคมไทยจะต้องนำกระบวนการทัศน์ทางพระพุทธศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ในขณะนี้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหาชุมชนได้ เกิดให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ ดังนั้นจึงเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ที่จะสามารถนำหลักการสำคัญที่มีอยู่ในพระไตรปิฎกมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในแบบองค์รวม เพื่อจะทำการแก้ปัญหาเป็นไปอย่างครบวงจร อันจะส่งผลดีกับการแก้ไขปัญหาวิกฤติต่างๆ ของชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมโครงการวิจัย

ในการจัดกิจกรรมโครงการวิจัย กระบวนการทำงานของที่มิวิจัยส่วนใหญ่เป็นแกนนำชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และมุ่งเน้นอยากเห็นการขับเคลื่อนและพัฒนาไปพร้อมๆ กัน การสื่อสารระหว่างชาวบ้านกับนักวิชาการยังเป็นอุปสรรคในการดำเนินการวิจัย และการใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ยังเป็นเรื่องที่เข้าใจยากแก่ชาวบ้าน ควรมีการปรับกิจกรรม หรือวิธีการให้ชาวบ้านเข้าใจมากขึ้น

บทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินการวิจัย

- ทีมวิจัยได้เรียนรู้สู่อย่างเป็นระบบมากขึ้น จากเดิมการทำงานของชุมชนไม่ค่อยมีแบบแผน และกฎเกณฑ์ที่เคร่งครัด มักจะทำให้ไปไม่ถึง กระบวนการวิจัยโครงการนี้ยังเป็นมิติใหม่ที่ชุมชนได้เข้าใจถึงการทำงานวิจัยท้องถิ่นมากขึ้น ได้ฝึกการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และรวบรวมข้อมูล เพราะเป็นโครงการเชิงลึกที่ไม่ใช่เพียงแค่พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แต่เป็นการพัฒนาคนเป็นหลัก

- จากการศึกษาวิจัยทำให้ได้ทราบถึงประวัติที่มาของแหล่งโบราณคดี และสามารถทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจริงภายในชุมชน และจะต้องมีการยอมรับในสภาพความเป็นจริง เพราะแต่เดิม มีการสร้างคุณค่าของชุมชน จากบุคคลภายนอกมากกว่า ทำให้คนในชุมชนปรับตัวไม่ทัน และไม่ทราบทางเดินว่าจะเดินทางไปทางไหน ดังนั้นจากการที่นันทพทวนปัญหาของชุมชน และการเปิดโอกาสให้จิตอาสาที่แท้จริง เข้ามามีส่วนร่วม จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยขับเคลื่อนงานวิจัยในระยะต่อไป ให้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

(1) หนังสือ:

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, พระพุทธศาสนาเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.

ชัยวุฒิ พิชะกุล, พัฒนาการและบทบาทของพระพุทธศาสนาบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว), 2552.

ธนา ประมุขกุล, เครือข่าย, วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ปีที่ 24 ฉบับที่ 3 กค-กย 2544.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 12 ศรีศักรดิ์ วัลลิโถม. ชีวิตวัฒนธรรมกับความเชื่อในสังคมไทยในมุมมองอนาคต บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางสังคมไทย. กรุงเทพฯ : มูลนิธิภูมิปัญญา, 2536.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), ภูมิรัฐวิฤกต เทศกาลพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นครั้งที่ 3, 2555.

(2) วิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง:

นายจักรพันธ์ เฟื่องประไพ, ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปกร

ภาคินพนธ์ระดับปริญญาตรี เรื่อง การศึกษาปัจจัยสภาพภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งผลต่อการตั้งถิ่นฐาน บริเวณแหล่งโบราณคดีดอยเวียง ดอยวง ต.ป่าแดด อ. แม่สรวย จ.เชียงราย, 2553

จักรกริช สังขมณี, โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ภายใต้การสนับสนุนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เรื่องการศึกษาการพัฒนาชนบทในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรอบแนวคิดและวิธีการ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ ระยะเวลา พฤศจิกายน 2553- สิงหาคม 2554

นายณพล กังแฮ, ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปกร ภาคินพนธ์ระดับปริญญาตรี

เรื่อง การศึกษาหลักฐานทางโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่พบจากการสำรวจแหล่งโบราณคดีดอยเวียง ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย, 2553

(3) อิเล็กทรอนิกส์:

ข้อมูลตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย เชียงราย

<http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=571002>

ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑท์ในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (4 มีนาคม 2557)

http://www.sac.or.th/databases/museumdatabase/review_inside_ByMember_Detail.php?id=1500&CID=70419

(4) ผู้ให้ข้อมูล

นายดี สิริรัง ปราชญ์ชุมชน

นายเทียน สุยะ ผู้อาวุโส

นายสมพร อบอุ่น สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์คอยเวียง ดอยวง

นาย สำราญ แสนหลวง ผู้ใหญ่บ้าน

นายอชิตะ ฤทธิมณี สมาชิกกลุ่มยุวมัคคุเทศก์

นายใจ เตชะนันท์ ปราชญ์ชุมชน

นางอรุณ สมใจ ปราชญ์ชุมชน

นางก่อง สุยะ ผู้อาวุโส

นางหมาย กานันท์ ผู้อาวุโส

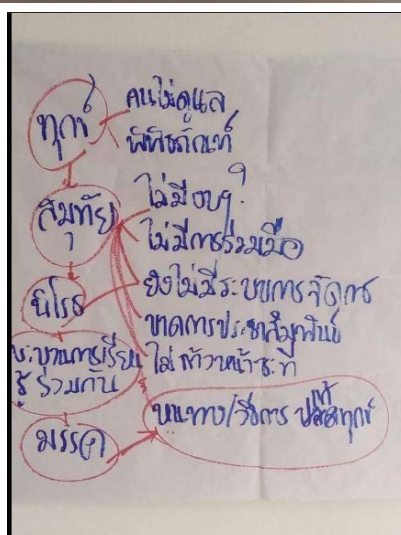
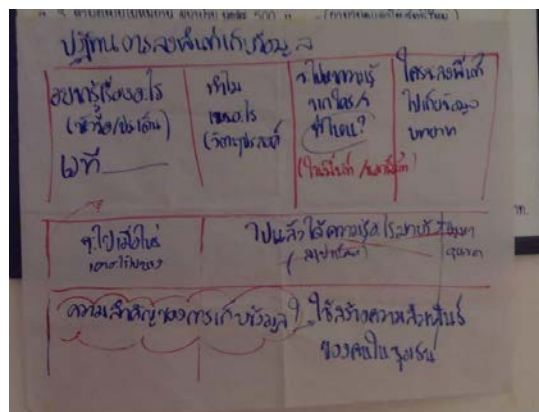
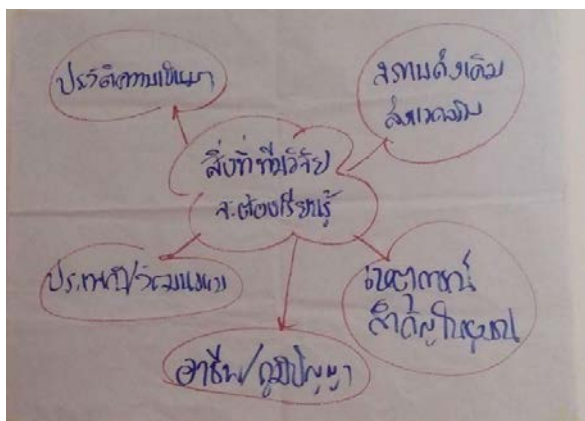
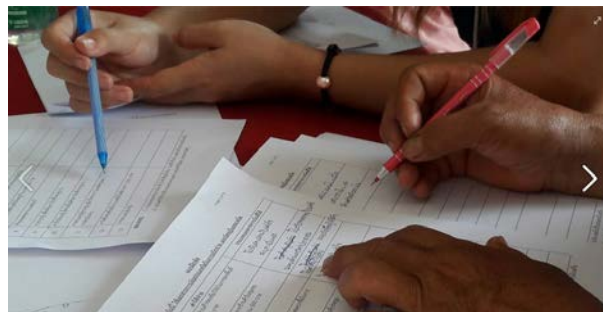
นางซ็อน อินคำผู้อาวุโส

ภาคผนวก

1. กิจกรรม การสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน

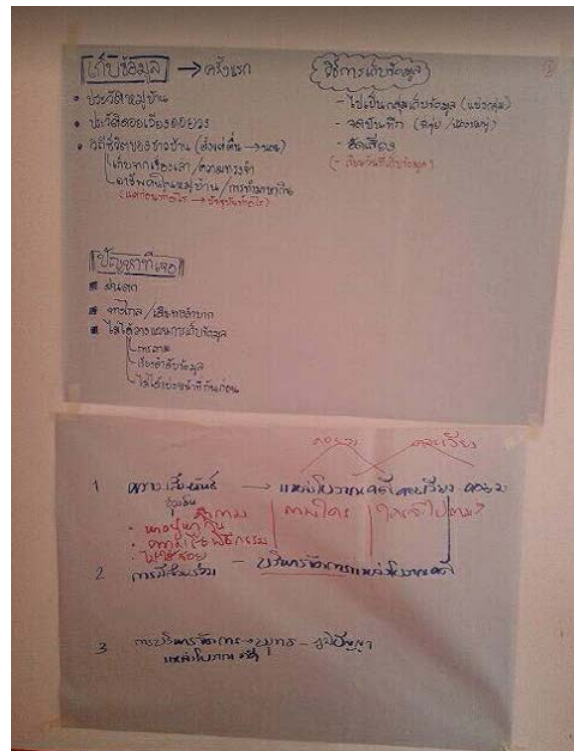
2. กิจกรรม การอบรมการใช้เครื่องมือการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ

3. กิจกรรม การเก็บข้อมูลชุมชน ครั้งที่ 1 โดยทีมวิจัย

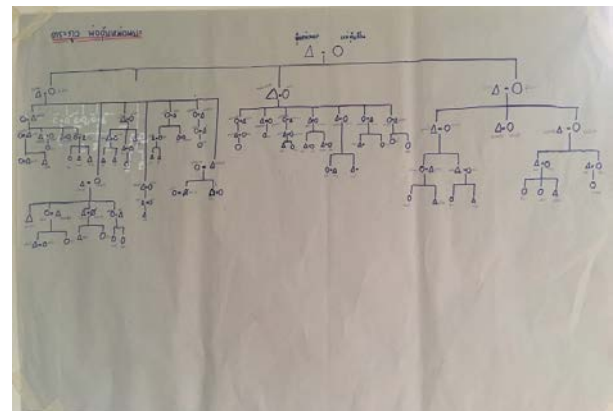
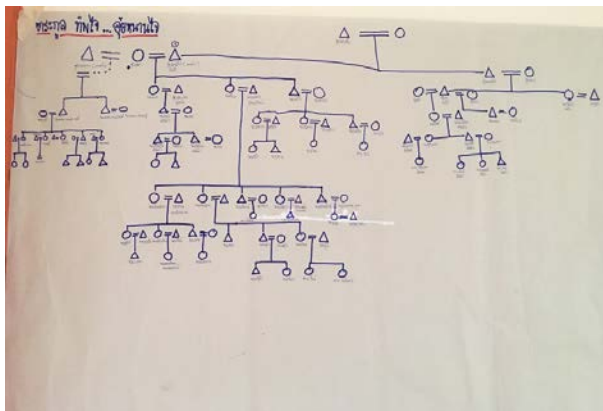
4. กิจกรรม เติมความรู้เรื่อง การสร้างเครื่องมือวิจัย

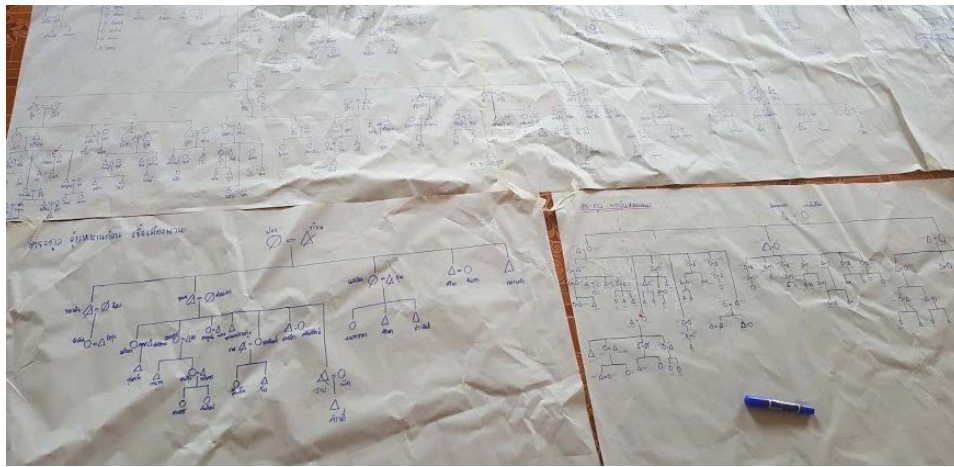
5. กิจกรรม การสร้างเครื่องมือวิจัย

6. กิจกรรมเก็บข้อมูลวิจัย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 2 3

7. กิจกรรมเก็บข้อมูลวิจัย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 2 3 (เพิ่มเติม)

8. กิจกรรม เวทีวิเคราะห์ข้อมูล จากการเก็บข้อมูลระยะที่ 1 /วิเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหาชุมชน และออกแบบเพื่อปฏิบัติการทดลองปฏิบัติการของชุมชน

9. กิจกรรม ปฏิบัติการเขียนรายงานความก้าวหน้า โดย พี่เลี้ยง สกว

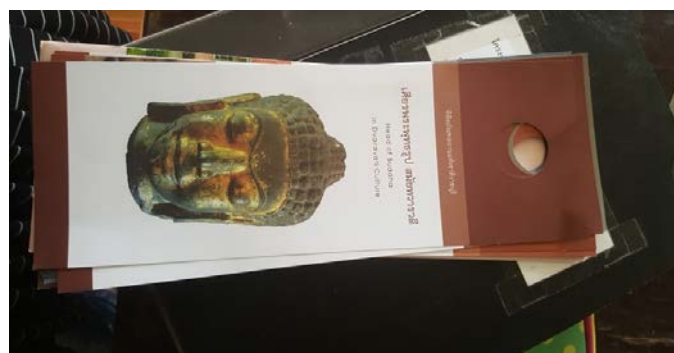
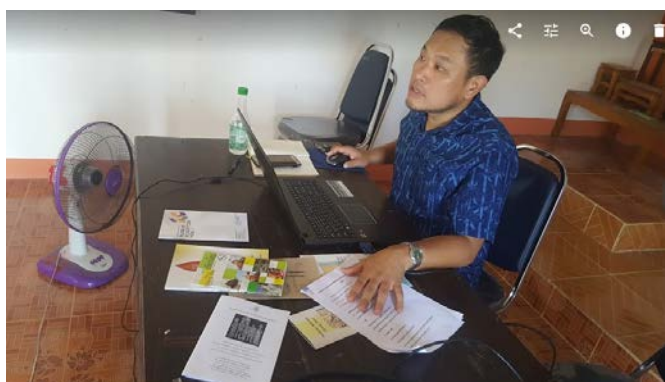
10. กิจกรรมการศึกษาฐานชุมชนไตลื้อเมืองหลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

11. กิจกรรมการถอดบทเรียนจากการศึกษาชุมชนได้อ้อยเมืองลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

12. กิจกรรมการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ และ กิจกรรมการอบรมการบริหารจัดการด้านการเงิน และการออกแบบแผ่นพับ

13. กิจกรรมการออกแบบแผนพับเพื่อประชาสัมพันธ์

